

BÙI XUÂN PHÁI

Viết dưới ánh đèn dầu

Self Portrait , 1972 . Oil on canvas . (40 x 50) cm

BÙI XUÂN PHÁI
1920 - 1988

Chúng tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn Nhà xuất bản Mỹ thuật, các Nhà sưu tập trong và ngoài nước : Nguyễn Sanh Thi, Hoàng Anh Tuấn, Phùng Tất Thắng, Ngô Tấn Trọng Nghĩa, Lê Thuận, Ngô Văn Quế ,Philippe Nguyen, Patrice Jorland, Charles Phan, Bà Thị Tuyết Nguyễn Pedelahore, Bà Thúy An Lũ, Ông-Bà S.Gaskill và đông đảo bạn bè đóng góp tư liệu để hoàn thành cuốn sách.

We would like to express our sincere gratitude to the Fine arts publishing house, to the local and international collectors, namely : Nguyen Sanh Thi, Hoang Anh Tuan, Phung Tat Thang, Ngo Tan Trong Nghia, Le Thuan, Ngo Van Que, Philippe Nguyen, Patrice Jorland, Charles Phan, Mrs Thi Tuyet Nguyen Pedelahore, Mrs.Thuy An Lu, Mr-Mrs S.Gaskill As well as our many friends who have greatly assisted with and contributed to the completion of this book.

*Thành phố Hồ Chí Minh 9/2000
Gia đình họa sĩ BÙI XUÂN PHẢI
Nhà sưu tập TRẦN HẬU TUẤN*

Cuốn sách này được hoàn thành với sự giúp đỡ của
This book is published with the support of

Paints

KỶ NIỆM 80 NĂM NGÀY SINH CỦA HỌA SĨ BÙI XUÂN PHÁI
(1.9.1920 - 1.9.2000)

Viết dưới ánh đèn dầu

2000

Nhà xuất bản Mỹ thuật . Fine Arts Publishing House

BÙI XUÂN PHÁI
(1920 – 1988)

- Sinh và mất tại Hà Nội (1/9/1920 – 24/6/1988).
- Quê : Làng Kim Hoàng, xã Vân Canh, tỉnh Hà Đông.
- Tốt nghiệp khoa Hội họa trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương khóa 1941 – 1946.
- Nhiều tác phẩm được lưu giữ tại các Bảo tàng Quốc gia, tư nhân ở Việt Nam và Quốc tế.
- Bắt đầu vẽ phốt và tham dự Triển lãm Tokyo khi còn là học sinh trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương (1942).
- Giải thưởng Triển lãm Mỹ thuật toàn quốc năm 1946 và 1980.
- Giải thưởng đồ họa tại Leipzig năm 1982.
- Giảng viên trường Cao đẳng Mỹ thuật Việt Nam (1956 – 1957)
- Từ 1960 minh họa báo Văn Nghệ và nhiều báo, Họa sĩ thiết kế cho nhiều vở Kịch và Chèo.
- Triển lãm cá nhân đầu tiên và duy nhất tại Hà Nội năm 1984.
- Bảy triển lãm cá nhân sau khi mất tại Hà Nội-trong chương trình “Những tác phẩm chưa trưng bày” ; 1989 “Kháng chiến và thân thể nữ”-Hà Nội; 1990 “Bùi Xuân Phái-Tác phẩm chưa trưng bày” tại TP. HCM; 1992 “Phái không Phố”; 1993 “Chân dung”; 1998 “Mẫu thời gian” tại TP.HCM; 2000 “Phố thứ 37-phố Phái” – Hà Nội.
- 1995 – Nhà kỷ niệm họa sĩ Bùi Xuân Phái được khánh thành ngày 18/05 tại địa chỉ của nhà sưu tập Trần Hậu Tuấn, 14 Lý Chính Thắng, P.8, Q.3-TP.HCM.
- 1996 – Giải thưởng Hồ Chí Minh theo Quyết định số 99/KT-CTN ngày 10/9/1996 của Chủ tịch nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam phong tặng.

LỜI GIỚI THIỆU

“Viết dưới ánh đèn dầu” là dòng chữ đầu tiên trong cuốn Nhật ký của Họa sĩ Bùi Xuân Phái năm 1970, được làm tên cho cuốn sách giới thiệu những ghi chép của ông viết trong 30 năm (1958 – 1988). Bùi Xuân Phái là một trong số ít những họa sĩ Việt Nam ngoài xây dựng hệ thống tư liệu vẽ cẩn thận còn liên tục ghi nhật ký. Những gì ông viết chỉ là suy tưởng riêng của bản thân, song tất cả đều toát lên những trăn trở về nghệ thuật, cho nghệ thuật và chỉ cho nghệ thuật mà thôi. Những suy tư cuối cùng cũng chỉ để làm sao vẽ cho đẹp hơn, đi gần đến bản chất nghệ thuật hơn. Bùi Xuân Phái không định tuyên ngôn, gia tài hội họa của ông đã quá phong phú, cũng không định triết lý thẩm mỹ, mà nhận định trực tiếp các hiện tượng xã hội liên quan đến nghệ thuật. Những suy nghĩ khác về cuộc sống, cũng chỉ là làm thế nào để miếng cơm manh áo không can thiệp được vào hoạt động sáng tạo nghệ thuật. Cũng như mọi nghệ sĩ lớn, Bùi Xuân Phái luôn đặt câu hỏi nghệ thuật là gì ? Thế nào là nghệ thuật ? Làm như vậy có phải là nghệ thuật không ? Cái đẹp nằm ở đâu ? Ông lặp đi lặp lại, nhắc đi, nhắc lại, tự nhủ mình, tự trả lời, tự bản thảo trong một cuộc sống đầy lo âu, gánh nặng mà nếu ai không sống qua thời kỳ đó cũng khó lòng hiểu hết những gì ông viết. Thời kỳ không chỉ khó khăn về kinh tế, đe dọa của bom đạn mà còn có cả thời đạo đức giả, nghệ thuật giả, chủ nghĩa cơ hội, sự ấu trĩ và cả những kẻ ưa chụp mũ lên người khác.

Qua những trang nhật ký của Bùi Xuân Phái ta thấy rõ những biến đổi phức tạp trong cuộc sống mà ông đã trải qua, đã vượt lên để khẳng định mình trong nghệ thuật và trong cách sống. Những gì Ông viết ra thường không để dạy ai về nghệ thuật mà tự khuyên ta tu dưỡng nên người, nhất là làm người nghệ sĩ trong cuộc đời cụ thể. Lời nói, câu viết của Ông như mặt sau của tấm tranh và cũng là phần ngầm của tảng băng. Chúng là chứng cứ cho sự tồn tại bền vững của hàng ngàn tác phẩm ông để lại.

Từ 1958-1974, Nhật ký và ghi chú của Bùi Xuân Phái được ghi trên 14 quyển lịch tay thường niên và 5 cuốn sổ tay. Đây là giai đoạn ông sáng tác các đề tài tranh khỏa thân và trừu tượng, chúng cũng được giữ kín như những ghi chép trên, chỉ có một vài người bạn thân của họa sĩ biết đến. Từ 1975 cho đến lúc lâm chung (1988) ông tiếp tục ghi trên 13 cuốn lịch tay và trên nhiều mẫu giấy, lễ tranh bất kỳ ... Tất cả những tài liệu trên được gia đình lưu giữ đầy đủ. Riêng năm 1958-1960 chưa có lịch tay nên ông ghi ra sổ, đặc biệt cuốn nhật ký viết năm 1972 bị thất lạc không rõ lý do và mới tìm được bản sao. Từ những tài liệu này chúng tôi biên soạn thành cuốn sách. Qua những trang viết giúp ta hiểu thêm giá trị các tác phẩm hơn, con người tác giả hơn. Tinh thần ấy làm ta nâng niu quý trọng những dòng nhật ký của Bùi Xuân Phái. Thêm yêu kính và biết ơn công lao đóng góp cho nghệ thuật của ông.

TP.Hồ Chí Minh, tháng 8/2000

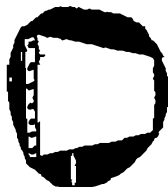
TRẦN HẬU TUẤN

Quãng này tôi viết trong những lúc không rảnh, nhàn rỗi.

Tôi nghĩ rằng không phải chỉ trong học vẽ là thế mà còn phải vậy ngay ngay đến nghệ thuật, đến con đường tuy có nhiều khó khăn nhưng tập tễ.

Đi ngoài ra tôi thấy cần phải xem sách xem tranh (nếu có) tất cả cái họa sĩ² bác thầy, để mình được nâng tầm mắt lên để mình phân biệt được cao thấp, vâng theo không lẫn lộn.

Nghệ thuật thật là phong phú. Biết thưởng thức, biết đánh giá, để lợi người xem phải có trình độ, phải học tập nhiều.

Đã thích những chiếc
toilet trắng tinh đưa về
ở nó tây hy vọng nó
hứa hơn một cái gì.

Phương cách là một sự
chăm công. Vì thế nào
thì phương cách thế ấy.
Vì vậy bắt buộc 1 phương
cách nào đó thì đó?

Cái nhìn (tựa như cái
kính) của mình chủ yếu
phải cái nhìn từ trong!

Có phải đọc
phải xem, tìm hiểu
những các nghe n^h lớn

Họ giúp mình hiểu
tôn và tiến lên -

Cũng như các họa sĩ đích thực, Bùi Xuân Phái luôn cảm thấy rõ tính chất “nghiep” hơn là tính chất “nghê” của nghệ thuật. Cuộc sống gặp nhiều khó khăn Ông phải làm nhiều việc khác ngoài vẽ để sinh nhai như dạy học, minh họa báo, vẽ thiết kế cho các đoàn kịch ... song bất cứ ở đâu, lúc nào, Ông cũng ưu tư cho hội họa với những quan điểm thực tế hơn là một ý tưởng viễn vông. Ông mong không nên để Nghệ sĩ nghèo khổ quá lâu, mong có sớm dần tốt, tấm toan lành để vẽ và có xưởng vẽ bề bộn. Khi những thử tưởng chừng bình thường đó cũng không dễ có, thì Ông tự nhủ và nhắc các Họa sĩ tối thiểu cần có một cây bút chì, một tờ giấy bất kỳ và luôn “vẽ” bằng đầu.

Bùi Xuân Phái phê phán lối đào tạo máy móc của trường Mỹ thuật khiến nhiều người tụt nghiệp lâu năm vẫn không thoát khỏi trường quy. Trong sáng tạo nghệ thuật Ông luôn dành thời gian cho sự quan sát tự nhiên, ghi chép cẩn thận và đầy đủ, nắm bắt thực tế rồi vượt qua nó, khái quát và trừu tượng hóa nó, để nâng một hình ảnh thị giác lên đến mức ý tưởng.

Nghệ thuật là gì? Là điều Bùi Xuân Phái trăn trở. Hàng trăm điều ông viết dường như không dòng nào không liên quan trực tiếp hoặc gián tiếp đến nghệ thuật. Bằng cách này hay cách khác Ông phát hiện những giá trị giả của nghệ thuật, những hội họa “moderne” xu thời, sự quá tay của vài họa sĩ tỏ ra lão luyện, dùng nhiều xảo thuật trong nghệ thuật. Ông liên tục quan sát tự nhiên, so sánh nó với cách thể hiện, thường xuyên xem tranh tìm chỗ thái quá bất cập của đồng nghiệp để tự rút kinh nghiệm cho mình.

* Lời dẫn và phần ghi chú của Trần Hữu Tuấn.

1. Tôi cho rằng ở Việt Nam loại tranh “moderne” chưa rõ hình.
Tôi buồn khi thấy một số tranh mệnh danh là vẽ moderne (hiện đại) mà không có giá trị gì về nghệ thuật. Tôi cho rằng đó là loại faux moderne (giả hiện đại), cũng như bảo những người vẽ chân phương kém là faux classique (giả cổ điển).
Tôi thường phân nân với Nguyễn Sáng* là chính mấy tay moderne non làm nhiều người hiểu nhầm tranh moderne là bịp bợm.
Quan niệm về tranh moderne tôi thấy không thể dễ dãi được. Cái dễ dãi là cái nên tránh trong nghệ thuật. Nó hời hợt, non yếu. Không đủ sức truyền cảm cho người xem tranh.
2. Khi vẽ xong một bức tranh thì tôi thấy nó “cũ” mất rồi. Hình như tôi muốn phải vẽ “hay” hơn thế hằng một lối tự do hơn hoặc kém tự do hơn miễn là hay hơn.
3. Picasso* thường hay vẽ đi vẽ lại một đề tài cho đến cực đẹp, cực nhuyễn. Thanh thoát vô cùng. Ông ta có cách nhìn nhạy cảm và bàn tay điêu luyện. Có lẽ cả hai là một.
4. Ở chúng ta nhiều khi hiểu đấy, biết đẹp, xấu đấy nhưng lại không làm được là tại thiếu điêu luyện hay lực bất tòng tâm ?
5. Tìm cái đẹp qua thiên nhiên, hiểu kỹ thiên nhiên để thấy cái cốt lõi. Vẽ bịa là đi vào cái hời hợt, dễ dãi.

6. Xem con bò, con ngựa của Picasso vẽ chấm phá mới thấy ông này thuộc bò, ngựa rất ghê. phá mà vẫn thực.
7. Dựa vào thiên nhiên để mà làm tranh. Nếu chỉ ghi chép thiên nhiên thì không đáng kể về mặt sáng tạo. Một cái máy ảnh làm công việc đó tốt hơn.
8. Người xem tranh đáng tiếc là không phân biệt rõ giữa vẽ nghiên cứu, vẽ máy móc, vẽ theo ảnh với vẽ sáng tạo nghệ thuật. Đúng nghĩa của nghệ thuật là sáng tạo – tạo ra một cái gì MỚI – ĐẸP.
9. Càng ngày hội họa càng xa dần cái vỏ thực tế vì sợ giống ảnh, ảnh ghi chép thực tế nhanh và chính xác. Người họa sĩ dùng trí tuệ và tình cảm để phân tích thực tế và chuyển sang phần hội họa trong đó có óc tưởng tượng hoạt động.
10. Đừng băn khoăn nhiều trong lúc vẽ. Đừng đặt ra một tiêu chuẩn gì về cái đẹp. Cứ vẽ như người không biết vẽ cũng được chứ sao ? Mà lại khó nữa nếu lại cố tình làm ra không biết vẽ ! Chính cái hồn nhiên mới đem lại cái tươi mát trong tranh.
11. Tôi không còn nghĩ gì về nghệ thuật nữa thì tôi mới tự do được mà vẽ.
12. Một thế giới riêng. Một cái nhìn riêng. Nghệ thuật làm người xem thú vị ở chỗ đó.
13. Tranh của một ông bạn họ có cái gì làm tôi phát chán. Nó êm ả quá, óng chuốt quá. sạch sẽ khéo léo quá ... Đúng, nghệ thuật nên tránh mọi sự cầu thủ, dễ dãi tùy tiện, lười biếng ... nhưng đừng đi vào cái “đẹp” thiếu chất hội họa. nếu là vẽ tranh. Hội họa trước hết đã – nghĩa là Nghệ thuật có không đã.

14. Vẽ giống người khác không có gì đáng chú ý vì đó là một “họa sĩ” không có gì.
15. Họa sĩ phải mới phá bỏ trật tự của nền hội họa cũ, trong khi đó những họa sĩ bảo thủ duy trì và ca tụng những cái cũ. Tất nhiên trong những môn phái cũ (cổ điển) có nhiều cái rất đẹp, rất quý. Nhưng làm lại để làm gì để thành một cái bóng mờ nhạt, một sự vô duyên lạc điệu.
16. Tiến lên một bước trong nghệ thuật đâu phải chuyện dễ. Ờ, nếu chỉ là câu chuyện chịu khó !
17. Vẽ không phải là chép, không phải là đo cho đúng, ghi cho chính xác Nếu chỉ có thế thì mới là đang học vẽ, còn nếu muốn bước lên nữa, tiến tới ngưỡng cửa của nghệ thuật thì còn phải nhiều *gian khổ rèn luyện* lao động nghệ thuật thật sự ... con đường sáng tác không dễ dàng, không có một lối tắt nào nếu anh muốn nhanh chóng để trở nên xuất chúng! Chỉ có một con đường rất là dài, rất là vất vả và cũng dễ thất bại, đau khổ.
18. Vượt lên trên những cái làm hỏng nghệ thuật. Nghĩ đến một sự nghiệp lớn lao của cả một đời nghệ thuật. Đừng để chính bản thân mình phải ân hận đã làm những bức tranh không ra gì, không đáng kể. Chính những bức tranh tồi, tranh dở tranh xoàng sẽ làm hại uy tín của mình đó.

19. Cứ xem họ đánh giá hoặc hiểu tranh ra sao thì có thể biết họ vẽ ra sao. Cái đẹp không nhìn thấy thì vẽ thế nào được tranh đẹp.
Cái đẹp mới không phải là sự quen thuộc nữa, nó sẽ đòi hỏi một sự ngỡ ngàng. Trước lạ sau quen dần dần thấy đẹp. Cái đẹp tồn tại được có lẽ lúc nào nó cũng mới.
20. Vẽ nên có mẫu (modele) hay không ?
Điều đó còn tùy theo quan niệm của người vẽ. Nếu vẽ theo lối cổ điển, ấn tượng, tả thực ... thì nhất định là cần phải có mẫu. Nhưng cũng không nên nệ mẫu. Có những cái đẹp mà ở mẫu không đáp ứng được. Vậy, không nhất thiết phải luôn luôn có mẫu.
21. Cần đi vào chuyên môn thì mới có thể hay được. Nhưng chuyên môn không thấy chuyên môn thì mới thoát được.
22. Không rơi vào bệnh hình thức, nhưng nên là *một hình thức nghệ thuật, rung cảm*.
23. Hình như nghệ thuật (nói với nghĩa đặc biệt của nó) là một điều gì bí ẩn ? ở một số người này có thể làm được và ở một số người khác không làm được dù có cố sức rèn luyện cũng chỉ đi đến mức tầm thường mà thôi.
24. Suy nghĩ nhiều, ghi chép nhiều, nắm cho chắc những tài liệu về cuộc sống. Không làm những cái hời hợt, rề rề. Cái đẹp đến hay không đến là do người vẽ nhìn thấy.
25. Vấn đề nghệ thuật tôi đặt lên hàng đầu. Vẽ cho hay đó là nhiệm vụ trước tiên. Tất nhiên cái hay là cái có ích cho mọi người (cũng có cái hay vô ích nhưng mình không vẽ cái đó).

26. Vẽ dễ hay khó ? Tùy theo quan niệm mà thôi. Vẽ chiều theo quan niệm người khác không giống quan niệm của mình thì thật là khó. Vẽ vô trách nhiệm thì không khó.
27. Không ngại gì làm đi làm lại để tìm ra cái hay hơn nâng mình lên, không hài lòng với những cái dễ dãi. Đừng sợ không được quần chúng thích mà đi tìm lối này lối nọ. Chính cái hay nhất của anh mới làm quần chúng thích được. (tôi không nói quần chúng ở mức độ kém).
28. Vẽ chân dung trước hết là có nghệ thuật chứ không phải là giống. Không phải là cố vẽ cho đúng, cho giống, cho đầy đủ. Mà giống như thế nào ? Phải giống theo quan niệm của *người vẽ* chứ không phải theo quan niệm của *người xem*.
29. Vẽ chân dung ký họa, làm sao vẽ cho thoát mà vẫn giữ được nghệ thuật. Nghệ thuật vẽ chân dung đòi hỏi một sự quan sát sâu sắc dung mạo con người kết hợp với sự rung cảm tạo hình thành một tác phẩm hội họa. Đừng vội hài lòng khi chưa hiểu, chưa nắm được người trong tranh. Không cần giống nhưng cần ra, không giống nhưng mà ra, thế là được rồi đối với một chân dung.

* Có một anh nhà giàu (vốn là người sưu tầm cây và chim cánh) có ý muốn đặt Bùi Xuân Phái vẽ cho mình một bức chân dung, anh này đi lại nhiều lần, hỏi thúc Bùi Xuân Phái vẽ. Sau đó Bùi Xuân Phái đã nói :

- Nếu vẽ chỉ để cho một mình ông thích thôi thì rất dễ và tôi có thể vẽ cho ông xong ngay bây giờ, nhưng nếu để cho nhiều người khác xem bức chân dung đó mà cũng thích được thì lại là chuyện khác.

Đừng gò bó - Đừng lo không giống - Đừng rụt rè. Vẽ hỏng thì bỏ đi, không sao cả. Càng vẽ nhiều càng nhiều kinh nghiệm. Đáng buồn khi người vẽ không nhìn thấy thất bại, thành công ở mức nào. Cần làm việc rất *ngghiêm túc* và *thoải mái*.

30. Tác phẩm hội họa được xây dựng theo một kiểu riêng của nó. Nó không giống như cách xây dựng tác phẩm của một nhà văn hoặc của một ngành khác và cuối cùng mỗi con người nghệ sĩ lại có một lối riêng để hoàn thành tác phẩm.
31. Hà Nội có rất nhiều vẻ đẹp mà mỗi vẻ đẹp lại thích hợp với mỗi người*. Có những cái đẹp mới và lại có cả những cái đẹp cũ, thí dụ những căn nhà cổ Việt Nam. Phố cổ, những căn nhà cổ vào tranh rất dễ đẹp. Nhịp điệu của nó không đều đều như những căn nhà cao tầng, nhà lắp ghép. Chúng ta thấy có cái cao, cái thấp, cái to, cái nhỏ, cái lùi vào, cái nhô ra ... Người vẽ vẽ mặt tạo hình và bố cục có rất nhiều thuận lợi. Về màu sắc nó mang nhiều màu thời gian. Có nhiều mảng tường tường như là bản, không phải đâu. Nó rất đẹp đối với những đối tượng biết nhìn thấy, biết khám phá ... những loang lổ, những dấu vết thời gian ấy thêm vào óc tưởng tượng của người nghệ sĩ sẽ tạo ra những cái đẹp bất ngờ. Vẽ phố cổ, nhà cổ Hà Nội mà quá nặng về ghi chép cho đúng thì tranh sẽ mang ít chất hội họa, về phần này nên nhường chỗ cho nhiếp ảnh hoặc điện ảnh. Chúng ta đều biết cái đẹp của tranh, phần cốt yếu vẫn là phần sáng tạo của nghệ sĩ.

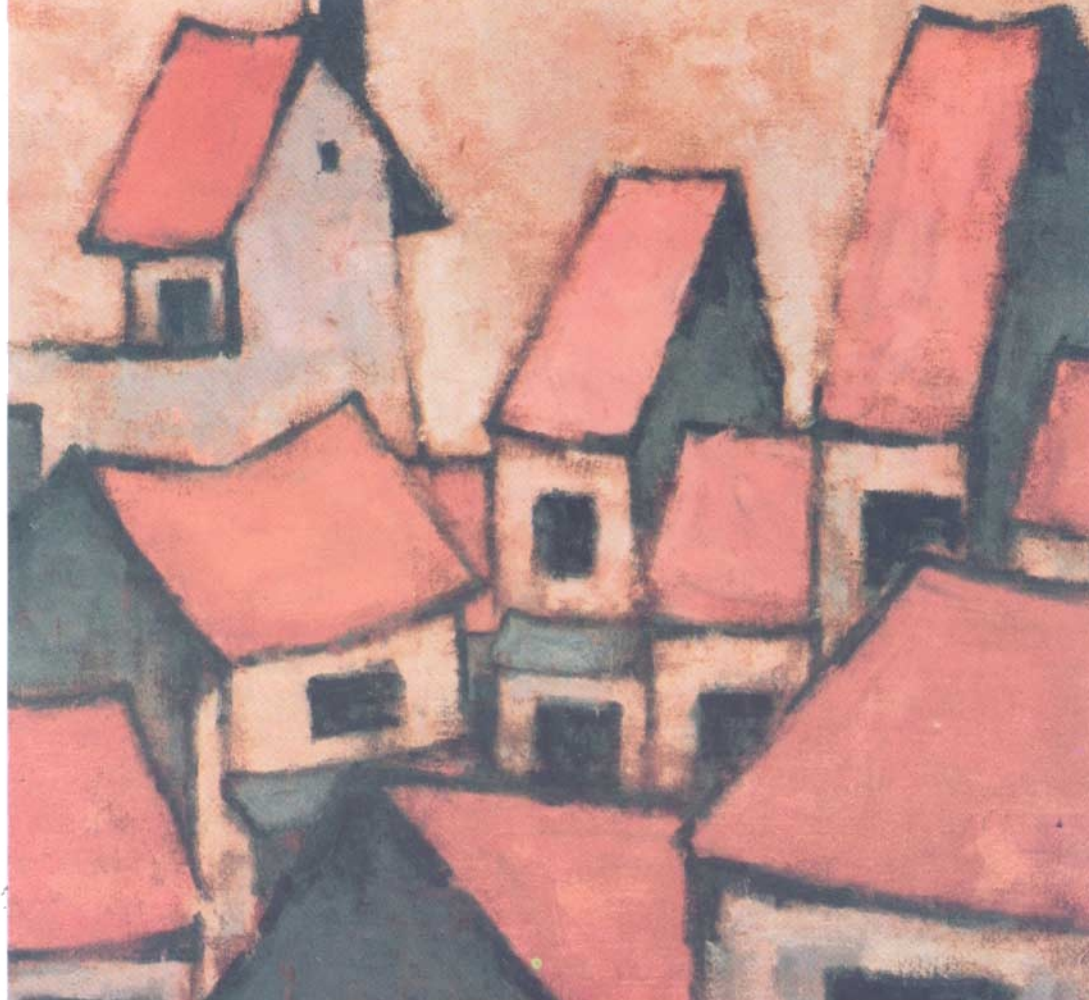
* Bùi Xuân Phái viết phần này vào năm 1964, khi đó Hà Nội còn giữ được nguyên vẹn vẻ đẹp cổ kính của 36 phố phường.

32. Đừng *thừa*. Cứ lải nhải vẽ mãi thì nhất định là sẽ có nhiều cái thừa. Nên tránh đi thì hơn. Vẽ lâu cũng được nhưng cốt để đi sâu vào cái đẹp, cái cần, chứ không phải để thấy cần cù nhiều quá của bàn tay.
Càng ngắn càng khó (tất nhiên là ngắn hay). Càng ít nét, càng giản dị, càng khó. Cái tinh chất mới thực là cái đáng quý.
33. Giữ lại cái gì đẹp, mất đi cái gì xấu. Xóa cái xấu đi không thương tiếc. Điều đáng chú ý là phân biệt cho hay cái đẹp và cái xấu, không lẫn lộn. Xóa đi mất cái đẹp thì thật là buồn cho anh. Mà giữ lại cái xấu thì lại càng *đáng buồn hơn* !
34. Cái khó vẫn là cái xưa nay ít vẽ đến hoặc không vẽ đến. Làm sao mà nhớ mà thuộc được. Kém trí nhớ mà tài liệu thì không có, hoặc thiếu. Hỏi dù có minh họa một cái tranh như trên báo cũng thấy gay.
35. Muốn vẽ thoát thì phải thuộc rất tinh tường, hiểu biết đến nơi đến chốn thực tế có trong tranh. Vẽ theo trí nhớ thì không gọi là vẽ bịa. Cái đáng ghét là vẽ bịa, vẽ liều trong khi không nhớ, không có tài liệu tham khảo, trường hợp này dễ làm tài năng (nếu có) sút kém và hư hỏng.
36. Cái nghề vẽ báo : minh họa, tranh vui v.v.... nếu làm ít ít thôi thì cũng không hại. Nếu bập vào và làm nhiều thì cũng dễ hại. Nó quen tay đi, nó dễ đi đến chỗ ... hời hợt dễ dãi, nhiều khi do yêu cầu cấp bách phải "cố dắn" ra cho được, rất dễ đi vào con đường bịa. Phải coi chừng !

37. Chất hiện đại là chất trẻ, nghệ thuật càng tiến lên càng trẻ, trừ phi những người muốn lùi (bảo thủ) thì nghệ thuật ôi thôi già khô.
38. Không phải cái cũ, cái cổ không hay, không có giá trị. Nó tuyệt vời với những tác phẩm bất tử đã có. Nhưng cái đó không phải để anh bắt chước.
39. Cứ vẽ đi, thiên nhiên là một nguồn cảm hứng vô tận. Đừng sợ không làm nổi, cứ là mình mà vẽ, bằng lòng với “tài năng” dù còn kém của mình.
40. Vẽ nhiều bạn sẽ cảm thấy những cái tranh nào của bạn có cái đẹp. Hãy nghiên cứu trong khi xem tranh của mình. hãy để riêng ra loại đẹp và loại xấu. Một khi tranh đã được rồi, đẹp rồi (có bao quát tốt) thì cũng đừng nên chữa nữa, có thể đi đến chỗ xấu đi. Đẩy lên là tốt nhưng hãy coi chừng, cũng có khi không phải là đẩy lên mà lại là đẩy xuống !
41. Chữa tranh là một điều rất gay, rất khó. Bởi lẽ rất dễ làm mất bao quát (ensemble) nhiều khi gần như phải làm lại, vẽ lại tất thì mới cứu vãn được. Nên thận trọng.
42. Vấn đề vật liệu đóng một vai quan trọng trong nghệ thuật. Thiếu vật liệu, đồ dùng tốt người nghệ sĩ bị hạn chế rất nhiều. Anh ta không thể làm theo ý muốn, không thể nâng cao tác phẩm do dùng những chất liệu kém, tác phẩm dễ bị hư hỏng đem lại sự đáng tiếc cho người xem.

43. 1- Nghiền cứu, thu thập tài liệu
2- Chuẩn bị phương tiện thể hiện
Tất nhiên vấn đề một có nhiều phương pháp khác nhau. Có người chỉ cần trí nhớ. Có người phải có nhiều ký họa, nghiền cứu hình họa ... có người vẽ ngay trước mắt.
Miễn sao tranh có nghệ thuật, có ý nghĩa hay.
Không lười biếng, cầu thả dễ dãi trong nghệ thuật.
44. Thích tìm tòi là tốt nhưng đừng tìm quanh tìm quẩn, đừng tìm những cái lạc hậu, lỗi thời. Phải phát hiện ra những cái hay, cái đẹp *mới*.
45. Đúng, cái hồn nhiên trong tranh thật là dễ mà cũng thật là khó ! Hồn nhiên giả thì chán biết bao ! Hãy vẽ với một tinh thần chân thật và thoải mái. Đừng làm nhà bác học trong lúc vẽ, đừng làm nhà giáo trong lúc vẽ, đừng làm một học sinh làm bài trong lúc vẽ, đừng làm một tay đang làm com-măng trong lúc vẽ... Không? cứ tự do vẽ, vẽ hỏng thì xóa đi, vứt đi... vẽ khá thì giữ lại.
46. Đừng hay nghĩ về sự hơn kém trong nghệ thuật. Trong lúc mình vẽ cũng thế thôi, đừng nghĩ đến sự hơn kém làm gì.
47. Cái đơn giản có khi tới ngay cũng có khi không tới chỉ vì người vẽ không nhìn ra. •
Cứ cặm cụi vẽ, rồi rồi cuộc muốn có cái đơn giản (đừng nhầm với cái giản đơn) cũng không thấy nữa.

48. Không phải cứ mất nhiều thì giờ hay mất ít thì giờ thì tranh đạt ! Điều này là ở người vẽ. Nhưng có điều làm nghệ thuật mà cứ vội vàng, nôn nóng, chỉ muốn chóng xong thì không được. Chúng ta những người có lương tâm nhà nghệ, chúng ta không chấp nhận sự cầu thả, bời bác ...
49. Phải nhận trong nghệ thuật có nhiều cái khó – rất khó – khi mà thấy nghệ thuật dễ dãi thì chính là anh đang đi trên con đường mòn, đang làm lại một cái gì quen thuộc, cũ rích kém suy nghĩ, tìm tòi, nghiên cứu ...
50. Phải luôn luôn nâng cao mình lên, phải có nhiều vốn – phải đáp ứng được *yêu cầu cao của xã hội*. Không phải như làm cái bánh phục vụ người ăn xong rồi tiêu đi mà người ăn cũng không cần biết là ai làm bánh, còn nghệ thuật thì trách nhiệm rõ hơn. Không thể thế nào xong thôi ! Không thể chỉ đạt kết quả là lấy được ... tiền ! Không – Phải đặt tài năng của anh vào đó. Nếu không có tài thì đừng háo danh háo lợi. Phải trân trọng với công việc anh làm (dù là nhỏ bé).
51. Tôi hỏi một bạn đồng nghiệp.
 - Độ này có vẽ được gì không ?
 - Không vẽ được vì không có sơn !
 - Đó không phải điều quyết định đâu. Thí dụ như nếu một người thích đi chơi, thì dù không có ... xe đạp thì anh ta vẫn có cách đi chơi.
 Nên gây một thói quen tốt là thích vẽ cứ vẽ đi, rồi không vẽ là ... ngứa ngáy, là nhớ, là không chịu được ...
 Lại cũng nên xem nhiều tranh của người khác, của các bạn, của *các bậc thầy* trên thế giới. Họ sẽ truyền cho ta cái “không khí” nghệ thuật.
 Hãy vẽ đi. *Đừng có thói quen bỏ vẽ.*

4

5

52. Cứ vẽ đi đã. Nghệ thuật làm sao có chuyện biết trước hay dở ! Đừng nghĩ đến sự thành công sớm – Có thể như một tay nào đó : tôi không biết tranh của tôi có đẹp hay không nữa! Ít nhất cái tranh đem lại cho mình thú nhiều hay ít, hay không thú. Thế thôi !
53. Nói đến phong cách là phải có nghệ thuật rồi. Chữ vẽ biết ngay là ai vẽ mà kém nghệ thuật thì cũng ... chán.
54. Không nên đi tìm cái “riêng” để tỏ ra mình có chất độc đáo. Rất dễ rơi vào con đường lập dị hoặc hình thức.
55. Phong cách là nói chung nên hội đủ cả phần nội dung lẫn hình thức.
56. Ai vẽ mà không muốn tranh của mình đẹp - Nhưng điều đó có phải là dễ đâu. Ai thấy đẹp, ai thấy không đẹp ? lời thôi lắm chứ ! Cái chủ quan cũng dễ đánh lừa ngay cả bản thân người vẽ.
57. Ông bạn làm nghệ thuật cứ tưởng như mình là “ghê gớm” lắm. Có biết đâu cái kém, cái dở, cái dễ dãi vẫn thò ra mà mình không nhìn thấy, cũng có thể cả người xem cũng không nhìn thấy.

58. Nhà văn không ngày nào không viết thì trong ngành họa cũng vậy thôi. Phải vẽ hàng ngày. Hình như không vẽ luôn tay nó “cứng” ra. Vẽ nhiều, vẽ cho thuần tay để lúc nào cũng thành điều luyện và thoải mái, ông Henri Matisse* vẽ như chơi là vì ông vẽ rất nhiều. Nên hiểu vẽ với tâm hồn nghệ thuật, chứ không phải vẽ nhiều để ... kiếm tiền nhiều !
59. Có thể có những người rất chịu khó vẽ nhưng không có tâm hồn nghệ thuật thành ra họ chỉ giữ những kỹ thuật, những công thức, những luật lệ. Bởi thế tranh của họ dù có kỹ xảo đến mấy đi nữa vẫn cứ khô khan, tầm thường. Những họa sĩ dân gian vẽ thường rất hồn nhiên và thoải mái. Họ không bị lúng túng bởi những khó khăn của kỹ thuật.
60. Văn là người thì vẽ cũng là người thôi, người làm sao thì vẽ làm nấy (thế nấy). Nếu cố tình bắt chước người khác thì cũng chỉ thành đồ giả thôi. Cần phải vẽ một cách chân thành. Không giả tạo, đừng vay mượn để che đậy cái ... kém của mình mà cũng có người đi làm cái giả tầm thường, trong khi chính bản thân mình có cái hay thì lại không khai thác! Thế có đáng tiếc không cơ chứ !
61. Làm việc cho có khoa học để tránh vấp vấp những cái có thể tránh được. Thí dụ như để chấy nhà mới rút kinh nghiệm thì tai hại quá.
Từ cái nhỏ nhặt đều làm cho hoàn chỉnh, làm cho thật tốt. Thí dụ như làm một khung vải để vẽ (préparer toile), “căng vải” như thế nào ?. Kỹ thuật đòi hỏi để khi vẽ ta có một cái “toile” rất đẹp và tốt. Cái đó cũng gây hào hứng nhiều trong khi vẽ nữa.

62. Cứ vẽ đi, nó đến thì đến mà không đến thì thôi ! Vẽ cái khác và vẽ cái khác nữa. Vẽ là một nhu cầu thỏa mãn tình cảm với cái đẹp hội họa. Nếu chỉ vì mục đích “kiếm tiền” thì nó sẽ xa rời cái đẹp hội họa mà sang cái ... đẹp tầm thường ! Mà chết nỗi cái “đẹp” tầm thường lại được nhiều vị tầm thường ưa thích ! Các vị đó lại hay có tiền, nên mấy ông họa sĩ khéo tay kiếm rất dễ. Tranh chỉ cần nhuộm nà khéo léo sạch sẽ, tươi tắn, xinh xắn. Đề tài thường trên con đường mòn, kỹ thuật cũng trên con đường mòn ! Sự hiểu biết, sự thưởng thức cũng thuộc dễ dãi người xem sợ sự mới lạ, bỏ ngỏ trước những tìm tòi, nên chỉ đòi hỏi những cái “đẹp cũ” cái quen thuộc mà thôi.

Không, người nghệ sĩ của thời đại mới không đi vào con đường mòn như thế. Họ lao vào cái hiện đại, cái mới dù vấp vấp dù gian lao nguy hiểm. Họ tiêu biểu cho những tài năng mới mà ta thấy rất hiếm trong đời sống.

63. Tái nhiên nghệ thuật rất là phong phú, nói riêng nghệ thuật hội họa – đừng thắc mắc quá nhiều về những nét đẹp trong hình thức. Đúng là nên đi vào hình thức có nội dung, đi vào lối vẽ thích hợp với tâm hồn, khả năng của mình nhất.

64. Đừng làm xiếc với nghệ thuật – nó thành ra một thứ tiểu xảo tầm thường – nếu anh muốn *rõ ra là anh* thì anh cứ việc vẽ theo ý thích của anh.

65. Tìm hiểu thực tế. Nghiên cứu sâu thực tế từ đó mới đi sâu vào được nghệ thuật. Vẽ đi vẽ lại nhiều lần một cảnh, một người nào đó cũng tốt vì như thế mình sẽ thuộc và hiểu lấy cái mình vẽ. Và vẽ khi thuộc nét sẽ được thanh thoát hơn khi chưa thuộc.

66. Có ai đó nói : Cần nhìn giỏi chứ không phải cần vẽ giỏi ! Có lẽ nên nói cần nhìn giỏi hơn vẽ giỏi. Tất nhiên hai điều này thường là đi đôi nếu không thì vẽ giỏi làm sao được. Vẽ giỏi mà không nhìn ra cái đẹp thì mới chỉ là vẽ khéo tay, chỉ là một công trình thủ công mà thôi. Nhưng nhìn giỏi mà với bàn tay thiếu rèn luyện, bàn tay quá ư vụng về thì cũng loay hoay rồi rút cục cũng đành bó tay, cũng ví như nhà phê bình nghệ thuật có cặp mắt sành sỏi nhưng nào ông ta có vẽ được !
67. *Cái đẹp đến hay không đến* là do người vẽ nhìn thấy. “Cái nhìn” cho hay để vẽ cho hay. Cả hai đều khó cả. Phải khổ công rèn luyện để bớt khó.
68. Trong hội họa chữ học hành đúng là cần thiết, học phải đi đôi với hành. Hành mà thiếu học cũng không phát triển được. Càng học nhiều thì càng phải vẽ nhiều. Bạo dạn lên mà vẽ. Hồng hay được chưa vội quan tâm. Tất nhiên không có ai vẽ mà lại muốn hồng bao giờ ! Đừng chủ quan cho rằng mình đã có ... trình độ ! Mà đã có trình độ thì vẽ là phải được ! Không đâu có trình độ mà tranh vẫn có thể tồi được chứ ! Thí dụ như vẽ phải một đề tài khó, thí dụ như thiếu phương tiện vv... Mà cái “cảm hứng” lạnh nhạt nữa thì khó có thể ra tranh hay được.
69. Thiếu không khí nghệ thuật làm việc cũng khó thật. Nhưng cũng cần tìm thấy không khí hoặc tạo ra. Nếu không ông bạn sẽ giải nghệ mất thôi !

* Từ năm 1980, Bùi Xuân Phái đã có nhiều khách mua tranh. Có tiền, ông thường mua nhiều họa phẩm. Có người khuyên ông dùng hết lại mua tiếp, Bùi Xuân Phái giải thích : “vật liệu luôn bày ra trước mắt nó có tác dụng là gây cho tôi không khí hứng thú làm việc, hết rồi mới đi mua có khi lại ngại”.

Con nư. liều dạn, liền lợi mà
 muốn hăng i ghe sĩ ư?
 Chao ôi !

70. Đừng tiếc thì giờ mất đi cho một cái tranh, càng mất nhiều thì giờ, bức tranh càng xem được lâu.
71. Cái khó là trong hoàn cảnh nào cũng đều vẽ được cả. Thiếu sơn ư ? Thì ông bạn đừng vẽ sơn dầu nữa. Thiếu bột màu ư ? Thì ông bạn đừng vẽ bột màu nữa. Giấy và bút chì, bút mực thì chắc ít khi thiếu. Đừng nên đổ tại thiếu thứ này thiếu thứ nọ để không vẽ ! Tất cả tùy thuộc vào người nghệ sĩ.
Cái nguy nhất là : *Không thiết vẽ.*
72. Đừng ép buộc người nghệ sĩ phải làm việc. Sao lại phải ? Anh ta không thích làm việc nữa thì tức là anh đã muốn giải nghệ rồi còn gì ? Anh ta không còn xứng đáng gì với danh từ nghệ sĩ nữa.
73. Trong lúc vẽ, nghệ thuật chỉ đến chập chờn, đôi khi như một ánh chớp. Phải nhạy cảm để nhìn cho tinh, để mà thấy, để mà tiến thoái, để mà biết dừng đúng chỗ. Hãy hiểu biết cho nhiều để tự mình nhìn nhận cho công bằng. Thường thì hay tưởng là mình hay !
74. Hãy vẽ. Vẽ để thấy cái non kém của mình. Không dấu kém. Vẽ tốt nhất là trong khi vẽ *học thêm được một cái gì bổ ích*. Đáng buồn là cái tầm thường. Vẽ không phải là để trở tài, càng muốn trở tài càng đi đến chỗ tầm thường !
75. Thế kỷ đã qua *đã vẽ*. Thế kỷ ngày nay *đang vẽ* và những thế kỷ ngày mai *sẽ vẽ*. *Vẽ mãi*. Và cái đáng kể là nghệ thuật cứ tiến lên mãi. Thời đại nào nghệ thuật nấy. Con người bao giờ cũng muốn vươn tới cái mới nhất, đẹp nhất.

76. Đẹp thay một cái atelier bừa bãi . (tiếc thay hiện nay tôi không có)* ... Khi nào cái atelier của tôi gọn gàng sạch sẽ là lúc tôi lười đấy.

Chưa, không thể
"bảo" được những
căn người sinh
ra không phải
tê ^{đi vào} ~~tên~~ nghệ thuật

* Cho đến khi mất (1988) Bùi Xuân Phái vẫn sống, làm việc và sinh hoạt chung và cùng với gia đình trong căn phòng chật chội 20 m² ở 87 Thuốc Bắc.

Trong hoàn cảnh chiến tranh của đất nước, nghệ thuật cũng làm những nhiệm vụ tức thời phục vụ cho đời sống tinh thần của nhân dân. Xu hướng hiện thực trong nghệ thuật phát triển, phù hợp với bối cảnh lịch sử dân tộc. Tuy nhiên sự áp dụng máy móc các quan điểm đó dẫn đến phê bình, đánh giá nghệ thuật khó tránh khỏi định kiến và áp đặt. Là một họa sĩ đích thực Bùi Xuân Phái luôn khao khát được mở rộng, tự do trong sáng tạo. Ông tin tưởng vào sự đổi mới và phát triển của nghệ thuật. Không bao giờ Bùi Xuân Phái chấp nhận việc hạ thấp nghệ thuật cho dễ hiểu với số đông, trái lại Ông đòi hỏi, mong muốn trình độ thẩm mỹ của quần chúng sẽ dần được nâng cao.

Bùi Xuân Phái không bao giờ tự thỏa mãn mình trong nghệ thuật. Một bức tranh bán được, có được ít tiền vẫn làm Ông băn khoăn. Ông vẫn muốn làm tốt hơn, vẽ đẹp hơn nữa. Ông thương người yêu nghệ thuật bỏ tiền mua tranh dù chính bản thân và gia đình luôn túng thiếu. Sau những năm 1980 Bùi Xuân Phái là họa sĩ bán tranh được nhiều và Ông cũng là người sớm bán khoản về sự ảnh hưởng của thương mại đối với nghệ thuật. Với Ông giá trị bức tranh không phụ thuộc vào đồng tiền và tin rằng nghệ thuật dài lâu cũng cần phải có thời gian dài lâu mới hiểu hết được.

77. Nên chú ý vấn đề tài năng của người nghệ sĩ. Rất có thể người kém tài năng mà có rèn luyện, tương đối có nghề nghiệp (khen có nghề nghiệp chưa phải là câu khen đáng kể).
Phân tích tài năng của một nghệ sĩ thật phức tạp, nó là vấn đề bẩm sinh, vấn đề rèn luyện ... Nó ví như cái duyên đặc biệt của một cô gái đẹp.
78. Tôi cảm thấy nhà phê bình phải có một trình độ hiểu biết rất lớn và một tâm hồn nhạy cảm. Ông ta có thể không biết vẽ nhưng rất biết xem tranh (như người biết ăn ngon nhưng không biết làm bếp) để làm người hướng dẫn đáng tin.
79. Nhà phê bình chân chính không vì danh lợi mà làm việc, không để đồng tiền hoặc quyền thế sai khiến. Biết khám phá ra tài năng trước những đồng nghiệp, nhà phê bình đó quả là những bậc thầy.
80. Đừng chấp những lời phê bình mang những ác ý bên trong. Một bức tranh dở được khen (!) cũng vô giá trị (về lời khen) như một bức tranh hay bị chê (về lời chê).
81. Đừng để ý đến lời phê bình vì ngay từ đầu, phê bình dùng một phương tiện khác hẳn hội họa là ngôn ngữ chữ không phải là hình và màu.
82. Quần chúng nghệ thuật cũng có người có mắt thẩm mỹ vững vàng, cũng có người không. Do đó ta cần có nhiều suy nghĩ với những lời phê bình. Đừng vội vàng thấy có người khen đã khoái và cũng đừng vội vàng thấy có người chê đã bi. Lại còn phải cẩn thận trong những câu khen “xã giao” nữa chứ ! Không nên hỏi người ta thấy tranh mình thế nào. (Trừ trường hợp thân mật, nói thật không sợ mất lòng).

11

Câu làm việc rất nguyên tắc
và thoải mái.

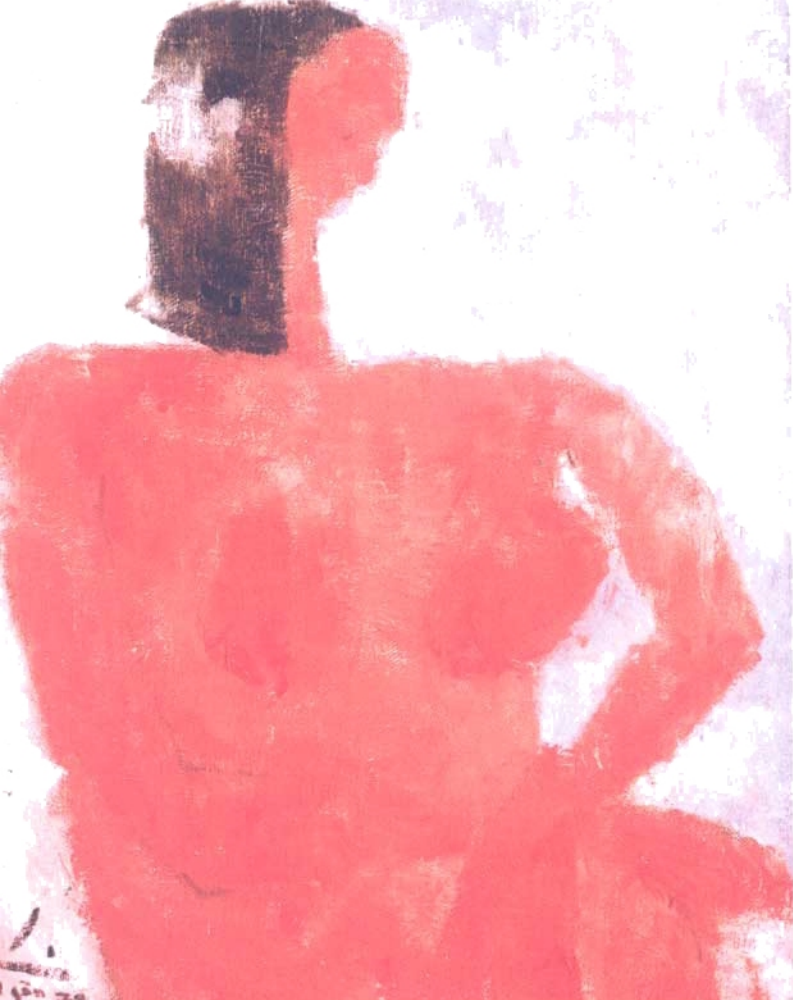
Đi cái nhau về cái đẹp thì cũng
thật! Nhưng thời gian, thời gian sẽ công
bằng với những cái đẹp chưa được công nhận.

12

83. Trong số họa sĩ ta, có ông vẽ cũng nhàng nhàng, kiểu học sinh trung cấp, nhưng lại hay đi vào những đề tài rất ... ghê. Ông này vẽ ai chê tranh của ông thì ... nguy với ông – ông ta nổi giận và chụp lên đầu người chê một vài cái mũ khá là ... nguy hiểm. Thành ra ông ta cứ tưởng bởi vì trước mặt ông thì người ta khen ông và văng mặt ông thì người ta lại ... chê ông.
84. Đối với những kẻ phê bình láo kể cả những kẻ nịnh hót để kiếm chác chỉ nên giữ một sự lạnh lẽo khinh bỉ. Những con người hiểu biết sâu sắc, nhạy cảm sẽ làm rõ vấn đề. Những người chuyên viết về phê bình sẽ đánh giá nhau, họ sẽ hiểu rằng, kẻ ngu dốt bất tài, kiếm chác không thể kiếm ăn mãi được.
85. Cái đẹp sau hết lại phụ thuộc vào những người “thưởng thức”. Hỡi ôi ! những người thưởng thức lại không có trình độ thì thật tai hại cho nghệ thuật. Nếu những người “thưởng thức” cũng hiểu được sâu sắc cái đẹp thì thúc đẩy được tài năng chân chính thực chất của nhà nghệ sĩ biết bao nhiêu !
86. Có những cặp mắt “cặp bà lời” (comme n’a pas l’oeil) xem tranh tất nhiên họ không thể hiểu nổi cái đẹp. Buồn thay một con người tuyệt đẹp gặp phải một anh chàng cận thị không có kính. Nói tình mắt về hội họa khác với tình mắt về ... về sinh. Cũng như anh chàng mù chữ, dù mắt nhìn vẫn rõ. Anh chàng mù hội họa tất nhiên không chịu nổi những bức tranh khó hiểu.
87. Xem tranh là xem tác giả. Tác giả càng quen thuộc càng làm ta thích không phải vì cái tên mà vì phong cách vẽ.

88. Có những người xem tranh “không có gì” nên họ xem những tranh “không có gì” lấy làm thú !
89. Không nên sợ sự đánh giá lẫn lộn, nếu bị ở trường hợp nhầm lẫn như thế thì hãy tin ở mình và ở tương lai. *Chuyện đó là tại chưa có đại đa số những người hiểu biết, sáng suốt mà lại bị ngược lại !* Những chuyện này ít có lắm vì làm gì không có nổi một số ít công nhận là hay. Mà số ít này giá trị hiểu biết càng lớn bao nhiêu thì mới đáng kể bấy nhiêu và cái số ít ấy sẽ cùng với thời gian nhân lên thành số nhiều.
90. Lỗi nghĩ về nghệ thuật phải là vô tư, không nên vì không ưa người ta mà không ưa nổi cả tranh, nếu tranh của người ta đẹp.
91. Khen, chê đều phải có nhiệt tình có thiện chí và cuối cùng cũng phải có trình độ. Nếu không có trình độ để đem cái hiểu biết kém cỏi ra mà khen, chê thì còn giá trị gì ?
92. Người nghệ sĩ có những bản khoản làm ra những cái được hoan nghênh hay làm những cái bị chê trách. Ai hoan nghênh ? Ai chê trách ? Ở cái đó cần phải suy nghĩ. Đừng tưởng bở khi được hoan nghênh nhất thời ! Tương lai sẽ đào thải những kẻ cơ hội kiểm soát.
93. Người ta thích chơi tranh của người nổi danh, cái đó là đúng vì có hay mới nổi danh, mới nhiều người chơi. Tuy vậy cũng nên dè chừng, có những cái tên chỉ nổi tiếng một thời rồi tắt dần, mờ dần cho đến lúc không ai nhắc đến nữa, không ai chơi nữa.

14

15

94. Quần chúng khi một cái thật mới ra đời thì thường thấy chối. Nhưng khi cái mới ấy đã quen thì lại rất thích.
Người nghệ sĩ sáng tác cho cuộc đời, không phải là chiều theo ý thích của quần chúng, nếu quần chúng càng ngày càng bắt đầu thích thì đó mới đúng là ý nguyện của anh ta, còn nhất thời có bị bỏ quên, chê trách thì đó không hẳn đã là đúng.
95. Người thế nào thì thích tranh thế ấy (người trưởng giả thì lại thích những loại tranh trưởng giả). Vì vậy có những tranh làm cho kẻ này ưa, kẻ kia ghét. Đôi khi có những nghệ sĩ lớn buộc cuộc sống phải công nhận, bởi vì dù sao người ta cũng phải tỏ ra công bằng một chút ! Người hiểu biết nghệ thuật nhiều thường là những người phát hiện tài năng đem lại cho quần chúng một sự đánh giá công bằng.
96. Cuộc đời làm nghệ thuật, chúng ta đã gặp nhiều vướng mắc. Nhiều lúc thật bức mình.
Xem một bức tranh tồi, khung đắt tiền, treo vào chỗ “quan trọng” trong triển lãm.
Lại bán được giá cao nữa chứ !
Một anh bắt tài bốc phét ! Một anh bắt đầu “giàu sang” học đòi kiến thức, một anh tham lam keo hằn, coi đồng tiền hơn cả danh dự ! vv và vv... Bức mình làm gì, có lẽ nên cười thì hơn !
97. Trong nghệ thuật hội họa phân biệt được cái hay, cái dở, đẹp xấu thật là khó, nhất là *đối với những khuynh hướng mới*. Có lẽ con người xem tranh phải có một *năng khiếu đặc biệt* mới cảm thấy chẳng. Người ta thường là chỉ có thói quen cũ để xem thôi, nên họ rất mù mịt với những cái mới.

98. Hỡi người chơi tranh, xem tranh, người thưởng thức tranh, nếu quả các người chỉ vì tiền, vì a dua ... thì các người không thể hiểu được những bức tranh thật hay thật mới. Các người chỉ hiểu nổi những cái cũ kỹ nó đã quen với những rung cảm cũng cũ kỹ của các người thôi.
99. Đừng tham tiền mà bán rẻ những tranh chưa vừa ý, tai hại, để lại nhiều tranh dở thì nó sẽ át đi mất những tranh hay. Nhưng than ôi ! Làm sao đủ sống nếu “chẳng may” một gánh gia đình đồng đức nặng trĩu trên vai !? Đôi khi ta cũng phải kiếm tiền, mà kiếm tiền thế nào để đó là điều tha thứ được* ?
Cần có tiền. Cần có nghệ thuật. Phải đặt cái nọ lên cái kia ? Hãy đặt nghệ thuật lên trên.
100. Chao ôi đáng thương thay những “bức tranh” dở mà nhiều người lại tha thiết chơi. Lỗi tại người vẽ hay lỗi tại người chơi ?
101. Buồn thay những lời thú nhận của một anh bạn “Mình kiếm ăn quen thành ra lúc đi vẽ không nhìn ra được cái đẹp và cứ khi vẽ lại nghĩ đến tiền. Để bán, để vừa lòng khách hàng. Thật khó mà vô tư cứ lúc vẽ lại bần khoản và rút cục nể nếp kiếm ăn lại đẩy mình vào lỗi vẽ để kiếm ăn. Thành một thói quen, một lối vẽ tầm thường, cứ làm đi làm lại, không sao nhích tới mức nghệ thuật được”. Kể ra anh bạn đã thấy nguy cơ của sự kiếm ăn bằng một thứ “nghệ thuật” ! Tai hại biết chừng nào !

* Vợ chồng Hài Xuân Phú vào những năm (1970) nuôi 5 người con đang ở tuổi ăn học và một u già giúp việc. Trên thực tế tranh không bán được, kinh tế gia đình họa sĩ hết sức khó khăn, phụ thuộc hoàn toàn vào sự đùm bọc, che chở của bà Phú.

16

Thầy vẽ cho tên núi
tác là vẽ cho tệp

102. Con đường nghệ thuật là một con đường gian khổ. Thật đúng vậy nếu bạn muốn làm một nghệ sĩ chân chính.
Tôi thấy một số người mạo danh yêu nghề, yêu nghệ thuật nhưng thực chất là chạy theo đồng tiền. Trông anh ta và nhất là trông tranh của anh ta, ta thấy phảng phất những tờ giấy bạc ! Anh ta chăm vẽ lắm nghĩa là anh ta chăm làm tiền lắm. Ôi nhìn những anh đếm giấy bạc, một pho tượng vừa mới bán cho một xí nghiệp, một bức tranh lụa bán cho XUNHASABA * ! Nghệ thuật ! Mía mai thay ! Nếu nó chỉ khuaٹ phục đồng tiền* !
103. Cùn mòn ? Vẽ giã có ! số nghệ sĩ cùn mòn thật. Họ không thiết gì vẽ nữa. Vẽ đối với họ chỉ là để kiếm tiền một cách bất đắc dĩ !
104. Không phải vì tiền mà chúng ta lao vào nghệ thuật. Nhưng nếu có tiền thì dễ chịu biết bao khi chúng ta lao vào nghệ thuật. Mọi phương tiện tốt đều phải có tiền để tạo ra. Mà không có tiền thì không có phương tiện !
Buồn thay ! Có khi vì cần làm việc (phải có tiền để làm việc) mà anh phải bán rẻ 1 cái tranh ! – Điều này có đáng trách không ? Thật là khó nói.

* Xuất nhập sách báo - một Cty cùng với Souvenirs du Việt Nam duy nhất thìn bấy giờ được Nhà nước cho phép bán tranh của các họa sĩ, chủ yếu là tranh lụa và sơn mài có tính chất lưu niệm cho du khách.

* Bùi Xuân Phái có vẽ một bức tranh vui : ông tư vẽ mình đang ngồi gò lưng vẽ tờ giấy bạc, bà vợ xách làn đứng ngoài cửa giục họa sĩ : "anh vẽ nhanh lên để em lấy tiền đi chợ kẻo muộn"

105. Nghệ thuật làm ra không phải mục đích để bán. Ai làm nghệ thuật với mục đích để bán thì khó có thể có tác phẩm chân thành được, lại càng khó có thể là tuyệt tác được.

Không cần bán rồi về sau có người mua thì cũng tốt thôi, vì có tiền để mà tiếp tục vẽ, để có phương tiện đầy đủ hơn. Nhưng không nên nghĩ rằng vẽ để có nhiều tiền. Nguy hiểm biết mấy. Nghệ thuật càng cao càng khó bán được ngay. Do đó nếu có tiền tất nhiên phải vẽ với sở thích của người mua, người đặt ... Như thế còn đâu là hoàn toàn của mình, của sự toàn tâm toàn ý của mình nữa ?

Biết bao nhiêu tài năng thực chất độc đáo, phải bỏ một bên, để đưa ra một cái "tài" tiểu xảo, tầm thường giả tạo để đánh đổi lấy một chút tiền bảo đảm cho sinh kế ! Có đáng buồn không ?

10 giờ 20. 70.6.1.

Làm nghệ "phô" biên cái đẹp"
mà vô tài thì thật là hại hại. Như thế
có khác gì phô biên cái xấu ! Bị bắt
thay và đang trách thay !

Làm nghệ thuật trong hoàn cảnh nhiều khó khăn kinh tế, con đông, tranh chưa bán được ... tình yêu hội họa giúp Bùi Xuân Phái tự động viên bản thân để có nghị lực vượt qua mọi túng thiếu thường nhật. Ông tự khế mình để được sống trung thực và được vẽ. Có màu vẽ màu- không có màu vẽ bút chì, có toan vẽ toan-không có toan vẽ giấy. Thiếu giấy vẽ lên phong bì, bao diêm, vỏ thuốc, bìa sách... Vậy mà qua những trang nhật ký dường như Ông không bao giờ than thở, trách móc hoặc đổ cho số phận. Có chăng chỉ trách mình vẽ chưa đẹp, chưa nhiều như các bậc danh họa. Bùi Xuân Phái tự nhủ "Picasso vẽ được 25000 bức tranh ... còn ta làm được bao nhiêu ?"

Nếu Gauguin* đặt câu hỏi "Ta là ai? Ta từ đâu ra? Ta đi về đâu?" có tính triết học thì Bùi Xuân Phái lấy câu của P.Cézanne* viết vào nhật ký của mình "Đời không hiểu ta và ta không hiểu đời. Vậy cho nên, ta xin thu mình lại", nó là một triết lý nhân sinh hơn, đời thường hơn. Cách đặt vấn đề của Bùi Xuân Phái không đi quá xa cuộc sống. Từ một cuộc viếng thăm của người bạn, một lần xem tranh của đồng nghiệp, một lần bán tranh được ít tiền. Bùi Xuân Phái viết thành một vài nhận xét. Người đúng chỗ nào? Mình sai chỗ nào? Và ngược lại. Những đúng sai này có phục vụ cho nghệ thuật không?. Nhật ký của Ông để nhắc nhở, tự sửa mình, nâng cao mình từng ngày trong nghệ thuật.

106. Nâng cao chất lượng nghệ thuật bằng cách : Tìm xem những nhược điểm xưa nay của mình ra sao ? Cần tự nghiêm khắc với một sự hiểu biết sáng suốt, không tự dối mình. Không hoang mang. Sửa chữa mà không làm thay đổi bản sắc, phong cách của mình. Giữ gìn và phát huy ưu điểm. Đi vào con đường có giá trị lâu dài. Xem lại những chặng đường đã qua, suy nghĩ về những cái hay – tại sao ? Và cả những cái kém – tại sao ?
107. Cứ mỗi cái Tết lại già đi một tuổi. Còn chuyện tâm hồn ? Picasso có một câu nói lý thú : Phải thời lâu lắm mới trẻ được !
Thì giờ đi rõ thật nhanh
Đã đi không thể có phanh nào kìm
Vẽ đi kéo tiếc con tim
Đập đi đập lại rồi im lúc nào.

19

Cái đẹp tôi tại đây có lẽ lúc nào
nó cũng mới.

Hãy vì tương lai đất nước
vì lợi ích cho con cháu, hãy làm những
cái đẹp chân chính.

20

108. Nghệ thuật đòi hỏi một kiên trì khá khắc khổ. Hãy làm được điều đó vì là con đường để tiến lên.
Kiên trì mà vẽ cho hay
Vội vàng đi tới quen tay làm bừa.
109. Đối với tôi tình cảm trong lúc vẽ là quan trọng. Nghề nghiệp là điều cần thiết nhưng không đáng coi là quan trọng, thí dụ có nghề vững mà không có nhiệt tình thì vẫn ra những cái đáng chán !
Thoát được nghề mà vẽ vẫn hay ! Khó đấy.
Đáng buồn là vẽ y như một cái máy dù là một cái máy tinh xảo.
110. Say mê vẽ, giữ lửa liên tục, nguội lạnh là chết. Vẽ là sống là thở. Ngày mai không còn giống ngày nay. Nghệ thuật không thay đổi tức là không có sức sống mới nữa.
111. Vẽ tranh đừng vội hài lòng sớm. Càng vẽ càng tìm thấy cái hay mới hơn hẳn những cái hay cũ, nhưng nhiều khi thất bại.
112. Tôi thích những chiếc toiles trắng tinh chưa vẽ. Ồ nó đầy hy vọng. Nó hứa hẹn một cái gì.
113. Phải có nhiều tài năng. Những người có tài phải là một con số đông. Như thế những "lực lượng" tầm thường trong nghệ thuật mới không đủ sức để mà đẩy lùi cái hay được ! Thật đáng tiếc khi cái hay khó phát triển.

114. À, nhà trường ư ? Nó cũng cần thiết thôi, là bước đi ban đầu. Có điều nên quên đi những điều đã học ở nhà trường để bay cao hơn.
115. Sự khéo tay đi đến đâu ? Đi đến kiếm ăn giỏi ? Hay đi đến nghệ thuật cao ? Hãy coi chừng. Hỡi ông bạn khéo tay ! Ông còn luyện khéo tay đến mức nào nữa ? Ông hãy còn thiếu tiến ư ?
116. Một đời người nghệ sĩ không lấy gì làm dài lắm, phần lớn không thọ lắm thì phải. (Toulouse Lautrec*, Modigliani* ...). Ở Việt Nam đời anh nghệ sĩ họa không dài, phần lớn thì giờ anh ta phải làm thì than ôi không lấy gì làm đáng kể. Nó không đáng gì đến công việc sáng tác tác phẩm. Phần đông họa sĩ Việt Nam không có nhiều tác phẩm để lại. (Tô Ngọc Vân* chẳng hạn) - Đó là một điều đáng buồn !
117. Tôi thấy thì giờ đi nhanh nhất là trong những lúc say sưa vẽ. Lúc đó tôi muốn thì giờ đi chậm lại, thật chậm để khỏi phải dừng vẽ.
118. + Những hiện tượng lơ lửng : Anh bất tài ngông nghênh hơn cả người có tài ! Những người rỗi rãi thường cứ tưởng người nào cũng rỗi rãi ! Những tay nói nhiều thường vẽ ít vì thì giờ còn dùng để nói. Có khi họ còn thiếu giờ để ... nói !
+ Nói hay mà để người nghe nhiều quá phát ngấy đã không được rồi. Hướng chỉ lại nói dở mà bắt người ta nghe nhiều thì có quả là làm tội người nghe không ?
119. Cứ cãi nhau về cái đẹp thì vô cùng thật ! Nhưng thời gian, thời gian sẽ công bằng với những cái đẹp chưa được công nhận.

120. Thật ra bao nhiêu suy nghĩ tìm tòi, bao nhiêu thất bại, bao nhiêu cái đã qua mới có thể nhích lên được một tí. Một tí đã là đáng kể rồi. Trong sự nghiệp của một nghệ sĩ sự làm việc liên tục, sự tìm tòi liên tục mới đẩy anh ta lên được.

Một tác phẩm hội họa hay, không phải chỉ trông vào sự chịu khó, sự kiên trì ! Nó còn phải là kết quả của bao năm làm việc, bao năm qua với những kinh nghiệm quý báu, những hiểu biết sâu sắc về cuộc đời, những cái tóm lại là vốn sống, là tài năng là sự hiểu biết phong phú.

121. Nếu hội họa chỉ đơn thuần chủ yếu là khéo tay thì những chú vụng tay nguy to. Nếu thế thì vấn đề gia công sẽ phát triển và “họa sĩ” chỉ cần có luyện tay cho nhiều ! Thế nhưng, và cũng là may thay, bàn tay tuy cần nhưng chỉ là phương tiện cho khối óc và trái tim.

Thật thế, bàn tay chỉ là một dụng cụ tốt nhưng biết xử dụng như thế nào mới đáng kể. Nếu chỉ có chuyện thi chép, thì khối người có tài thua điểm ! Mấy ngài khéo tay tha hồ mà lên râu !

Tôi có nhớ một vài ông bạn ở cái thuở xa xôi, hồi còn đi học ở trường Mỹ thuật, sao mà mấy ông ấy vẽ giỏi đến thế ! Thế mà rồi thời gian cho biết càng xa nhà trường thì các ông ấy càng đuối dần, yếu dần. Thậm chí có ông gần như giải nghệ !

Nghệ thuật có phải chỉ cần đi học năm, mười năm là thành tài không ? Nó còn khó hơn thế nhiều, phải nhìn ra cái đẹp, phải rung cảm được cái đẹp thì mới có hướng đi.

122. Làm nghề “phổ biến cái đẹp” mà vô tài thì thật là tai hại. Như thế có khác gì phổ biến cái xấu ! Bị đất thay và đáng trách thay !
 Lưu lại cái dở, cái xấu không khác gì những tên hại dân, hại nước lưu lại cái “tên tuổi” xấu xa !
 Hãy vì tương lai đất nước vì lợi ích cho con cháu, *hãy làm những cái đẹp chân chính.*
123. Theo tôi nghĩ, tài nào tranh nấy. Đừng lạm dụng tài năng nghệ sĩ là chủ quan cho rằng mình cũng có thể làm được như ai. Không hay đâu, sức có hạn. Con ếch ương muốn to bằng con bò thì kết quả là vỡ bụng mà thôi!
 Tôi thấy một vài hạn trẻ có tham vọng là làm những cái “đáng kể” làm chef d’oeuvre! làm tranh bố cục lớn, tranh thật to v.v....Cái ý muốn, cái dám làm thật đáng khen nhưng kết quả không ra gì thì cũng phải chịu trách nhiệm. Hãy làm với sức của mình, đừng vội làm quá sức.
124. Cái gì là nghệ thuật ? Cái gì không là nghệ thuật ? Như Picasso đã từng hỏi. Và nhiều người bàn cãi không biết mỗi. Tôi thấy cái đẹp thật khó cất nghĩa. Thí dụ tôi bảo : tôi yêu cái đẹp “không đẹp” Tôi yêu nghệ thuật không “nghệ thuật”-thế thì anh có thấy vỡ vụn không ? Và cả thơ nữa tôi thích thơ không ra thơ nhưng rất thơ. Và cái đẹp là cái tôi ước mơ.
125. Theo tôi nghĩ Thủ tướng Phạm Văn Đồng nói rất đúng khi khuyên “Không có tài không nên làm văn nghệ”. Đúng quá ! Cái này nhà nghề với nhau không dấu nổi đâu, bất tài thì rõ, rõ từ cái lật vạt rõ đi.

126. Không phải tất cả đều là người am hiểu (*connaissanceur*) nhưng những người này bên cạnh những người có tài. Không thì làm sao mà phân biệt được. Thế rồi quần chúng *lâu ngày* cũng nhìn ra. Vì thế nên *uy tín của tài năng lớn* là do đại đa số những người hiểu biết sáng suốt công nhận.
127. Có lúc nản lòng, hình như tài năng bé nhỏ quá. Không, tài năng là chuyện lâu dài, là quá trình làm việc cộng với một thiên bẩm.
128. Đôi khi ở cái tranh đẹp, phần tôn giá trị nó lên là cái chữ ký. Không phải chữ ký đẹp mà chính là cái tên, cái người đã vẽ ra bức đó.
129. Cái chán trong nghệ thuật là cứ phải xem đi xem lại mãi (dù là hay) những cái đã mòn, đã cũ rồi, cái đã gặp nhiều trong sách báo. Hình như người vẽ cố tạo cho mình bằng ông nọ ông kia chẳng ?
130. Vẽ trúng ý thích cao độ của mình không phải chuyện dễ.
131. Không lẫn những cái *thoải mái* có bề sâu với những cái *dễ dãi* hời hợt.
132. Nghệ thuật không đủ sức xao động nếu nó tầm thường và không có sự chân thành.
133. Muốn xem được tranh tất nhiên phải có năng khiếu thẩm mỹ và tất nhiên phải hiểu biết phong phú về hội họa và cuộc sống.

134. Những họa sĩ lớn làm việc nhiều vô kể. Không thể có một họa sĩ làm việc lơ mơ mà lại có tài năng lớn bao giờ cả.
135. Không phải cứ nhảy bừa vào làng thơ, làng họa là thành nhà thơ, nhà họa một cách dễ dàng đâu. Những con mắt tinh đời, sành sỏi, uyên bác... sẽ đánh giá vị trí của anh ở chỗ nào.
136. Được lắm, anh cứ làm việc, cứ vẽ, cứ nghiên cứu ... rồi anh sẽ vẽ ra lắm điều mới mẻ, rồi anh sẽ hiểu người, hiểu mình. Không hiểu mình thì dễ nhầm lẫn cái đẹp cái xấu.
137. Nếu quả bạn không làm được cái tranh nào hay cả thì hơi ới bạn vẫn đủ thời giờ mà đi sang một con đường thích hợp hơn, tài năng hơn. Đừng bỏ phí cái tài bạn có mà cứ cố, cứ cố chạy theo một cái tài mình không có, để rồi đi đến đâu ?
138. Khó tính là tốt. Nhưng nên khó tính như thế nào ? Cái kết quả khó tính của bạn có hay không ? Đừng khó tính như một ông già lắm cẩm.
139. Thôi cứ dành là mình với tất cả những cái "kém" của nó, như thế còn dám làm và trong số kém đó, ta hãy chọn lọc, rất bất ngờ ta đã làm được những cái đẹp, ngoài cả ý muốn nữa kia !
140. Cái đẹp là đáng kể. Có cái sai lại đi vào hướng đẹp, cái sai ấy vẫn cứ đáng kể, nhưng không phải cái sai nào cũng đi vào hướng đẹp. Đó là điều ta cần nhìn thấy.

141. Cứ phải đọc phải xem, tìm hiểu nhiều các nghệ sĩ lớn Họ giúp mình khiêm tốn và tiến lên.
142. Nghệ thuật là gồm nhiều yếu tố phong phú tạo nên. Một họa sĩ có tài, là trong đó nhiều mặt anh ta đã đủ phong phú. Phải rèn luyện nhiều mặt, để đủ sức sáng tác nổi những tác phẩm có giá trị. Nếu không anh chỉ làm nổi những cái lật vạt nho nhỏ mà thôi.
143. Không *khoe tài, khoe giỏi*, khoe khoang bịp bợm. Nhà nghệ sĩ chân chính phải chịu đựng những không may của cuộc sống, đôi khi chịu đựng những đau khổ do hoàn cảnh tạo nên.
144. Đáng buồn cho những đầu óc buôn bán, nó làm hỏng dần những cái quý giá trong nghề nghiệp.
145. Tìm tòi cái mới đó là điều đáng khuyến khích nhưng hồi những con người thêm khát danh vọng kia, nếu quả anh thiếu khiêm tốn lại bất tài bất lực thì cái chuyện tìm tòi của anh chẳng đi đến đâu hết. Anh chỉ mất thì giờ và để lại những cái bã vô ích.
146. Xem một cái tranh của một anh *bất tài* ẩn nấp dưới những cái vỏ mới lạ của nước ngoài thật đáng chán.
147. Đúng là nên theo gương những bậc vĩ nhân, theo gương đây không có nghĩa là bắt chước giống hệt họ, mà bắt chước làm sao nổi ! Cần không kém gì các bậc vĩ nhân mà vẫn là mình.

148. Trong nghệ thuật mỗi nghệ sĩ có cách riêng, phương pháp riêng để làm việc. Điều đáng chú ý là nhờ có cách riêng nên họ mới đạt được trong nghệ thuật.
149. Có những người “đòi hỏi” những cái “mới”. Chao ôi, tưởng chừng như tốt biết bao nhiêu ! Nhưng thử xem nhưng cái mới họ đòi hỏi như thế nào ? Chẳng qua lại chỉ là những cái cũ rích, những cái già *cổ thay đổi đi chút ít*. Thay đổi chút ít đối với họ là mới đấy, thế mà cũng có nhiều người lại sợ cả cái thay đổi chút ít ấy nữa.
150. Do cái nhìn mà ra cả. Phải, vì những cái nhìn cũ rích, làm sao mà tiếp thu nổi những cái hay mới mẻ. Tôi nhớ Fernand Léger* có khuyên không nên lui tới nhiều những bảo tàng cũ vì sợ cái nhìn làm quen quá nhiều với những cái cũ và vì như vậy nên cái mới khó vào. Biết bao cái mới lúc đầu bị chê bai chửi rủa, ấy thế mà chẳng bao lâu, người ta lại ca ngợi hoan nghênh nó.
151. Picasso không bao giờ muốn dừng lại ở một chặng đường nào cả, ông ta thích những sự bắt đầu ở một con đường mới. Và vì thế cho nên lúc nào ông ta cũng trẻ.
152. Làm nghệ thuật không thể hời hợt, cầu thả nhưng cũng chẳng nên khô khan kỹ lưỡng chán phèo. Thay đổi một thói quen không phải là một chuyện dễ. Vì vậy biết bao nhà nghệ sĩ của chúng ta cứ *đứng yên tại chỗ* hoặc *dẫm chân tại chỗ*. Không phải họ muốn thế mà *thói quen* đã kìm họ lại.

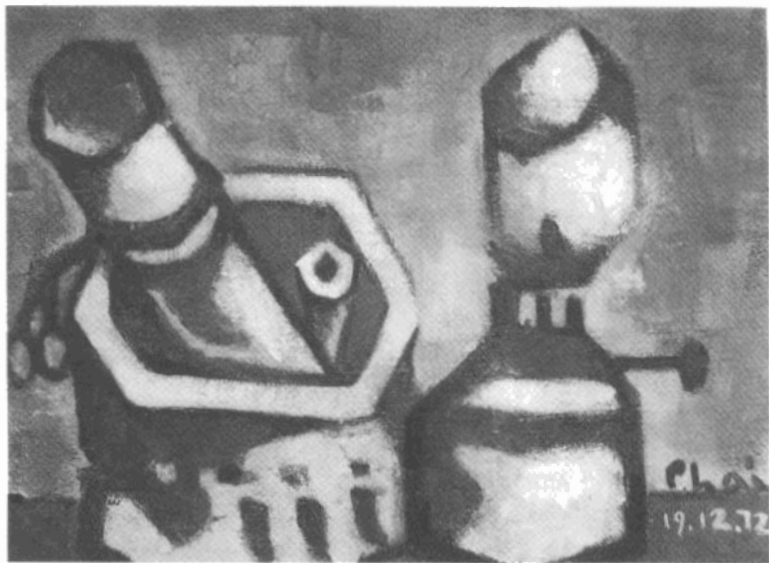
153. Cứ phải hiểu biết nhiều, học nhiều, thì hãy đi vào con đường nghệ thuật. Đó là một con đường gian khổ.
154. Vẽ nhiều tốt hay là không tốt ? Đó là một vấn đề. Phải vẽ như thế nào thì vẽ nhiều mới tốt chứ, còn vẽ chẳng ra sao thì vẽ nhiều chỉ phí thì giờ, phí vật liệu mà vật liệu thì phải tốn tiền mua.
155. Hôm nay xem soie tranh (lụa) của ông bạn tôi thấy ông ta vẽ kỹ quá, và như thế không thoát và không tình cảm. Tôi có khuyên ông ta nên nghiên cứu kỹ, thật kỹ, hết sức kỹ cũng như lấy *tài liệu* cho kỹ, càng kỹ càng tốt, nhưng lúc vẽ thì hồn nhiên như chơi. Nhưng lời khuyên thật vô ích vì ông ta làm cốt để bán, và như thế dễ bán. Có thể ông ta nghe theo tôi thì lại khó bán chẳng?... Chịu không thể “bảo” được những con người sinh ra không phải để đi vào nghệ thuật.
156. Và anh sẽ lười biết bao nếu chỉ biết con đường mòn, con đường đã qua hàng bao thế kỷ. Những cái đó trong thời đại này chỉ có những ông già lắm cảm là muốn cho nó ... phục hồi !
157. Nghệ thuật hội họa phải tổng hợp những cái hay, cái tốt. Ở đây có vấn đề chất liệu đồ dùng vv.. không thể chỉ trông vào tài năng. Tôi rất tiếc có những bức tranh đẹp bị thời gian làm hư hỏng dần. Nếu nhà nghệ sĩ thận trọng thì đâu có những chuyện đáng tiếc đó.

158. Đừng thỏa mãn cái say mê bằng cách dùng cả những cái “toiles” tồi, những cái “toiles” đáng lẽ không nên có, những loại sơn nghiền lấy vôi vàng với những bột màu loại xấu và dầu lanh thiếu bảo đảm. Dù có được những bức tranh đẹp, nhưng rồi bạn sẽ khó chịu dần về những hư hỏng tai hại của nó.
159. Có những trường hợp quá ư thiếu thốn mà lại thiết tha nghệ thuật. Tôi nghĩ, *hãy làm những cái không bị cái thiếu thốn hạn chế*. Lúc này tôi thiếu sơn dầu vậy thì tôi vẽ sơn dầu làm sao cho hay được ! Tôi nghĩ đã đến lúc đừng chịu đựng *những cái thiếu thốn* trong công việc nghệ thuật.
160. Tại sao càng ngày càng thêm nhiều người thích tranh của Van Gogh* ? Phải thấy rằng Van Gogh cảm xúc rất mạnh trong lúc vẽ. Cái đẹp trong tranh Van Gogh chính, là những cảm xúc chân thực của ông ta.
161. Có người nói xem tranh là xem con người vẽ chứ không phải xem cái tranh. Đúng vậy. Người vẽ hay rất khác người vẽ không hay. Vì thế nên mới có chữ có tài hay không có tài. Tuy vậy cũng không phải cứ có tài là vẽ tranh nào cũng hay đâu, nhất là cái “ông” có tài ấy lại lười. Tôi thấy những cái hay đến là kết quả của những sự lao động dù là một thứ lao động trừu tượng. Người vẽ hay thường là có một quá trình lao động nghệ thuật đáng kể. Học tập, vẽ nhiều, với những người có năng khiếu, làm gì không làm được những cái tranh đẹp ?
162. Tôi là tôi với tất cả những cái kém và cái hay ! Nhiều khi chính những cái kém lại là những cái hay hoặc ngược lại !

163. Tôi không thích trong nghệ thuật những chất tầm thường, những chất dễ dãi, những chất bia vô duyên.
164. Hãy vứt đi không thương tiếc những cái “bã”, những cái vụn vặt, những cái mà tình cảm thực của anh cứ vương vướng.
165. Luôn luôn có tinh thần lao vào công việc. Vẽ đi, vẽ nhiều, vẽ nữa.
166. *Cái chính không phải là tranh được bày, được đăng báo, hoặc bán được. Một cái tranh đẹp vẫn cứ có giá trị thật của nó dù nó không được bày, không được đăng báo hoặc không bán được.*
 Con người *hiếu danh, háms lợi* mà muốn thành một nghệ sĩ ư? Chao ôi !
167. Thường xuyên làm việc (vẽ). Vẽ để thấy mình, thấy rõ mình. Cái còn kém của mình ở những chỗ nào ? Có thể làm hơn được không ? Sao không làm ? Khi vẽ không có hào hứng cần xem lại những phần chuẩn bị, nghiên cứu có được phong phú không ? Bức tranh còn những phần thiếu hể sâu, màu sắc chưa đắt ... không thể khó tính hơn nữa ư ?
168. Bận nhạc hay mê hồn. Bức tranh hay cũng vậy. Không thể rung được một thứ nghệ thuật chán phèo và chẳng gây một cảm giác quái gì.
169. Được, cứ để anh chàng ấy tuyên bố : “Vẽ là thở, vẽ là sống, hôm nay mà vẽ giống hôm qua thì bẽ bút đi ! Một bức tranh là một lít máu ! vv... và vv...”. Tuyên bố sống

hoặc quá đáng thì chỉ làm trò cười. Đừng quan trọng hóa cái tôi nhiều thế. Quần chúng có phải cứ nghe anh tuyên bố lớn, mà “phục” anh đâu. Vấn đề tác phẩm mới là quan trọng chứ.

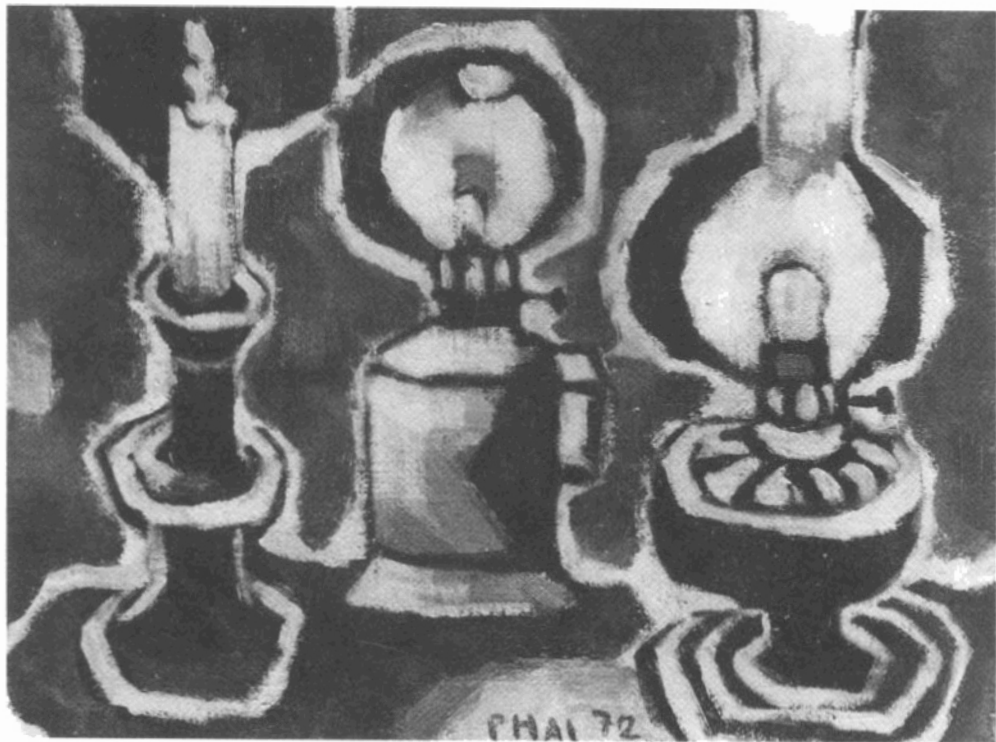
170. Tất nhiên một nghệ sĩ có tài là chuyện phú bẩm. Nhưng rất cần rèn luyện để *nâng cao trình độ*. Xem tranh của *người thiếu trình độ* nó vẫn cứ thế nào ấy.
171. Tự do sáng tác đó là một sự cần thiết. Đó là vấn đề thành thực. Đó là vấn đề của nghệ thuật. Đó là vấn đề của tài năng ...
Buồn cho những thứ tự do “vỡ vãn”, bất tài lại thích ... trở tài ! Theo tôi cứ để họ “sáng tạo” không rồi họ lại kêu lên là bị hạn chế !
Người xem tranh đòi hỏi họ vẽ cho hay, cho nghệ thuật. Đấy, nếu tự do sáng tác đấy họ làm được thế, thì chúng ta sẵn sàng hoan nghênh.
172. Cái háo hức, sôi nổi của tuổi trẻ thật là hay, nó đẩy vào những say mê sáng tác. Nó đem cho những nhà nghệ sĩ những ngọn lửa làm việc không biết mệt. Khi đã vẽ thì không muốn ngừng nữa.
173. Nghệ thuật rất ghét sự bịp bợm, dối trá. Nếu có thành công (?) thì cũng chỉ đạt tới *một thứ nghệ thuật giả* đánh lừa nhất thời được một số người nào . Hãy nghĩ tới tương lai, những tranh cho tương lai càng ngày càng sáng rõ và những kẻ kiếm chác cơ hội sẽ hết thời, mà nhất định phải hết thời, kẻ vô tài sau này ai cũng thấy rõ. Lúc đó ai là đáng quý cũng sẽ rõ.

Theo đuổi cái đẹp không phải
 là thành tựu trong tranh mà còn phải
 luôn luôn chăm sóc "từ cách tạo dáng và
 1 con người nghệ sĩ chân chính.

Hãy quý trọng nhân tài
một cách thực sự. Đừng
để họ khô? sở? khô? sai.
Chính những con người này
đi làm về mang cho đất
nước.

Không quý trọng nhân tài
thì sẽ không có nhân tài

174. Hãy quý trọng nhân tài một cách thực sự. Đừng để họ khổ sở kéo dài, chính những con người này sẽ làm vẻ vang cho đất nước.
Không quý trọng nhân tài thì sẽ không có nhân tài.
175. Theo đuổi cái đẹp không phải đơn thuần trong tranh mà còn phải luôn luôn trau dồi tư cách đạo đức của một con người nghệ sĩ chân chính.
176. Nếu cứ vẽ cho những người kém cỏi xem, chiều họ nữa thì anh sẽ cứ kém cỏi mãi.
177. Theo tôi không có một kỹ thuật nhất định nào trong hội họa. Nó có những đòi hỏi riêng của từng thể loại, của từng tác giả. Vả lại quan niệm nghệ thuật nào cũng cùng một mục đích đem được cái mới nhất của thời đại đóng góp vào vườn hoa nghệ thuật chung của thế giới.
178. Hãy vẽ cho đến nơi tức là vẽ cho đẹp
179. Lương tâm nhà nghề không cho phép hài lòng một cái gì chưa đẹp, hoặc xấu. Có khi chỉ vì một lý do tầm thường mà phải đưa ra một cái tầm thường, lý do tầm thường đó nhiều khi chỉ vì một sự nể nang, hoặc chỉ vì đồng tiền !

* Ngày 22/12/1984 họa sĩ Bùi Xuân Phái mới được phép tổ chức 1 cuộc triển lãm cá nhân đầu tiên và cũng là duy nhất (do Hội NSTHVN bảo trợ và tổ chức). Trong thời gian chuẩn bị cho triển lãm Bùi Xuân Phái đã tâm sự với bạn hữu : "Sự kiện này làm tôi vừa vui mừng, vừa lo sợ, tôi đã mất ngủ hàng đêm". Cuộc triển lãm có 108 bức (bột màu và sơn dầu) bán được 24 bức sơn dầu cỡ lớn, 8 bức bột màu (BTMTVN mua 4 bức sơn dầu, HMTVN mua 2 bức sơn dầu). Riêng buổi khai mạc, ông Jorland tùy viên văn hóa đại sứ quán Pháp tại Hà Nội mua 12 bức sơn dầu. Hàng năm đến ngày 22/12 gia đình Bùi Xuân Phái lại mời bạn bè thân hữu đến nhà tổ chức tiệc rượu kỷ niệm sự kiện quan trọng đó. Trắc rằng Bùi Xuân Phái chỉ mời bạn bè đến dự thêm được 3 lần, ông mất vào tháng 6 năm 1988.

180. Xem tranh thì biết “cái nhìn” của tác giả. Người nghệ sĩ hay phải duy trì cái nhìn riêng của mình, đó là lòng chân thành.
181. Phải chăng cái nhìn của chúng ta hãy còn cũ kỹ quá chăng ? Bởi vì thế nên ta không đánh giá nổi cái mới. Bởi vì thế ta vẫn suy tôn những cái cũ, những quan niệm nghệ thuật cũ !
Tôi nhớ Fernand Léger có lần khuyên “không nên lui tới quá nhiều những bảo tàng, chúng ta sẽ quen với những quan niệm cũ kỹ về cái đẹp”.
182. Nếu đỉnh cao của nghệ thuật chỉ cần những tranh loại Raphael, Leonardo da Vinci ... thì làm gì có Picasso, Matisse ... và tôi chắc sau Picasso, Matisse còn nhiều những người mới hơn nữa chứ.
Không, những thiên tài không bắt chước những cái tuyệt đỉnh đâu, họ muốn những cái tuyệt đỉnh mới của họ cơ. Nếu Picasso hệt Vinci* thì làm gì có Picasso nữa.
183. Thói quen trở thành một nhu cầu. Có người có thói quen uống cà phê buổi sáng, sáng nào anh ta không uống thì cứ thấy nhớ nhớ ... và cái thói quen ấy kéo anh ta đi uống ! Tôi nói thế để liên tưởng đến vấn đề vẽ. Đúng vậy, có người không vẽ không chịu được, hình như anh ta (hay cụ ta, hay cô ta v.v) sống là để vẽ vậy. Có người bỏ mất cái thói quen quý báu ấy, không thiết gì vẽ. Đó là một điều rất đáng tiếc. Hãy vẽ nhiều đi ông bạn ơi, dù lúc này chưa ra được cái gì đáng kể, nhưng ít nhất ông bạn sẽ có cái thói quen là thích vẽ. Nhiều người thành công chỉ do ham mê, say mê, kiên trì làm việc. Đừng để thì giờ trôi đi mà không làm gì.

184. Phải có một lòng tin tuyệt đối để đi đến đích. Những người mất lòng tin là những người mất phương hướng, những người bỏ cuộc không đủ sức để mà làm việc.
185. Sức mạnh vật chất với sức mạnh tinh thần thường là đi với nhau. Cái nào ảnh hưởng sang cái kia. Muốn làm việc khỏe không biết mệt mỏi thì tất nhiên chúng ta phải có một thể chất khỏe mạnh. Chúng ta phải có tinh thần lao vào công việc với một sức khỏe thật sự.
186. Tài hai thay cho một nghệ sĩ là để lại nhiều cái tầm thường, nhiều cái xoàng ! Đáng lý ra thì những cái tồi, cái kém, cái chưa ra sao thì nên hủy đi thì vẫn hơn. Điều này có người phản đối, họ còn cho là như vậy làm thiệt thòi cho những người yêu nghệ thuật (?) Theo họ thì người xóa tranh đã thật xóa đúng cái xoàng chưa ? đã thật hủy bỏ cái dở hay lại đi hủy bỏ cái hay.
- Cézanne cũng có "tật" không hài lòng tranh của mình. Thật cũng khó nói là nên hay không nên. Tôi thiết tưởng người nghệ sĩ phải chịu trách nhiệm tên tuổi mình với cuộc sống ngày nay và cả ngày mai nữa.
- Có những cái dở làm hại tên tuổi anh ta, vì vậy nếu có hủy, anh cũng cứ phải biết nó có dở không.
- Trường hợp thiên tài vứt ra cái gì đều hay cả thì sao ? Cũng chưa chắc đâu.
187. Con người nhiều khi thật là phức tạp. Con người nghệ sĩ lại càng phức tạp. Khó mà đánh giá một tác phẩm thành công sớm. Nghĩa là vừa mới ra đời đã được công nhận là tuyệt vời ! Dù sao ta cũng phải chờ thời gian nhưng kẻ biết trước (tiên tri) đã một phần nào hiểu được số phận của tác phẩm.

188. Những kẻ huênh hoang trong lĩnh vực nghệ thuật thường là rỗng tuếch. Tôi sắp bắt tay vào “xây dựng” một “tác phẩm vĩ đại” ! Tác phẩm của tôi sẽ làm cả thế giới phải kinh ngạc ! vv... và vv thật là đáng thương hại với một cái “tài năng” như thế.
189. Sao lại không thích vẽ ? không sửa chữa nổi, cùn mòn rồi chẳng ? Bất tài chẳng và không nhỉnh được chút nào cả, chán đời chẳng ? Vì cuộc sống bần hàn phải mưu sinh chẳng ? Nêu lý do cũng có thể đúng đấy, nhưng vẫn cứ đáng trách : Anh không vẽ là vì thực ra anh không có lý tưởng và mất lòng tin.
190. Con người nói chung là quá yếu đuối. Họ không nói thật cũng chỉ vì họ yếu. Họ hám danh hám lợi cũng chỉ vì họ yếu. Con người nghệ sĩ đáng kể là họ có một sức mạnh phi thường trong con người họ. Đừng tưởng họ hám danh cầu lợi, tùy người thôi. Không phải ai cũng như ai đâu. Nghệ sĩ cũng có nhiều cái xấu thậm chí hơn cả ai nữa. Có gì phải phàn nàn vì họ có lừa dối ai đâu, họ cũng bị chi phối bởi một xã hội nào đó chứ ? Nhưng tại sao không nhìn thấy cái tuyệt vời của họ. Cái đẹp lý tưởng họ đang theo. Họ phức tạp đến nỗi vừa là một con quỷ và vừa là một thiên thần.
191. Triết lý suông ! Đó là thứ nói mà không làm hoặc không làm nổi. Đó là một thứ vẹt tự phụ nên làm người ta tin, và đó cũng có thể là một thứ “thuộc bài”. Nếu bảo giỏi thì âu cũng là một thứ giỏi ! ở lĩnh vực hội họa, biết bao tay hợm hĩnh, cuối cùng xứng đáng với con zéro. Người đời không thêm nhắc đến tên !

192. Tài năng ư ? Nếu cứ như thế là tài năng thì ra tài năng phải như thế à ? Được thì cứ cho là tài năng đi vì nó hợp khẩu vị mấy ngài ! Người ta vẫn cứ sờ sờ những tài năng không có công thức và như thế họ cứ chê bừa đi là hỏng, là kém. Để cho đỡ phiền toái. Mấy tay “moderne” ở Pháp, lúc đầu khi không hiểu, mấy cụ Hàn lâm phải kêu lên : Bọn nổi loạn ! Chả trách bọn phong kiến sợ Cách Mạng là phải.
193. Cái danh đẹp và có cả cái danh xấu nữa. Có nhiều người muốn lưu danh lại cho người đời. Cái danh nào thế ?
194. Tại sao người ta không muốn những người tài giỏi một số phận tốt đẹp mà cứ mong cho người ta một số phận hẩm hiu, rủi ro ... Đó là tại lòng đố kỵ, ghen tức ... thấy người hơn mình thì tức tối !
Đau khổ thay những người chỉ có tài mà rơi vào những long đong vất vả ! Tôi nghĩ đó cũng là một bất công. Những con người ngay thẳng có một tâm hồn tốt đẹp có dám bênh vực những người bị đối xử bất công như vậy không ? Loại người này quá ít, lại không có thế lực gì cả nên sự bênh vực không đi đến đâu cả !
195. Nên có những trả lời bằng tác phẩm, đó là điều tốt nhất. Người họa sĩ chỉ có tranh, tranh và tranh, (tranh đẹp).
196. Phong cách là một sự chân thành. Người thế nào thì phong cách thế ấy. Vì vậy thật là dở nếu bắt chước một phong cách nào. Cái nhìn (lựa như cái kính) của mình chứ không phải cái nhìn đi mượn !

197. Nguồn vui chính của người nghệ sĩ là sáng tác, là xây dựng tác phẩm. Đừng để thời gian trôi đi, và ân hận rằng mình chưa làm được mấy.
Hãy cố gắng giữ lại những tranh thật đẹp. Có thể vì chóng chán, vì khiêm tốn quá đáng mà anh đã không quý tranh của anh, để nó rơi vào nhiều người, kể cả những người không quý tranh.
198. Đừng nghĩ gì đến danh, lợi khi vẽ. Vẽ tranh không phải để bán, không phải để khoe tài với ai. Khi ông bạn muốn khoe tài, trở tài thì tức là ông bạn buộc phải đi vào những công thức để người xem phục tài !
199. Hãy vẽ cho chính mình, vẽ cho chính mình cảm thấy được, thấy hay. Vẽ với ý nghĩa gửi gắm tình cảm. Vẽ là nói lên quan niệm của mình.
200. Đã từ lâu người ta trở thành những máy vẽ. Vẽ cho khéo, cho người ta mua để được nhiều tiền. Người ta hãnh diện khi có tên tuổi (!) khi có nhiều tiền (!) và điều ngu xuẩn là người ta coi thường những người không có danh và có tiền. Coi loại người này là kém tài tuy nghệ thuật của người này đã vượt xa người ta.
201. Một họa sĩ hay không phải là cứ hay mãi, nếu anh ta không biết giữ gìn và phát triển. Có thể cùn mòn đi chứ !
202. Rất có nhiều thú nghệ thuật khác hấp dẫn. Thí dụ âm nhạc. Tôi biết có ông bạn đồng nghiệp say mê nhạc hơn họa. Ông ta chỉ thú nghe nhạc. Tôi buồn cho ông ta

vì nghề nghiệp của ông ta không làm sao phát triển được. Hỡi ôi, đừng tưởng rồi đây lại vẽ say mê chứ ! Bao giờ ?

203. Có những người không vẽ nữa mà vẫn không sao. Họ hổng dần rồi đấy. Đối với họ ngay cả chuyện xem tranh cũng không còn hứng thú !
204. Giữ gìn sức khỏe để sáng tác, những người ốm yếu bệnh tật thường là không làm việc được. Mà cố gắng làm chút ít nhưng bị kiệt sức không thiết gì hơn là nằm nghỉ.
Đáng buồn thay là tuổi già sức yếu ! Vẽ cũng chẳng ham nữa ! Chao ôi người ta thấy đấy là cái chết hoặc sắp chết ! Đó là dấu hiệu của sự sắp sửa ra đi ! (không phải là ra đi vẽ các nơi xa lạ !)
205. Picasso một lần có nói là hội họa mạnh hơn cả ông ta. Nó (hội họa) làm cho ông ta phải theo nó ! Theo ý muốn của nó (la paenture).
206. Đừng tưởng là không có một cái gì ở “đâu” đến, ở “xa” đến ... trong lúc anh vẽ. Mà cũng có thể không có gì đến với anh cả và đúng là anh hoàn toàn chủ động và cũng có thể anh vẽ được một bức tranh thật tình anh sẽ ... chán.

* Giai đoạn này (1970) sức khỏe của Bùi Xuân Phái đã bắt đầu suy giảm, đặc biệt ông đang ở cái tuổi “49 chưa qua 53 đã tới” ông thường ám ảnh về sự ra đi của mình.

207. Chagall* là một họa sĩ rất tài năng rất độc đáo. Người ta rất nhớ những bức tranh đầy chất thơ mộng của Chagall, có người nói đó là một nhà thơ của hội họa, làm thơ bằng tranh.

Chagall trả lời một người muốn ông ta cắt nghĩa về cái Đẹp :

- Cái Đẹp không thể cắt nghĩa được.

Phải một nghệ sĩ đáng kể như Chagall mới trả lời thành thật như thế. Đáng tiếc cuộc đời nay biết bao người chỉ muốn khoác lên mình cái áo “giỏi”, họ rất sợ người ta chê là ... lý luận kém, hiểu biết ít. Một lần Picasso phải nghe một bạn trẻ phát biểu về cái đẹp. Sốt ruột, Picasso liền bảo ông bạn trẻ : “Thôi đủ rồi, anh nên phát biểu bằng brosse (bút vẽ) thì hơn”.

208. Phải trân trọng với việc anh làm dù là nhỏ bé ... thí dụ như vẽ một cái vignette-chẳng hạn^{*}. Lương tâm nghề nghiệp là ở chỗ đó. Đừng làm ẩu, làm dối. Đôi khi còn đem cái lạ, cái “mới” để dãi ra để trội đời ! Làm như mình là tài năng, là người đi đầu về nghệ thuật mới ! Nghệ thuật hiện đại !

209. Không trở nổi thời đại đâu ! Biết bao nhiêu người am hiểu nghệ thuật mà ít người biết tới. Không phải là những “ông” đi đặt tranh, những “ông” duyệt tranh. những “ông” trả tiền đều là những người am hiểu nghệ thuật ! Có thể có một hai người và đó là một cái may mắn cho người nghệ sĩ thật sự.

^{*} Khi vẽ 1 bức minh họa hay 1 vignette Bùi Xuân Phái thường vẽ liền 2,3 bức khác nhau và để cho tòa báo chọn lựa.

210. Xưa nay như ta thấy, những nghệ sĩ giả, sống lại lăm tiền hơn những nghệ sĩ thực ! Đó là một điều mỉa mai ! Người nghệ sĩ sống có lý tưởng của họ. Không phải họ vẽ là chỉ vì đồng tiền. Đừng ai nhầm là họ cũng vì tiền như ai chẳng qua là “kém tài” nên phải nghèo ! Không, chính họ hơn những kẻ vì tiền ở chỗ họ nghèo. Họ không bán nổi tranh. Kẻ có tiền chê tranh họ xấu và họ mỉm cười trước cuộc sống buồn bán. Họ hiểu rằng đã đi vào con đường nghệ thuật thì phải thế nào rồi, thiếu thốn, nghèo túng ... còn nhiều gian khổ sống gió hơn thế nữa. Những con cháu, những người đời sau sẽ quý họ, sẽ nâng niu những tác phẩm họ để lại. Ngay trong thời đại họ còn sống, vẫn có một số người am hiểu, quý họ, bằng một thái độ kính trọng khi nhắc đến họ.
211. Phải làm việc mà làm việc liên tục. Chỉ có cách đó mới giữ được tài năng và phát triển nó lên. Không phải chỉ hiểu biết đơn thuần là làm được, biết mà vẫn không làm nổi đấy vì có rèn luyện gì đâu. Cứ ngắm cái ông thợ mộc giỏi kia, sao ông ấy bào dễ thế, tưởng chừng như mình cũng làm được. Ấy thế thử đưa cái bào cho mình bào xem sao ?
Vấn đề nghệ thuật còn khó hơn nhiều. Chính vì thế vấn đề rèn luyện, vấn đề làm việc đòi hỏi rất cần thiết. Không thể xem thường được.
212. Picasso đã sáng tác khoảng 25.000 *bức tranh*, để lại gia tài trị giá 5 tỷ phrăng. Đó là một cái gương lớn về lao động nghệ thuật. Chúng ta đã làm được bao nhiêu?
213. Cuối cùng chính cái tên của anh làm tăng hay giảm giá trị bức tranh và cái tên càng lớn thì giá trị bức tranh càng lớn.

214. Người nghệ sĩ lớn là thế nào ? Vẽ được nhiều tranh lớn ? Có nhiều tranh lớn trong các viện bảo tàng* ? Nổi tiếng trên thế giới, trong nước ? Được nhiều người ca ngợi ? ... Chao ôi, thế người nghệ sĩ nhỏ là ngược lại ư ?
Người nghệ sĩ lớn sẽ được thêm, càng ngày càng thêm những người hâm mộ. Điều này là cần vì đó là sự thật. Hữu xạ tự nhiên hương. Điều đó cũng phải có thời gian.
215. Có những người cứ hay quảng cáo cho mình nhiều quá, mà ít cũng không hay rồi !
Có họa sĩ nói : tranh của tôi không thích được bày trong triển lãm – những lời phê bình, những lời khen chê làm cho tôi kém tự do đi. Lôi thôi thật – tùy từng người - có người lại thích được chê để làm việc (trả lời) ghê hơn ! Có người thích được khen để phấn khởi làm việc !
Không nên chủ quan quá trong lúc làm việc. Phải hiểu rõ sức mình. Hiểu rõ tài nghệ của mình. Chỗ nào hay, không hay đều thấy. Nhưng cũng có khi phải nghi ngờ, vì mình đã có chuyển biến mới.
216. Những người nghệ sĩ phải chăng là những người đi tìm những giấc mơ đẹp ngay trong cuộc sống.
217. Tôi thích một vẻ đẹp chân thật và kín đáo. Cái lộng lẫy, huy hoàng, chói lọi hình như làm tôi sợ.

* Đến năm 1976 Bà Xuân Phái mới có 1 bức sơn dầu được treo trong Bảo tàng Mỹ thuật đó là bức “Hà Nội năm 46” do BTMT mua lại của ông Phạm Chí Lương. (Bức “Phổ Nguyễn Bình” vẽ năm 56, năm 79 được BTMT thuê chính tác giả vẽ lại) bản gốc của bức này hiện ở Bảo tàng Dân tộc

218. Sức sống – một điều kiện quan trọng để làm nghệ thuật.
219. Lồng say mê – một sức mạnh ghê gớm.
220. Vì người khác mà ta hay những cũng có thể vì người khác mà ta dở.
221. Đúng là môi trường là cần. Nó tạo ra con người. Môi trường giả dối chỉ tạo ra những con người đạo đức giả, nghệ thuật giả.
222. Cái hay chỉ có thể bật ra trong lúc làm việc. Muốn hay trong chốc lát chỉ có điều hù họa.
223. Chính vì sự thiếu vững vàng mà ta có thiên tài Gauguin – Van Gogh – Soutine và có thể Matisse.
224. Vẽ sai ? Vẽ đúng ? Đều dở. Chỉ có vẽ cho đẹp mà thôi.
225. Đừng sợ “kém”, cái kém chẳng qua là quan niệm chung, là công thức cứng nhắc.
226. Cái tiếng có hại cho cái tài không ? Có tiếng, người nghệ sĩ không dám đi tìm cái mới mạnh bạo, sợ mất tiếng chẳng ?
Người ta sợ mất tiếng nên cứ phải “bảo vệ” nó bằng một cái “tài năng cùn dờ” ! Đó là điều đáng tiếc. Có những họa sĩ chỉ vì bất chấp dư luận mà có được một sự nghiệp đẹp đẽ. Ví dụ : Van Gogh.

227. Thận trọng là tốt nhưng thận trọng quá dễ đi tới rụt rè, nhút nhát mà nghệ thuật không chấp nhận.
228. Người ta muốn nói đến chữ thoát trong nghệ thuật. Phải cao tay thế nào để thoát ra khỏi cái chất “*đi thi sợ trượt*”. Thoát ra khỏi cái chất dự triển lăm sợ bị loại, thoát ra khỏi cái chất muốn bán sợ không bán được.
229. Nghệ thuật đến bất ngờ. Nhưng cứ phải vẽ đi, hồng thì xóa đi, bỏ đi.
230. Người họa sĩ lúc nào cũng vẽ, ngay cả lúc không làm gì vì họ vẽ ở trong đầu.
231. Tham lam trong nghệ thuật là điều tai hại. Không phải cứ nhồi nhét đủ vị thì thành một món ngon. Cái thừa cũng như cái thiếu làm hỏng nghệ thuật.
232. Ở đời thiếu gì kẻ bất tài (theo nghĩa đúng của nghệ thuật). Tốt hơn cả là đừng nhắc đến họ, vì có nói họ cũng không tin, không chuyển nổi, không học hỏi người hay mà lại đem lòng thù oán, gây cho mình thêm những chuyện bực mình.
233. Sự chê bai đôi khi rất cần cho người làm nghệ thuật. Hình như nó là chất nóng, chất đẩy. Nó kích động người làm nghệ thuật chịu tìm thêm, hiểu thêm, say mê hơn. Cái toại nguyện làm hết say mê.
234. Có những tay quả thực là tài năng không có gì. Thế mà ăn to nói lớn khiếp lên được. Có gì đâu, mấy tay đó có may thế thôi. May hơn khôn và vừa may vừa khôn càng lợi. Họ gặp thời. Và đáp ứng tương đối được kịp thời.

235. Buồn thay cho kẻ bất tài. Nhưng giá hần lương thiện hơn và theo một nghề gì hợp với hần thì hơn. Đằng này hần lại giở trò bịp bợm thì thật là khó chịu.
236. Hãy suy nghĩ nhiều về nghề, về cái đẹp, về quan niệm nghệ thuật của mình. Tâm hồn không rung động thì tự mình cảm thấy thôi. Hãy rung động lên mà vẽ, nếu không rung động nổi thì vẽ những gì anh rung được.
Không ngại khó nhưng ngại dờ.
Trong thực tế lộn xộn rất nhiều thứ cả cái đẹp cạnh cái xấu. Nhìn cho ra cái đẹp không phải chuyện đơn thuần dễ dàng như chuyện ghi chép.
237. Không lẫn những cái thoải mái có bề sâu với những cái dễ dãi hời hợt. Nghệ thuật không đủ sức xáo động nếu nó tầm thường và không có sự chân thành.
238. Thực tế cốt cho ta nắm được sự thật. Sự thật cốt cho ta nắm được cái đẹp. Và từ cái đẹp ta mới đủ vốn để “nói chuyện” nghệ thuật.
239. Một nghệ sĩ có tài là một người vẽ tranh có chất lượng cao, không rẻ tiền – không nhàm – không cũ – không bắt chước người khác, không rập theo khuôn nhà trường không dễ được khen – không sợ bị loại không sợ bị “chửi”.
239. Rồi những cái chân chính phải sáng tỏ. Hết rồi, sắp hết rồi những ám ố, khuếch khoác, bất tài, thành công v.v...

241. Nói chuyện nghệ thuật mãi cũng sốt ruột, hãy lao mình vào công việc cụ thể là vẽ. Vì nếu vẽ ít hoặc không vẽ thì anh còn chuyên nghiệp cái gì nữa. Vẽ nói ít, để thì giờ mà vẽ, nghề của anh không phải là nghề nói mà là nghề vẽ. Đó là một nghệ thuật câm, một nghệ thuật để người ta xem chứ không nghe.

242. Cứ làm việc đi, dù chính bản thân mình không hài lòng với những tranh làm ra, hãy đi xa thêm, tăng thêm chất lượng. Khó tính là một điều đáng quý trong công việc nghệ thuật, khó tính thì mới đòi hỏi cao. Nghệ thuật không vào với những tranh tầm thường dễ dãi.

Chịu khó, nghiên cứu đi nghiên cứu lại, làm đi làm lại bao giờ vừa ý thì xong, nếu cần thì xóa bỏ, cái lợi vẫn có là rút được thêm kinh nghiệm. Có những ký họa dở nhưng là những tài liệu quý, cũng không nên bỏ.

Tôi có những trường hợp sử dụng ký họa dở để vẽ tranh, tranh khá và tôi xé bỏ ký họa.

243. Cứ thông thả mà vẽ. Không nhất định vẽ thật nhanh mới thoát !

244. Đi thực tế vẽ lấy tài liệu vẫn cứ tốt. Tài liệu anh bị hạn chế, nhiều chỗ nhìn không rõ. Bất đắc dĩ mới phải dùng tư liệu ảnh, mà cũng luôn phải chỉnh sửa, thay đổi. Nếu không sẽ biến thành anh thợ truyền thần! Vẽ như ảnh thì thật là thừa.

245. Ngành mình họa sách báo đôi khi cũng làm khổ người vẽ không chuyên. Phải đọc truyện, phải có tài liệu, có vốn sống, có trí nhớ.
Có khi phải vẽ “bịa” rất nguy hiểm cho nghệ thuật. Phải coi chừng.
246. Đừng để mất thì giờ vô ích. Hãy say mê mà vẽ. Hãy vui trong công việc nghệ thuật.
247. Không, một họa sĩ có tài không thể giải nghệ được. Anh ta đầy hứa hẹn, đầy triển vọng. Tranh của anh ta càng ngày càng nhiều người thích. Tên tuổi anh ta càng ngày càng nhiều người nhắc tới.
248. Tranh phải có thời gian mới định được giá trị, nhưng cũng có khi tranh nó có số phận của nó, cũng có khi vì sự gặp may hoặc không gặp may của nó – Y như con người mà thôi. Dù sao những cặp mắt tinh đời vẫn cứ nhìn ra những giá trị thật của nghệ thuật.
249. Không thể có Nghệ sĩ lớn nếu xung quanh anh ta không hiểu “lớn” là thế nào cả. Và người nghệ sĩ, nếu *không hiểu được những tài năng lớn* thì anh ta cũng chỉ là những tài năng nhỏ mà thôi.
250. Hiểu được cái nhạy cảm trong tranh có phải đơn thuần là chuyện dễ đâu, có lẽ phải nói cảm được cái nhạy cảm ... Nhiều bức tranh đẹp ít người nhận thấy là vì nó có cái mới (người xem chưa hiểu) và có cái nhạy cảm (người xem chưa cảm thấy)

35

251. Danh từ Việt Nam chưa có những chữ để chỉ rõ những chuyên môn khác nhau trong hội họa. Thường là cứ gọi chung là họa sĩ cho ... tiện. Cứ vẽ là họa sĩ, bất cứ là vẽ bằng gì, vẽ cái gì. Mà khi gọi là "họa sĩ" thì hình như cái gì cũng làm được, mà cái gì cũng vẽ được thì cũng khó mà có cái gì hay lắm.
Cổ phải chăng nghề họa ở nước ta chưa được quý trọng như nhiều nghề khác. Ở ngoại quốc người ta thường chú ý nhiều đến những tài năng độc đáo. Bởi vì những tài năng thông thường thì có quá nhiều nếu chú ý thì cũng không ... xuể !
252. Cái quý trong nghệ sĩ là chất nhạy cảm. Nếu không có chất ấy thì khó mà thành một nghệ sĩ lớn. Một thứ chịu khó chưa đủ, một thứ khéo tay chưa đủ. Không phải hơn nhau ở đôi tay khéo léo mà chính là ở một tâm hồn phong phú nhạy cảm.
253. Hồn nhiên mà vẽ. Tôi nói hồn nhiên có nghĩa là đừng tỏ ra, đừng lên gân ! Cái hay phải là của mình. Của chính mình để ra. Buồn thay, bức tranh của ta lại phủ một lượt "rêu" ! (nói theo Chagall) Rêu có nghĩa là những thứ không phải của mình. Có thể là một thứ mạ lại cho đẹp !
245. Một vấn đề cực kỳ quan trọng mà nhiều nghệ sĩ coi thường đó là vấn đề sức khỏe. Phải giữ gìn sức khỏe, phải luôn luôn khỏe mạnh đừng như "ai" cứ 5 ngày 3 tật ! Điều đó nhất định sẽ hạn chế ông bạn sáng tác'.

* Vào giờ trước khi mất, Bùi Xuân Phái có vẽ một bức chân dung tự họa, bên dưới họa sĩ viết dòng chữ :
"Bây giờ chỉ cần nhất là có sức khỏe, và không có bệnh tật gì "

Thời gian cứ trôi. Cái hôm nay chẳng mấy chốc đã thành quá khứ. Cái hay, đẹp sẽ tồn tại và ngược lại. Hỡi ông bạn ông đừng tự hào vội¹, tác phẩm của ông đã có mấy ? Mà đã tuyệt tác chưa ?

Tốt nhất là đừng đánh giá mình “ghê” quá. Hãy chịu khó làm việc, làm việc nhiều hơn nữa.

Không thể tự mãn với những bức tranh đã vẽ. Không, ông bạn thân mến ạ, phải nhiều hơn và hay hơn nữa chứ !

Một câu nói khiêm tốn : “Tôi chưa có một tác phẩm nào đáng kể!”

Nói thế để tiếp tục cố gắng làm việc nhiều nữa chứ không phải đành ... bỏ cuộc.

Hà nội tháng 9 năm 2000

Nhân kỷ niệm 80 năm ngày sinh của

Họa sĩ Bùi Xuân Phái (1.9.1920-1.9.2000)

BÙI THANH PHƯƠNG – TRẦN HẠU TỬẤN

Sưu tầm và biên soạn.

¹ Họa sĩ Việt Hải kể : Vào thập niên 50, trong một buổi họp “phê và tự phê” Bùi Xuân Phái đã nói : “Tôi nghĩ là tôi có tài”. Câu nói đó đã gây ấn tượng cho Việt Hải. Ba chục năm sau Việt Hải có nhắc lại câu đó và hỏi : “Nếu bây giờ phải tự nhận xét về mình ông sẽ nói thế nào ?” Bùi Xuân Phái trả lời : “Tôi nghĩ là tôi có tài”.

BUI XUAN PHAI

(1920 - 1988)

“UNDER THE LIGHT OF AN OIL LAMP”

ON THE ANNIVERSARY OF THE 80TH BIRTHDAY OF BUI XUAN PHAI 1.9.1920 - 1.9.2000

FOREWORD

"Under the Light of an Oil Lamp" was the first line written in Bui Xuan Phai's 1970 Diary. It now becomes the title of this book which introduces his notes written over a period of thirty years (1958 – 1988). Bui Xuan Phai was one of the few Vietnamese artists who, apart from building a meticulous systematic archive of supporting materials for his works, also maintained a continuous private diary. What he recorded therein was just his private thoughts, which were noted down for himself only but they reflected his thoughts on Art, thoughts which were for the sake of Art and Art only. Finally, his thoughts and considerations were only aimed at how to make his painting more beautiful, how to get ever closer to the essence of Art. Bui Xuan Phai did not intend to make a declaration of any sort, the wealth of his works was such that there was no need for such an action. Neither did he intend to philosophise about Aesthetics, he only made direct observations on social phenomena that were connected to Art in some way. His other thoughts about life in general are limited to his search for a way to stop the need to make a living interfere with artistic creative activities. As did all other great Artists, Bui Xuan Phai constantly faced the questions of "What is Art?" "How is it created?" "Can a work carried out in a certain manner be regarded as a work of Art?" "Where in lies Beauty?" He repeated (these questions) over and over again and come back to them time and time again, reminding himself, answering his own questions, thinking these matters over on his own. All this occurred in the midst of an everyday life that was both worrisome and burdensome, a period which anyone who did not actually have to live through would find hard to comprehend just from his writings, a period that was difficult, not only because of economic hardship and the threat of bombs and bullets, but also because of the presence of hypocrisy, false Art, opportunism, immaturity and of those who were only too ready to insinuate against others.

From the diaries of Bui Xuan Phai, we can see clearly the complex changes that he went through and overcame in order to affirm himself in both Art and Life. What he wrote was not for the purpose of lecturing others about Art, more often than not it was for self-improvement, as a human being in general and as an Artist living his everyday life in particular. His words, his writing was the other side of his painting; they were, in other words, the hidden part of the iceberg. They offer the evidence and the rationale for the strength and solidity of the legacy of the thousand of works he left behind.

From 1958 to 1974, Bui Xuan Phai's records of daily events and his notes were written down in 14 annual diaries and 5 note books. This happens to cover the period when he was working on the nude and abstract themes. The works that came out of this period were kept secret, as were these notes and their existence was only known by a few of the artist's closest friends. From 1975 to his death in 1988, Bui Xuan Phai continued to write in 13 annual diaries as well as on loose pieces of paper, the margins of various paintings etc ... All these aforementioned documents were kept intact by his family. From 1958-1960, he used notebooks only as there was no annual diary available and the original 1972 diary was lost due to some unknown reason, with only a copy recovered so far. The contents of this book have been assembled from what we have extracted out of these documents. These pages help us to understand better the value of the works of the Artist, to better appreciate him as a person. In this spirit, we treasure and respect Bui Xuan Phai's diaries. For ever more, we love, admire and are grateful for his artistic contribution.

*Ho Chi Minh City August 2000
Tran Hau Tuan*

This notebook was written in those moments when I stopped painting or was taking a rest from painting.

I do not think that painting diligently but mindlessly is necessarily a good thing; for apart from painting, you need to think frequently about Art – a path that is often plagued with difficulties but is ultimately a beautiful one.

In addition, I think one needs to read books and learn from paintings by all of the Masters (if available) so as to elevate one's vision, so that one can distinguish between the highs and the lows, between the gold and the brass.

Art is indeed rich. Real appreciation, real appraisal requires the viewer to have reached a certain benchmark. It requires much learning.

Like all true Artists, Bui Xuan Phai had always perceived Art as more of a "Destiny" rather than a "Profession". In a life that was full of hardship, he was forced into doing many things to make a living: teaching, illustrating for newspapers, stage designing for theatre troops... but no matter where or when, he constantly thought about Art from a practical rather than a romantic, unrealistic viewpoint. He hoped that Artists would not be left to endure a life of poverty for too long, he wished for good paints, intact canvas to paint with, he longed for a messy studio. When even those seemingly simple wishes turned out to be difficult to achieve, he reminded himself and other Artists that the minimal equipment required for painting is just a pencil and a piece of paper and that one should always "paint" in one's head.

Bui Xuan Phai criticised the inflexible, mechanical training method of the Ecole des Beaux Arts which had caused many people to be tied to the school rules still, many years after their graduation. In creating artistic works, he always spent time on observing nature, careful and comprehensive documentation, capturing reality before stepping over it, generalising and abstracting it in order to elevate visual images to such a level that they became intellectual conceptions.

What is Art? That was what Bui Xuan Phai contemplated. It seems that out of the hundreds of lines that he wrote, there was not a single one that was not directly or indirectly connected to Art. By this or that method, he detected the false values of Art, opportunistic "modern" Art, the excessiveness of certain artists who wanted to show off their skills, who were prone to using tricks of the trade in Art. He continuously observed nature, gauge it in the context of the means of expression used, he regularly look at paintings to discover disagreeable excesses of his colleagues in order to distill experiences for himself.

* Preface and note by Tran Hau Tuan.

1. I believe that Modern Art is not yet fully formed in Vietnam

I'm saddened to see that certain paintings are called "modern" without carrying any intrinsic artistic value. I believe that there is such a thing as false Modern Art, just as I believe that people who paint bad portraits are merely forging "Classical Art".

I often complain to Nguyen Sang that it is these premature modern artists who cause many people to misjudge Modern Art as something of a con.

In forming a conception about modern paintings, we cannot be lax. Laxity is something we need to avoid in Art. It lacks depth and strength. It is not enough to evoke feelings in the viewers.

2. When a painting is finished, I feel it is already "old". It seems as if I want to paint it in a "better" way, in a more fluid or less fluid way. Whatever, as long as it is "better" as a result of the change.
3. Picasso¹ often painted a theme repeatedly until it was extremely beautiful, extremely "ripe". Extraordinarily fluid. He had a sensitive vision and a skilful hand. Maybe those two elements are but one.
4. As for us, very often we know it, we know something is beautiful or ugly but we cannot achieve the effect. Is that because of a lack of skill or is that because our physical ability just cannot match our emotional desire?
5. Search for Beauty in nature, understand nature thoroughly in order to see its essence. To paint fictitiously means you are becoming shallow and sloppy.

6. Looking at Picasso's sketches of a bull or a horse, we realise that he knew his subject so well by heart, for brief as they were, these sketches were still so real.
7. Lean on nature to make your painting. If you only recited what's in nature, your work bears no creative significance. A camera does that job so much better.
8. Unfortunately, viewers cannot distinguish between research painting, mechanical painting, photographic painting and artistic – creative painting. The true meaning of Art is Creation – to create something NEW – something BEAUTIFUL.
9. More and more, Art is moving away from reality because of the fear of bearing a resemblance to photographs. Photographs record reality readily and accurately. An artist uses the mind and the emotion to analyse reality and transfer the findings to the mental facility which relates to Art (artistic imagination).
10. Don't ruminate too much when painting. Don't put forward a standard for Beauty. What's wrong with painting like someone who doesn't know how to paint? It is even more difficult to intentionally appear as if you don't know how to paint! Indeed, artlessness is what brings freshness into a painting.
11. It is when I no longer think about Art that I am truly free to paint. •
12. A private word, a private vision. Art fascinates the viewers because of that.

13. There's something in the paintings of a certain friend that bores me. They are so smooth, so polished, so clean, so skillful. Yes. Art should avoid carelessness, negligence, idleness... but don't go down the path towards a form of Beauty that "lacks" the essence of Art when you are painting.
Place the essence of Art above all else i.e. (ask the question) "Does Art exist in this?"
14. If you paint like a certain someone, there's nothing noteworthy because you are an artist with nothing (to show).
15. An artist of a new school will break down the order of the "old" Art while the conservative artist will seek to maintain and praise the old ways. Of course, within the classical school, there's much that's precious and beautiful, but for what reason do we seek to repeat them? So that we will become a pale shadow, charm-less and so out of tune?
16. To make a step ahead in Art is no easy thing. Oh, if it only depended on painstaking work!
17. Painting is not copying, not accurately measuring or taking note. If that's what you do then you are only in the process of learning to paint. In order to progress further, to reach the gate of Art, there's much *hard training and practising*, much artistic labour... The creative path is not an easy one, there's no short cut to cater for your wish to quickly become a genius. There's only a very long, very hard road, which is prone to failure and misery.

18. Overcome the things that ruin Art. Think of the complete work of a lifetime devoted to Art. Don't give yourself cause to regret because you have painted some pointless, insignificant works. It is those bad paintings, those second-rate, mediocre paintings that harm your reputation.
19. Knowing how someone appraises or comprehends a painting will enable us to learn how they paint. How can one paint a beautiful work without being able to see Beauty?

A new kind of Beauty does not come with familiarity, it brings with it a certain sense of the unexpected, the unknown. First one finds it strange, gradually one gets used to it and start to discover its appeal. Beauty goes on existing, probably because it is always new.

20. To paint with or without models? That depends upon the painter's point of view. If you are painting in the classical, impressionist, realist...etc styles then invariably you will need a model. But you should not be overtly dependent upon the model. Certain facets of Beauty cannot be captured by the model. Thus the presence of a model is not always necessary.
21. You need to be professional in order to be good. But being professional without being seen to be professional is what is needed in order to be fluid, free (in your painting).

22. Don't place undue importance on "appearance" but do try to make the "appearance" of your work *one of Art, of emotional inspiration*.
23. It seems that Art (with all its special meaning) is something mysterious, achievable for some and beyond the reach of others whose very best efforts still only lead them to mediocrity.
24. Think a lot, note down a lot, have a sure hold on all the facts about life. Don't do anything that is shallow, cheap. Whether Beauty has been captured or not, only the eyes of the painter can see.
25. I put Art first. To make an appealing painting is the foremost responsibility (of an artist); of course, that "appeal" must be something of benefits to people (there exists certain "useless" kinds of appeal, but we won't paint those).
26. Is painting an easy or difficult task? Depending on the concept. Painting according to someone else's concept - a concept that is different from your own - is really difficult. Painting in an irresponsible manner is easy.
27. Don't be afraid to re-work certain things over and over again to find a certain something that will lift you to a higher level. Don't be satisfied with a laxly done work. It is the best in you that entices the public (I'm not talking about the section of the public with lower standards.)

28. Painting a portrait must first of all be an artistic, rather than a likeness-driven task. It's not about trying to paint accurately, realistically... But what is realistic anyway? It must be realistic in accordance with the *painter's* concept, not the *viewer's*.
29. Sketches or portraits must be fluid and free-flowing and all the while, still capturing the artistic essence. The art of painting a portrait requires a combination of thorough and sharp observation of the physical appearance of people together with a pictorial inspiration in order to form a work of art. Don't be satisfied when you are yet to understand, to capture the essence of the person being painted. The portrait need not be "realistic" but it must reveal, it may not be "realistic" but may still be definitive and there you have a satisfactory portrait!

Don't be restricted - don't worry about the lack of resemblance... Don't be timid. If it does not work, throw it away, it doesn't matter. The more you paint, the more experience you gather. It is sad when a painter does not realise at which level he has succeeded or failed. It's necessary to work very *seriously* but *comfortably*.

30. A work of Pictorial Art is built in its own way. It is not similar to other forms of Art and finally, each artist has his own way of completing his work.

"Once a wealthy man (a collector of rare plants and birds) wished to commission a portrait by BU'I XUAN PHAI. He visited several times to urge the artist to paint. Subsequently BU'I XUAN PHAI said "If I paint a portrait for only you to like, it's easy and I can do it for you immediately. To paint a portrait that would appeal to many other viewers is a different matter."

31. There are many nuances to the beauty of Hanoi and to each his own'.
There is beauty in the new and then there's beauty in the old. For example, the ancient houses on Vietnamese streets.
Ancient streets, ancient houses can easily look beautiful when brought into a painting. They have an unusual rhythm all their own, unlike the skyscrapers or apartment blocks.

We can see tall or low houses, big or small houses, protruding onto or receding back from the street front. There are many advantages for the artist in pictorial or compositional terms.

As for colours, (these structures) are shaded by time. Certain stretches of wall space may appear dirty but they are not so. They are very beautiful in the eyes of people who can see, can discover... Those stains, those marks of time combined with the imagination of an artist will offer an unexpected sense of beauty.

When painting the ancient streets and houses of Hanoi, if we place too much emphasis on making an accurate visual recording then the painting will have little intrinsic artistic character. This purpose is better served by photography or cinematic photography. We all know that the beauty of a painting largely depend upon the creativity of the artist.

32. Don't be excessive. Continuing to paint repetitiously will eventually lead to excesses. Better avoid that. Taking a long time to paint is all right if that time is used to delve further into Beauty, into what is necessary rather than to show the diligent.

* BUI XUAN PHAI wrote this part in 1964, at the time when Hanoi still managed to keep intact its ancient beauty with the 36 traditional streets

handiwork. The briefer things are, the more difficult (of course it is the "good" kind of briefness that we are talking about here). The fewer the brushstrokes, the simpler the painting, the harder it will be. The pure essence is what is precious.

33. Hang on to what is beautiful and discard what is ugly. Rub out Ugliness without regret or pity. What is important is that you must distinguish between Beauty and Ugliness and make sure that the two are not confused. How sad it would be to obliterate something beautiful. But it is *even sadder* if you hang on to something ugly!
34. The things that you rarely paint or have never painted will always be difficult. How will you be able to know it or remember it? If you cannot rely on your memory and lack information for research, then it would be difficult to do even a little illustration of the type printed in newspapers.
35. If you want your painting to be fluid, flowing, you need to have an extremely detailed visual memory and full knowledge of the reality to be reflected in the painting. Painting from memory cannot be called painting fictitiously. It is contemptible to paint fictitiously, speculatively without a memory to fall back on or information for research, this attitude often cause a talent (if one indeed ever existed) to deteriorate or decay.
36. Drawing for newspapers: illustrations, caricatures...etc is not harmful in small doses. But if you sink into it and do it excessively, it can be harmful. Your hands get used to it, it can easily lead to superficiality or laxity. Often because of the pressure of an urgent request, (you) have to try hard to force something out and easily end up painting fictitiously. Beware!

37. The essence of modernism is youth. The further Art *progresses*, the younger it gets. Art would be so withered, so old if its people wanted to regress (i.e. conservative) !
38. I am not saying that the old and the ancient have no value or are not interesting. They are wonderfully represented in the immortal paintings already in existence. But they are not there for you to imitate.
39. Keep on painting! Nature is an endless source of inspiration. Don't be afraid that you are incapable. Just be yourself and paint, be satisfied with your own "talent" even if it is still limited.
40. Having painted many, you will realise which of your paintings were touched by Beauty. Think carefully when looking at your own works and separate out those that are beautiful and those that are not.
Once a painting is acceptable or is beautiful (in the whole), don't try to fix it any longer because you may push it toward Ugliness. Lifting it up to a higher level is a good thing but be careful because what you are doing may effectively push it down rather than elevate it.
41. Repairing a painting is very risky and difficult. It is very easy to lose its togetherness. In many cases the painting pretty much needs to be completely redone or repainted in order for it to be saved. So be careful!
42. Materials play an important role in Art. Lacking good materials, equipment, the artist will be restricted. He cannot do as he wishes, cannot elevate his works. Using materials of low quality means that the works are prone to damage, affecting the enjoyment of the viewers.

43. 1. Research, gather information
 2. Prepare the vehicle for expression

Of course for the first step, there are many methods. Certain people only need memory, others have many sketches, still others who paint in front of the live model. No matter, as long as the painting is artistic and meaningful. There should be no laziness, sloppiness or laxity in Art.

44. A liking for experiments is a good thing but don't experiment in a circle. don't experiment in order to find regressive, outdated things. Experiment to find new appeal. *new* forms of Beauty.
45. Yes, the naivety, the artlessness in painting is really easy and yet, really difficult (to achieve). False artlessness is just so tiresome. Paint with a sincere and free spirit. Don't resemble a scholar, a teacher, a student with his homework or a commissioned worker while you paint... No, paint freely, if it does not work then rub it out, throw it away. If it is quite good then hang on to it.
46. Don't think often about being better or worse (than someone) in Art. Similarly when you are painting, thinking in this manner is rather pointless.
47. Simple things sometimes come instantly to you and sometimes they don't: only because the artist cannot see them. Painting away so diligently and yet when finally you just want something simple (don't mistake this with something simplistic), you can no longer see it.

48. The level of success of a painting does not depend on whether you have spent a little or a lot of time on it. It depends on the painter. But it's not acceptable to feel impatient or rushing to finish when you are engaged in a work of Art. Those of us with a professional conscience cannot accept negligence or sloppiness.
49. You must accept that there are many difficult things in Art- very difficult things. When you feel that Art is easy is when you are going along a well worn path, re-doing familiar, old things and you are lacking in thoughts, in searching, in research...
50. You must constantly elevate yourself to a higher level, you must have a lot of "resources", must address the *high demands imposed by society*. A cake made for someone will be eaten without that person ever knowing who made it. Unlike that cake, Art requires a clearer sense of responsibility. You cannot do it in any which way you choose. You cannot work just for the sake of getting... money. You must invest your talent in your work. If you are not talented, do not be tempted by fame or fortune. You must respect your work (no matter how small the task).
51. I asked a colleague
- Have you painted anything lately?
 - (I could not) paint because I did not have the paints!

That's not the decisive factor. For example, if a person likes to go out then with or without a bicycle, he will find a way to get out and about. It's advisable to form a good habit for yourself. If you want to paint then just paint, so that when you go without painting your fingers will itch for it, you will miss it and (you) will find it unbearable.

It is also advisable to view paintings of other people, of your friends, of the world Masters. They will transfuse into you the artistic air. Keep painting. Do not form a habit of abandoning painting.

52. Just paint. In Art how can you predict whether something you do will turn out good or bad? Don't think too early of success -you may end up like that someone, who is no longer able to tell whether his own work is beautiful or not. In the end, it's about how much enjoyment, if at all, the work brings you. That's about it!
53. If you talk of Style then the existence of certain intrinsic artistic flavour is already assured. A person who paints will immediately confirm that the lack of artistic flavour in a work will make it... tedious.
54. Don't look for something "individualistic" in order to prove that you have something unique. It's easy to go down the path of eccentricity or formalism.
55. Style is something general, so it covers both contents and exterior.
56. Anyone who paints will wish his work to be beautiful. But that's not so easy. Who will see it as beautiful and who will not? ? It is rather complex, is it not? A subjective point of view can easily trick the painter himself.
57. A friend who works in Art thinks much of himself. He did not know that his lack of expertise, his inadequacies, his laxity show through without his noticing, possibly even without the viewers' detection.

58. A writer does not go a day without writing and so it would be with a painter. (You) must paint everyday. It seems that without frequent practice, your hands will “stiffen”. Paint a lot, paint to train the hand so that it’s always skilful and unrestrained rather than paint a lot in order to make a lot of money. Mr. Matisse painted as if he was playing because he has painted so much that he understood the act of painting with all his artistic soul.
59. It is possible that there are people who paint very diligently but without an artistic soul, and so they just follow the techniques, the formulae, the rules. Hence no matter how technically skilled the paintings may be, they remain strident and mediocre. The folk artists paint very freely and artlessly. They are not beset by the difficulties of techniques.
60. If writing shows a person then so does painting, whatever your are, your painting will be, if you are intentionally trying to mimic someone else, your painting will only be a fake. You must paint with sincerity. Don’t pretend, don’t borrow in order to hide your own... inadequacies. It is sometimes the case that someone goes on faking something mediocre while leaving good things of his own unexplored. How regrettable!
61. Work scientifically in order to avoid any preventable mistakes. Don’t, for example, let the house burn down before learning a lesson in fire prevention.

Even with the smallest tasks, learn to perfect the task, learn to do it in the best way possible, for example, how to stretch the material to prepare a canvas etc... Is there any specific technique required so that we have a beautiful, proper canvas for painting? Simple things like that help to ignite your enthusiasm whilst painting.

- 62 Keep on painting. If you succeed, well you succeed, if you fail, then so be it. Paint another one and yet another one. Painting is just a desire to fulfil your feelings for pictorial Beauty. If you paint with the aim of making money then you are distancing yourself from artistic Beauty and heading instead towards a Beauty that is only ... mediocre. Unfortunately, this sort of "Beauty" tends to be popular with the mediocre sort of public. Those people tend to have money to spare so that the painters with a skilful hand tend to be the ones who can easily make money. An art work need only be smoothly done, clearly constructed, skilfully executed, fresh in colours and pretty ... The theme tends to be somewhere along a well-trodden path and so are the techniques. On the other hand, the viewers' knowledge and their appreciation of the paintings are both somewhat lax, the viewers are afraid of the new and unfamiliar with any discoveries and so only ask for an "old" kind of Beauty, for something they are accustomed to.

No, the artist of the new era will not follow an old path in such manner! They throw themselves into the things that are modern and new despite the mistakes, the difficulties, the dangers. They represent the new talents we rarely encounter in everyday life.

- 63 Of course Art is a rich field, pictorial Art in particular – don't delve too much into the beautiful features found in an exterior. It is advisable to go with an exterior that carries some substance, to follow a painting style that's most appropriate for your spirit and your ability.
- 64 Don't play tricks in Art – you will turn it into a mediocre sleight of hand; if you want it to *reveal your true self*, just follow your own choosing.

65. Research the real life. Only from thorough research of reality can you reach deeper in Art. It is also a good thing to paint repetitiously a certain scene or a certain person because then you will remember and understand what you paint. With the aid of memory, your brushstrokes will be more fluid, more unrestrained.
66. Someone once said: One needs to be skilful at observing and not at painting. Perhaps it's advisable to say "One needs to be skilful at observing more than at painting". Otherwise, how can you paint well? If you paint well without being able to recognise Beauty then it's just painting with a skilful hand, it's just a handicraft process. Nevertheless, if you have a good eye with a hand that's lacking in practice or that's too clumsy, you would labour on in puzzlement and eventually give up. Consider a critic, he has a savvy, sophisticated eye and yet is unable to paint.
67. Whether you have *captured "Beauty"* or not is dependent on the artist's eye. To see well helps you to paint well. Both are difficult to do. Practise hard to make them less so.
68. In Art, study is indeed an important thing but study must go with action. Action without study will not lead to progress. The more you learn, the more you need to paint. Be braver and paint. Let's not yet be concerned with whether your attempt will be a success or a failure. Of course no painter would like his work to fail. Don't be so smug as to assume that you have reached a certain standard. If you have reached that benchmark, then your work must be acceptable. Because how could it be possible that the standard is reached yet the painting is still bad? Well, perhaps you are coming across a difficult theme or perhaps you lack the means ... and then

if your inspiration has gone cold as well, it really would be difficult to produce a work which is of appeal.

69. It really is difficult to produce a work of Art if you lack a certain artistic surroundings. But you need to search for that surrounding or create It yourself. Otherwise you, my friend, will have to abandon your craft *.
70. Don't regret the time spent on a single painting. The more time you invested, the longer the audience can spend viewing the painting.
71. The difficult thing is to be able to paint in whatever the circumstances. No oil-paints? Stop doing oil paintings, my friend. Lacking gouache? Well, give up painting in gouache. Surely paper and charcoal or ink pens are rarely unavailable. Don't go on blaming this or that so that you can stop painting. Everything depends on the artist alone.

The most dangerous thing is that *the desire to paint no longer exists*.

72. Don't force an artist to work. And why should he need forcing? If he no longer wishes to work then he already wants to abandon his craft. He no longer deserves to be called an artist.

* From 1980 on, BUI XUAN PHAI had many buyers for his paintings. Whenever he had money, the artist would buy a lot of art materials. Some people advised him to buy only as he needed, BUI XUAN PHAI explained. "Having the materials lying in front of me helps to arouse in me the desire to work, if I only buy when they run 'out, I may feel reluctant to do it."

73. While you paint, Beauty comes but fleetingly. Sometimes it comes as fast as a flash of lightning. You must be sensitive so that your vision remains sharp, so that you can detect, can control your moves and can be fully aware of when to stop. Be knowledgeable so that you are fair in your judgement. It is usually the case that you imagine yourself to be good!
74. Let's paint! Paint so that you can see your own weaknesses. Don't hide them. You are painting most effectively if you are *learning something new while doing it*. Mediocrity is a sad thing. Painting is not for showing your talent and the more you wish to exhibit your talent, the closer you get to mediocrity.
75. Those centuries that have gone have been painted. The current centuries are being painted and the future centuries will be painted. *And so the act of painting will go on*. The significant thing is that Art will forge ahead relentlessly. Each era has its own Art. The human race will always want to reach towards the newest, the most beautiful.
76. How beautiful is a messy studio (*unfortunately I do not have one at the moment*)*. Whenever my studio is clean and tidy, it is the time when I'm being lazy.

* Until his death in 1988, BUI XUAN PHAI live, worked and carried out all his daily activities in a small room measuring 20m² which he shared with his family members at 87 Thuoc Bac St ..

When the country was at war, Art took on certain temporary responsibilities in order to serve the spiritual life of the people. The school of Realism in Art developed and proved to be well suited to the national historical circumstances. Nevertheless, the inflexible application of these concepts led to a situation in which it became difficult to avoid a pre-judgmental, obligatory approach in criticising or appraising Art. Being a true Artist, Bui Xuan Phai constantly longed to be open, to be free to create (his works). He believed in the renovation and development of Art. Never did Bui Xuan Phai accept that Art should be brought to a lower level in order to make it easier for the public to understand; instead, he demanded and hoped that the public capability for artistic appreciation would be improved.

In Art, Bui Xuan Phai was never satisfied with himself. He still pondered over a painting even when it had been sold and he had made some money from it. He still wanted to paint more beautifully, to make things better somehow. He felt sorry for the art lovers who paid for paintings even though he himself, as well as his family, was frequently in need of money. Subsequently, in the 80s, Bui Xuan Phai was one of the Artists who sold well but at the same time he was also one of those who was alarmed, even in those early days, about the impact of commerce on Art. To him, the value of a painting did not depend on money; instead, he believed that lasting Art required a significant amount of time to be fully understood.

77. Pay attention to the issue of an artist's talent. It is quite conceivable that a person is lacking in talent but works hard to improve and is quite professional (to say that (someone) is professional does not equate to offering significant praise). To analyse an artist's talent is a rather complex task, it is something inborn, it is also something to do with training. It can be compared with the special charm of a beautiful woman.

78. I feel that a critic must have great knowledge and a sensitive soul. He may not know how to paint but he is very skilful in viewing paintings (just as a gourmet appreciates food greatly but may not know how to cook) so that he can be a reliable guide (for the public)
79. A true critic does not work for fame or material benefits, does not let money or power control him. Discovering talent before his colleagues, such critics are indeed Masters.
80. Don't be bothered by malicious critiques. A fulsome praise heaped upon a painting with no appeal is just as valueless as an unjust critique laid upon a beautiful piece of work.
81. Don't pay too much attention to a critique because right from the outset, art critiques use a different means of expression: a language of words rather than of forms and colours.
82. Within the audience for Art there are people with sure artistic taste but there are also those without. Hence we need to consider any critique carefully. Don't be hastily proud of any praise and similarly, don't be disheartened by a quick criticism from someone. Apart from all this, you also need to be wary of "diplomatic" praises. It's not wise to ask someone how they see your painting.(unless you are so close that the truth can be told without anyone feeling hurt).
83. Amongst our artists, there's one who paints passably in the manner of a polytechnic student, yet tends to take on rather awesome themes. Criticising his paintings at

your own perils – he becomes angry and starting to insinuate rather dangerous things against the critic. And so he's happy because there were only praises in his presence even though the criticisms are plentiful behind his back.

84. As for the irresponsible critics (including those who flatter for material benefits), the only advisable answer is a disdainful silence. People who are truly knowledgeable and sensitive will clarify things in time. The professional critics will appraise each other, they will understand that people who are ignorant, talent-less and materialistic cannot go on profiteering for ever.

85. Beauty finally depends on people who “appreciate” it. Oh dear, how harmful it would be for Art if these people are without the required knowledge.

If only these connoisseurs truly understand Beauty, they would be able to push the true talent of an artist that much further.

86. Of course those with the so-called “unseeing eyes” will not be able to understand Beauty. How sad it would be for a great beauty to come across a myopic man without his glasses. A sharp eye for Art is quite a different thing from a sharp eye for ... hygiene standards for example. Some people are illiterate despite their perfect eyesight. a person who is “blind” to Art will not be able to bear a painting that's difficult to understand.

87. Viewing a painting is viewing its painter. The more familiar the painter, the more pleasurable it is, not because of the name but because of the style of painting.

88. Certain viewers are "without substance" and so they often find those works which are "without substance" appealing!
89. Don't fear a confused evaluation. Should a misjudgment be passed on you, believe in yourself and in the future. This happens because not only there's *an absence of a knowledgeable and clear-minded majority*, but the complete opposite situation is true (existence of ignorant majority). Still, it is rare that such misjudgment is absolute because there tend to be a certain group, no matter how small, of people who will appreciate the work. The deeper the knowledge of this minority, the more significant their viewpoint will be. With time, this minority will multiply and grow to be the majority.
90. I think you must be unbiased about Art, it is not right to reject some paintings just because you don't like the artist if those paintings are truly beautiful.
91. No matter whether it is a praise or a criticism, it must be passionate, well-meaning and finally, knowledgeable. Without knowledge and expertise, it is all too easy to form a praise or criticism with no basis but one's inadequate understanding and the critique, in such a case, will have no value whatsoever.
92. An artist tends to ponder over his works when it is praised or criticised. But who did the praising or criticising? That's the point that requires some thought. Don't be smug over a transient praise. The future will rid itself of the materialistic opportunists.

93. People like to collect the works of someone famous, that's the right thing to do because the works must have some appeal for them to justify the fame and demand amongst the collectors. But be aware, there are names that will be famous only for a while and then fade away, becoming dimmer and dimmer until the time arrives when nobody mentions them or collects their works any more.
94. The public tends to feel uneasy when something new is born. Nevertheless, when that new thing becomes more familiar, they really enjoy it. An artist creates for life itself rather than for the tastes of the public; if the public gradually comes to enjoy his work then that would suit his true wishes just fine. Any temporary oblivion or criticism may not have been justified.
95. A person's character will be reflected in his taste for paintings (the bourgeois will seek out the bourgeois kind of paintings). Thus certain paintings will be popular with some while hated by others. Sometimes there are great artists who manage to demand recognition from life because after all, people still like to show a little fairness! People with a profound understanding of Art are often those who will discover talent and bring to the public's attention a just evaluation.
96. In a lifetime of artistic endeavours, we may encounter so many knotty problems. Sometimes they are irritating in the extreme.

To witness a bad painting, glorified by an expensive frame, given an important space in an exhibition and fetching a high price! A boastful untalented person! A nouveau-riche pretends to be knowledgeable! A stingy, miserly man who values money above honour! Etc...etc There's little point in getting annoyed, laughter may well be a more suitable antidote!

97. In Art, to distinguish between the good and the bad, the beautiful and the ugly is such a difficult thing, particularly where *new trends are concerned*. Perhaps the viewer needs a *special flair* in order to perceive it? People tend to rely on *old* habits when viewing and consequently, they are very much confused and blinded when faced with something new.
98. As for those of you who collect, view or attempt to appreciate paintings... if you are indeed guided by money, by the need to ape other people, you will not be capable of understanding anything truly beautiful, truly fresh. You will only be able to comprehend the things which are old and backward which resonate with your old and backward sentiments.
99. Don't be seduced by money into selling paintings which you are not satisfied with, it's damaging, the many bad paintings you have left behind will overwhelm the beautiful works you have produced. Alas! How can you make enough to live on if "unfortunately" you are carrying the burdens of a large family on your shoulders? Sometimes we do need to make money, but in what manner shall we make it so that it is pardonable*?

The need for money? The need for Art? Having to put one above the other? Then put Art first!

* In the 70s, the artist and his wife were bringing up their 5 young children as well as keeping an old housekeeper. In actuality, his paintings could not be sold, the financial situation of the family was truly precarious and completely dependent upon the capable hands and the economies of Mme. Phai.

100. How pitiful are those paintings that are bad and yet are sought after by some collector! Is that the fault of the painter or the collector?
101. Sad is the confession of a colleague "I am so used to painting for a living that I no longer recognise Beauty when I paint, that I keep thinking about money while painting. To sell, to please my clientele. It is so difficult to be impartial if your mind is divided when you paint and in the end, the "for a living" mindset pushes me again into the "for a living" way of painting. It becomes a habit, a mediocre way of painting, over and over again, and it is impossible to raise (myself) to the standard that is regarded as artistic!". At least my friend has recognised the danger of making a living by some so-called "art"! How immeasurable is the damage caused!
102. The artistic road is arduous. It really is if you wish to be a true artist.

I see some people pretending to love their craft, to love Art, but in reality, they are just running after money. Looking at him and even more to the point, at his paintings, we see the wafting of bank notes. If he is painting hard, it just means he is working hard at making money. Oh, to witness such people counting the notes coming from a new sculpture just sold to a factory or a silk painting sold to XUNHASABA*! Art! How ironic if it surrenders to the force of money!

* XUNHASABA-Import / Exporter of printed matters – together with *Souvenir du Vietnam* were the only organisations authorised by the Government to sell works by Vietnamese artists (there were mainly silk and lacquer pieces in the style of souvenirs for the tourists).

* BUI XUAN PHAI once painted a humorous cartoon in which he drew himself crouching on the floor, painting bank notes whilst his wife standing by the doorway, urging "Please work faster dear, I need the money to go to the market before it's too late"

103. Jaded? Some artists are indeed jaded when they are older. They no longer care to paint. Painting to them is just a reluctant means of making money.
104. It is not for money that we throw ourselves into Art. But if there's money, it would be so much more comfortable when we do it. There must be money in order to create the good vehicles (for Art). Without money, there is no vehicle!

How sad! Sometimes it's because you need to work (need to have money in order to work) that you have to sell out on a painting! Is that something blameworthy? It really is difficult to say.

105. Art is not created with the aim of selling. Whoever creates Art with the aim of selling can hardly produce a sincere piece of work, let alone a masterpiece.

If you did not need to sell but subsequently there is a buyer then it is quite a good thing because you will have money to paint more, to acquire better vehicles for your painting.

Nevertheless, it is not advisable to equate painting with a means of making more money. How dangerous! The higher the artistic standard a painting reaches, the more difficult it is to sell quickly. Consequently, to have money you need to paint in accordance with the wishes of the buyer or the commissioner. As such you can no longer say that it belongs completely to you, created with your whole body and conceived with your whole mind.

So many genuine and unique flashes of brilliance have been pushed aside to allow some mediocre, fraudulent "flair" full of trifling tricks of the trade to surface in exchange for a little money in order to ensure an adequate living. Isn't it sad to see?

Devoting himself to Art while facing many economic difficulties, bringing up a large number of children with his paintings remained unsold... the love of Art helped BUI XUAN PHAI to encourage himself in order to have the will to overcome the everyday needs. He closed himself up in order to live honestly, in order to paint. If there was oil paints available, he would paint in oils, if not, he drew with pencils, if there were canvases, he would use them, otherwise, paper would do. If even paper was not available, he would make use of envelopes, match boxes, cigarette packets, book covers...etc. Yet in his diaries, he hardly ever complained and blamed neither Fate nor man. He would only criticise himself for not painting as well or as prolifically as the past Masters. BUI XUAN PHAI asked himself "Picasso painted 25,000 pictures, how many have I done?"

If Gauguin asked philosophically "Who am I? Where did I come from? Where am I going to?" then BUI XUAN PHAI quoted Cezanne in his diary "Life does not understand me and I do not understand life, thus I choose to close myself up" – a more humane, more daily-life kind of statement. BUI XUAN PHAI's approach is not too removed from life. From a visit of a friend, from viewing paintings of a colleague, from a sale of a painting, he would come up with a few observations. Where did people go right? Where did I go wrong? and vice versa. Would these rights and wrongs serve Art? His diaries served as reminders to facilitate his self-education and self-improvement each day in Art.

106. Raising the artistic quality by searching out your past and present weaknesses. Be strict and lucidly informed, don't lie to yourself. Don't be alarmed. Try to mend your errors without changing your essence or your style. Preserve and build on your

strengths. Follow the path that has long lasting worth. Look back over the distance you have travelled, think of the interesting things and the inadequacies that you have encountered and ask why?

107. Each New Year mean another year aged. As for the soul? Picasso said an interesting thing: It takes so long in order to be young!

Time flies by so hurriedly,
Its path broken by no man
Paint on, paint tirelessly
Because who knows when your life is done?

108. Art requires a rather ascetic kind of patience. Try to bear it because it is the way to forge ahead.

Be patient and work on your painting
A harried attitude will lead to a sloppy way of doing

109. To me, the emotions one experienced while painting are important. Professionalism is necessary but should not be regarded as important for if you are highly skilled in your craft but are without passion, you will still produce tedious works!

Going beyond the confinement of pure professional skills and still producing appealing works? Now that's difficult.

It's a sad thing to paint like a machine, even when it's a sophisticated machine.

110. Have a passion for painting, keep the flame burning, it's lethal if it dies out. Painting is living, is breathing. Tomorrow will differ from today. Art without changes is Art without a new vitality.
111. Don't be satisfied too early while painting. The more you paint, the more likely you will be to discover fascinating new things, with so much more appeal than that which you previously encountered, but many times you will fail.
112. I love blank canvasses. Ah, they are so full of hope. They hold the promise of something.
113. We need to have many talented people. The talented people must be in the majority. Only then will the mediocre "force" lack the power to push aside the good things. It is a regrettable thing when these good things find it hard to prosper.
114. Oh, schools? They are necessary, to a certain extent, in the beginning. Nevertheless, it is advisable to forget the things you have learnt at school in order to fly higher.
115. How far can you go with skilful hands? Towards making a good living? Or towards a higher level of art? Be careful! My friend with the skilful hands, how much longer will you go on practising, how much more skilful do you want to get? Haven't you got enough money?

116. An artist's lifetime is often not very long, it seems to me that the majority of artists do not live long (Toulouse Lautrec, Modigliani ...) In Vietnam, the life of a painter is not long and the productive period is spent rather insignificantly. It is not related to producing creative works. The majority of Vietnamese artists did not leave a large number of works behind (To Ngoc Van for example) – that is a rather sad fact!
117. I think time flies by fastest when I am painting fervently. In those instances, I want it to slow down, really slow down so that I don't have to stop painting.
118. Some ridiculous occurrences: Those without talent swagger about, more proud than those with! Those who are idle assume the same of everyone else! The talkative people paint little because most of their time is occupied with talk. Sometimes they don't even have enough time for... talking!

If you are talking of interesting things but talk so much that your audience is sick with it, that's already a bad thing. So is it not a form of punishment to pile tedium on your listeners?

119. The discussion about Beauty is never-ending. But time, time will be just to the kind of Beauty that's yet to be recognised.
120. So much thought, so much searching, so many failures, so much distance covered in order to make that tiny step forward. But even that tiny step is significant. In the life and the career of an artist, tireless work, ceaseless searching are what will push him forward.

An interesting work of art does not depend only on hard-work and patience! It is also the result of so many years of work, so many bygone years, so full of precious experience, full of profound experience of life, in other words, your living experiences, your talent, your rich knowledge.

121. If Art is basically and simply just a matter of a skilful hand then those who are clumsy will be in real trouble. Yes, if this is true then craftsmanship will proliferate and "artists" only need to train and practise their hands as much as possible. Nevertheless (and it is fortunate too!), although a skilful hand is necessary, it is but a vehicle for the heart and the mind.

Indeed, the hand is just a good tool but knowing how to employ it is what is significant. If it is only a matter of noting things down or recording facts, then a lot of talented people may lose on points. All those with a skilful hands will be having a field day with plenty of reasons to be smug about!

I still remember a few friends I had a long time ago, when I was studying at the L'Ecole des Beaux Arts, how brilliant they were then! And yet as time had revealed, the further they got from the school, the weaker they became. A few of them appeared to have almost abandoned their craft even!

In Art, is it possible to study for five or ten years and become accomplished? No, it's so much more difficult than that, you must be able to see Beauty, you must be able to infuse that Beauty with emotions in order to find your way.

122. It is so harmful for someone doing the work of “spreading Beauty” to be without talent! That would be no different from spreading ugliness! How tragic, how deserving of blames!

The inadequacies or ugliness one left behind would be no different from the shameful reputation left by those who harm their people and sold out on their country!
For the future of our land, for the benefits of our children, *let's produce works of genuine Beauty.*

123. In my opinion, the kind of paintings one produces corresponds to the amount of talent one possesses. Don't abuse your talent by thinking mistakenly that you are capable of achieving what others have. That's not a good thing, there's a limit to your strength. If, say, a frog want to match the size of a bull then it will only succeed in exploding itself in the process! I see some of my young colleagues having the ambition of attempting something of “significance”, some major works, vast paintings or paintings with great composition etc... The ambition, the daring are all commendable but they will have to bear the responsibility if these works do not turn out as intended. Let's do something that suited to our capability, don't be overtly hasty in trying to go beyond your limits.

124. What is Art? What is not Art? Picasso once asked, and many people have been debating tirelessly. I find Beauty so difficult to explain. For example, if I say: I love a “unbeautiful” kind of Beauty, I love an “artless” form of Art, would you find it nonsensical? And in poetry too, I like things which are not poetry and yet still very poetic.

And Beauty is what I dream about.

125. In my opinion, Prime Minister Pham Van Dong was so right in advising “Without talent, you should not go into Art”. How accurate! This is something that cannot be hidden amongst the professionals. The lack of talent will always show through, even in the smallest of details.
126. Not all of us are connoisseurs but those who are will protect the people with talent. Otherwise, how can it be distinguished? In the end, with time the public will come along. Hence the prestige of a great talent lies with the acceptance from the majority of those connoisseurs.
127. Sometimes I feel disheartened, it seems that my talent is just too minuscule. No, talent is a long term thing, it is the whole working process added on to a God given gift.
128. Sometimes the value of a beautiful painting is enhanced by a signature. Not because it's a beautiful signature, but because of the name. of the person who painted it.
129. What is tedious in Art is having to view again and again something that's well worn, that's stale, that's often encountered in the printed media (even though it is something appealing). It seems that the painter is trying to establish himself by reminding the viewer of this or that certain artists who have gone before him.
130. Expressing your inspired desire by painting is no easy thing.
131. Don't confuse profound comfort with a shallow lackadaisical attitude.

132. Art will not have the power to move if it is mediocre and without sincerity.
133. In order to appreciate paintings of course one needs to have an aesthetic flair and of course one must possess diverse knowledge of pictorial art and life.
134. The great artists work so immeasurably much. It is impossible that there ever was an artist who worked lamely while having a great talent.
135. You won't easily become a poet or an artist with just a haphazard entry into the field of Poetry or Art. Those with a savvy, sophisticated and cultured eye will suss you out and place you in the class that you belong.
136. Fine, carry on working, painting, researching... eventually you come to produce something new, eventually you will come to understand others, to understand yourself. Without understanding yourself, it is easy to confuse between Beauty and Ugliness.
137. If it really is true that you cannot produce anything appealing, well, my friend, there is enough time for you to change to a more suitable path, a path for which you are more suitably gifted to follow. Don't waste the talent that you have in attempting to chase after some other "gifts" that you don't possess, where do you think that chase will lead to?
138. To be fastidious is a good thing but in what way should you be fastidious? Is your fastidiousness productive? Don't be fastidious in the manner of an senile old man.

139. Be satisfied with yourself and embrace all the inadequacies that that implies, at least that satisfaction will give you the daring to work on. Amongst those inadequacies, let's us pick and choose, and surprisingly, we may come to achieve something of Beauty, something that's even more beautiful than what we had dared to hope for!
140. Beauty is what is significant. If it is by way of an error that we come upon Beauty, then that error is also significant. Nevertheless, not all error points us in the direction of Beauty and that is something we must *realise*.
141. There's a endless need to see more, to research more about the great artists. They help us to retain our humility and to move further ahead.
142. Art is made from a diversity of components. If an artist is talented, then effectively, he's already sufficiently well equipped in many aspects. One must train and practise arduously to give oneself enough strength to produce the works of value. Otherwise, you will only be good for doing small sundry works.
143. Don't brag about your talent, your skills, be boastful or dishonest. A true artist must bear the misfortunes forced upon him by life and sometimes, he must bear the miseries caused by circumstances.
144. It is sad to see those commercial minds, they gradually ruin the precious things in our profession.

145. Searching for new things is something worthy of encouragement. But for those of you who are thirsty for fame, if you are just an immodest person who lacks talents and strengths, then your search will lead to nowhere. You will only waste time and leave behind useless residue.
146. Tedious is the task of looking at a painting by an untalented person hidden beneath a cover made up of new and unusual things from foreign lands!
147. It is true that we should follow the step of the geniuses, following here does not mean imitating them exactly, besides, how can you be capable of imitating them? One needs to be as good as they are while remaining resolutely one's self.
148. In Art, each artist has his own style, his own method of working. The notable thing is that it is because of that something of his own that the artist manages to "arrive" in Art.
149. There are people who "demand" "new" things. Oh, it appears such a good thing (this demand), doesn't it? But let's re-examine the "new" things that they demanded? Well, they only turn out to be the old, the well-worn presented with a little alteration. To them, this little alteration represents newness! And yet, even that little alteration is feared by many people.
150. Everything starts with your vision. Yes, with a worn vision, how could you comprehend the appeal of something new? I remembered Fernand Leger once advised people not to visit the old museums too frequently, in the fear that one's vision became too well familiarised with the old, making it difficult for one to accept the new. So many new things were criticised or cursed at the beginning, only to be praised and welcomed by people a short while later.

151. Picasso never wanted to stop at any point along his path, he liked starting anew, on a new path. And because of that, he was forever young.
152. Working as an artist, you should not be hallow, sloppy but then neither should you be dried up, pedantic and insipid. Changing a habit is no easy thing. Consequently, so many of our artists are just standing still or at best, matching on the spot. It's not what they want but it's what habit has reduced them to.
153. You need to have wide knowledge and much learnt in order to follow the artistic path. It is a road of hardship and misery.
154. Is painting a lot a good thing or not? That is an issue. If your painting is of a certain standard then painting a lot is a good thing, but if your painting is non-consequential, then the more you paint, the more time and material you waste and materials cost money.
155. Today I saw the silk paintings of a friend. I thought he painted too meticulously and so his painting lacks fluidity, feelings. I have advised him to research thoroughly, really thoroughly, extremely thoroughly, similarly, he should document things scrupulously, the more so the better, but when painting, he should be so artless as to be playful. But my advice is actually useless because he works to sell and working in his style it would be easier to sell. Perhaps if he listens to me, it would be difficult to sell? Well, it's impossible to advise someone who's not born to devote to Art.

156. How lazy you are if you only know the well-worn paths, those which have been trodden upon for centuries. Only senile old men would want to ...restore these things in this day and age!
157. Pictorial Art must bring together what are appealing and good. Here we are also talking about materials, tools etc... not just talent alone. I deeply regret the fact that there are beautiful paintings that are gradually damaged by time. If only the artist was careful, such thing would not have happened.
158. Don't satisfy your desire by using even the inferior canvases, those canvases that should not have existed, the paints that were ground by yourself in a hurry with low quality pigments and linseed oil. Even though the paintings you produced are beautiful, you would gradually become annoyed by its damaging deterioration.
159. In cases where there is extreme paucity coupled with a fervent love for Art. I think, let's us do things that are not limited by the paucity. *How can I paint well in oils if I am lacking oil paints? I think it is time we stop putting up with paucity in Art.*
160. Why is it that as time goes by, there are more and more people liking Van Gogh's paintings? We must realise that Van Gogh painted with such passion. The Beauty in his paintings was indeed his sincere emotions.
161. Someone said that viewing a painting is viewing the person who painted it rather than viewing the painting itself. That's exactly right. An interesting painter is different from an uninteresting one. Consequently there are words such as "talented"

or “untalented”. But even so, having talent does not mean that every single one of a talented person's works will be good, especially if Mr. Talented is lazy. I think the interesting things come as a result of labour, even it's an abstract form of labour.

Good painters often have a significant working progression. Combining their given gift with much study, much practice, is it any wonder that these people produce beautiful paintings?

- 162. I am what I am with all my inadequacies and strengths. Sometimes, it is indeed my inadequacies that turn out to be my strengths and vice versa.
- 163. In Art, I don't like mediocrity, laxity or charm-less fabrications.
- 164. Let's discard without pity the “residue”, the works done for money, the works that you are, if the truth be told, still somewhat uneasy with.
- 165. One must always have the will to work. Let's paint, paint a lot, paint even more...
- 166. *The main thing* is not that the painting is displayed or shown on the newspapers or sold. A beautiful painting will retain its true value even if it's not displayed, shown or sold. A fame-seeking, mercenary person wanting to become an artist? Oh dear!
- 167. Work (paint) often. Paint to see yourself, to see yourself really clearly. Where lie your inadequacies? Can one do better? Why you did not do it? If you are unenthusiastic while painting, you need to re-examine the preparatory, researching steps, were they

enough in breadth and depth? If there are parts of the painting still lacking in depth or there are colours that are not absolutely right... can you not be more fastidious?

168. A good symphony is mesmerising. So is a good painting. You cannot move people with insipid Art that raises no damned feeling whatsoever!
169. Let that someone declare "Painting is breathing, painting is living, you ought to break your paint-brush if what you do today is the same as what you did yesterday! Each painting is a pint of blood etc.. etc" An empty or overt declaration will just be a subject for ridicule. Don't add so much gravity to the "self" like that. The public does not admire you just because of your declaration. It is your work that matters.
170. Of course an artist's talent is God given. But one needs training and practice to enrich one's knowledge vessel. A painting of someone lacking in knowledge does not feel quite right somehow.
171. Creative freedom is a necessity. It is a genuine issue. It is a matter of Art. It is a matter of talent.

Sad is the kind of "nonsensical" freedom, the untalented wanting to brag about their talent! In my opinion, leave them to create lest they complain of imposed restriction!

The viewers demand that they paint well, that they work for the sake of Art. There, if creative freedom push them to achieve that then we are ready to applaud it.

172. The enthusiasm, the passion of youth is such a wonderful thing, they push you to have a desire to create. It feeds the tireless flame of work (in you). Once you have started painting, there's no wish to stop.
173. Art loathes dishonesty and deceit. Even if you succeed (with these means), you will only reach a plateau of "counterfeit" Art that can temporarily trick a certain group of people. Think of the future, those paintings that are meant for the future will become more apparent with time and those who are opportunistic and mercenary will run out of time, yes, it is an absolute certainty that they will run out of time, people will clearly identify those who are talent-less. And then those who are admirable will also be recognised.
174. Let's truly value those with talent. Don't leave them to exist in prolonged misery. It is these people who will glorify a country*.

If people with talents are not treasured, there would be none.

* Only on 22/12/1984 that BUI XUAN PHAI was given permission to hold his first and only one-man exhibition (sponsored and organised by the Fine Arts Association of Vietnam). During the preparatory phase for this exhibition, he confided to friends: " This event brings me both joy and fear, I often lose sleep over it" In the exhibition, there were 108 works on display (gouache and oil), 24 large oil and 8 gouache paintings were sold (the Vietnamese Fine Arts Museum bought 4 oils, the Fine Arts Association of Vietnam bought 2 oils – on the opening day alone. Mr. Jorland, the Culture Attache of the French Embassy in Hanoi, purchased 12 oil works. Each of the subsequent years, the BUI XUAN PHAI family would hold a small drink party at home on this day to mark the anniversary of this event. Unfortunately, BUI XUAN PHAI could only invite his friends to enjoy 3 such parties. He passed away in June 1988.

175. Chasing after Beauty is something you do not just in paintings. A true Artist's moral conduct needs to be constantly polished and re-examined.
176. If you keep on painting for a weak audience, keep on pleasing them, then you will yourself remain weak.
177. I do not think that there are any fixed techniques in Art. There exist particular requirements of each category, of each artist. Also, whatever an artistic concept may be, it will still have the basic aim of successfully contributing new things from its era to the garden of global Art.
178. Let's paint until the painting is ripe *i.e. until it is beautiful*.
179. The professional conscience does not allow one to be satisfied with something that is not quite beautiful, or something ugly. Sometimes, because of a common, everyday reason that we have to put forth some mediocre work. That common, everyday reason may be born out of overt consideration for someone's wishes, or it may have something to do with just money!
180. Looking at a painting, one becomes aware of its creator's "vision". A good artist must maintain his own vision. (that vision) is, in other words, his sincerity.
181. May be our vision is still too old? Because of that we can't evaluate something new. Because of that we still revere the old things, the old artistic conceptions!

I remember Fernand Leger once advised: "You should not frequent too many museums, you will get used to all those ancient conception about Beauty".

182. If the peak of Art is meant to be occupied only by the likes of Raphael, Leonardo da Vinci... then there won't be Picasso, Matisse... and I am sure that following Picasso, Matisse there will be even newer others.

No, Geniuses will not imitate existing peaks of achievement, they look to form their own new peaks. If Picasso is exact copy of Vinci, then he would not be Picasso any more.

183. A habit will become a need. Certain people have the habit of drinking coffee for breakfast, if there are mornings when he's not drinking, he will feel the need... and the habit will drag him to where there's coffee! I said this as an allegory to painting. Yes, some people cannot bear it if they are not painting. It is as if he (or she) lives to paint. Some people let themselves lose that precious habit and no longer desire to paint. That's something very unfortunate. Keep on painting prodigiously, my friend, even if you are yet to produce something of significance because at least you would have formed a habit of enjoying painting. Many people succeeded simply because they love working, have a passion for it, work patiently on it. Don't let time go by without doing anything.
184. One must have absolute faith in order to reach one's target. Those who lost faith are those who are without direction, those who abandoned the game, lacking the energy required to work.

185. Physical and mental strengths often go together. One affects the other. In order to work tirelessly, of course we will need a healthy constitution. We must be ready to dive into work with a genuinely robust health.
186. How damaging for an artist to leave behind many mediocre, below-par things! It would have been a more advisable thing to destroy those works that are mediocre, inadequate or not-quite-done pieces. Some people oppose this, they even believe that it will be a bad thing for the people who love Art (?). In their opinion, how can one be assured that the artist has indeed destroyed what is below-par? Has he really destroyed something that is bad or has he erased something good in the process?

Cezanne also had the “bad habit” of not being satisfied with his works. It really is difficult to say whether it is an advisable thing. I imagine that an artist must bear the responsibility for his reputation with today and also with tomorrow.

There would be bad things that will harm his reputation and thus in having decided to destroy them, he must know the good from the bad.

What if whatever a genius produces is good? Well, that’s no sure thing.

187. A human being is a truly complex being at times. An Artist is even more so. It is difficult to rate a work that has quickly achieved success, that is recognised as ‘a brilliant work as soon as it is conceived. We all need to wait for times (judgement) but those who can foretell may be able to predict the future of a work to a certain extent.

188. In the field of Art, those who are boastful tend to be empty. I'm about to start "building" a "great work"! My work will stupefy the world! etc... etc... Such "talents" are indeed pitiful!
189. Why there's no longer a liking for painting? Are you beyond mending, are you blunted and worn out? Talent-less and stagnated, sick with life? Need to make a living because of poverty and hardship? These excuses may be justifiable but you are still worthy of blames: You are not painting because you have indeed lost your ideals and your faith.
190. In general, human beings are oh so weak. They cannot speak the truth because they are weak. They seek fame and fortune because they are weak. Artists are significant because they carry within themselves an extraordinary strength. Don't think they seek fame and fortune, only certain number of them do. Not all are the same. Artists also have bad traits, they may even be worse than others. But what is there to complain they are not conning anyone and are they not also governed by a certain kind of society? Why not recognise what is wonderful about them? The ideological Beauty that they are pursuing? They are so complex that they are the angel and the devil rolled into one.
191. Empty philosophy! That's talk without action or without the capability to act. That's the talk of an arrogant parrot to make believe and it may also be the recital done by someone who has, in effect, learnt their lesson by heart. If you say that it is good, well, may be there is a certain skill in that. In the field of Art, there have been so many show-offs, who ended up what they are, zeros. Life does not even bother to mention their names!

192. Talent? If that is what talent is and if that is what is meant by being "talented"! Fine, let's assume that it is talent if it suits certain people's appetite. But there still evidently exists those talents that do not fit into any formulae and so people continue to irresponsibly regard (these outsiders) as being below-par or inadequate because it is so much less troublesome to do so. The modern painters in France, in the beginning, were decried as rebels by the old Academy types! It's not so surprising that the feudal types fear the Revolution.

193. There's a good kind of fame and then there's a bad one. Many people want to leave a hallmark of their fame with people. But what kind of fame?

194. Why is it that people do not wish a life of good fortunes for those who are blessed with talents? Instead they wish them a life of sadness and bad lucks... That is all because of envy and grudge.... They feel angry when someone is better than they are!

How awful it is for those with talents who have fallen into hardship! I think that is also an injustice. Would honest people with a noble soul dare to defend those who are treated unjustly? Such people are too few and far in between, and are also often without power and so their defence does not lead to anything.

195. The best way to answer back is with your work. An artist only has paintings, paintings and paintings (beautiful paintings).

196. Style is a form of sincerity. Your style is what you are. Hence it is such a bad thing to imitate any style. Your vision (like a pair of glasses) must be your own rather borrowed!

197. The main source of happiness for an artist is to create, to build on his work. Don't let time pass idly by and then regret that you have not achieved much.

Try to hang on to pieces of your work that are truly beautiful. May be because being an easily bored or excessively modest person, you have not treasured your works and let them fall into the hands of many people, including those who have no love for paintings.

198. Don't think about fame or fortune when you paint. Painting should not be for selling or showing off your talent with someone. When you want to brag or show off your talent, you will be compelled to use certain formulae to win the admiration of your audience!
199. Let's paint for ourselves, paint so that you yourself can see, can discover the appeal. Paint to infuse it with emotions. To paint is to display your viewpoint.
200. Since a long time ago, people have become painting machine. Paint with much skill. paint so that it is sellable, in order to make a lot of money. People are proud when they built a name for themselves (!), when they have money (!) and the stupid thing is that they look down on those without fame or money, thinking that these people are beneath them when if the truth be told, the artistic quality of the former's works have far exceeded their own..
201. A good artist will not necessarily be good forever, if he does not know how to preserve and progress. It is possible that he will become blunted and worn down.

202. There are many other attractive forms of Art. For example music. I know a colleague who is more passionate about music than pictorial art. He only enjoys listening to music. I'm sad for him because how could his career go farther? Oh, don't assume that you will then *painting with passion again. Then when?*
203. There are people who feel fine even if they no longer paint. They are gradually deteriorating. For them, even viewing painting is no longer enjoyable!
204. Preserve your health in order to create, people who are weak or sickly often cannot work. Even if they try to work a little, they will run out of energy and wish for nothing other than to lie down in bed.
- A weak and sickly old age is a sad thing. No longer interested even in painting. Oh God, that's the detectable sight of death or being closed to death. It signals imminent departure (and not for a trip to paint a new location either)!*
205. Picasso once said that Art was even stronger than he was. It (Art) forced him to follow it! To obey its wishes!
206. Don't imagine that it is impossible for something from nowhere to come while you are paint. It may be true that nothing will come to you and you were totally in control in the process and it may be true that then you will produce something that indeed you yourself will find tedious.

* During this period (1970), BUI XUAN PHAT's health started to deteriorate, in particular, he was somewhere between 49 and 53 years of age (the two perilous marks in Vietnamese belief) and he was often haunted by his own departure from life

207. Chagall was a very talented, very unique artist. People often recall the lyrical works of Chagall, some said that he was a poet in the field of pictorial Art, that he wrote poetry with his paintings.

To someone who wanted him to define Beauty, Chagall answered:

- Beauty cannot be explained.

Only a notable artist like Chagall could have given so honest an answer. Unfortunately in life today, so many people want to put upon themselves a coat of "being skilful" because they are afraid of being criticised as being... inadequate in reasoning, theorising or as being lacking in knowledge. Once Picasso was subjected to a young colleague's view on Beauty. Impatiently he said to the young man " That's enough, you'd better express your point using your paint brush".

208. Respect what you do no matter how small the task... painting a label for example. That's where professional conscience lies. Don't do thing in a sloppy or dishonest manner or even bring something strange, "novel" to con the world, acting as if you are talented or one of the forerunners of new Art, modern Art!
209. It's not possible to con an era. There are so many knowledgeable people with a deep appreciation of Art even when there's only few becoming known. Not all the "Sirs" who commission paintings, censor paintings, the "Sirs" who pay for paintings are the ones who thoroughly understand Art. May be there's one or two and their existence is a true good fortune for an artist.

210. From then to now, as we have witnessed, the counterfeit artists live with so much more material gains than the true artists. That's the ironic thing. An artist lives in accordance to his own ideals. They do not paint just for money. Don't mistakenly think that they are just as keen for money as everyone else but they are poor because they are "less talented"! No, they are above those who work for money because of their very poverty. They cannot sell their paintings. Those who have money would say that their work are ugly and they would smile at the commercial, materialistic life. They understood what it meant to follow an artistic calling, they understood that there may be even more hardship, more difficulties. Their offspring, the people who follow will appreciate them, will treasure what they left behind. Even in their lifetime, there will still be people who understand, value them and talk about them with respect.
211. One must work and work continuously. That's the only way to preserve talent and push it forward. It's not simply the matter of being capable of doing something, sometimes you know what to do but are incapable of doing it because of your lack in training or practice. On seeing how easy a good carpenter plane his wood, you may think that you can do it yourself. And yet when you are given a planer?
212. Picasso created around 25,000 paintings, leaving behind a legacy valued at approximately 5 billion FFs. That is a great example of artistic labour. How much have we done?
213. Eventually it is your name that enhances or erodes the value of the painting and the greater the name, the valuable the painting.

214. What is a great artist? (Someone who) painted many great works? Has many works being displayed in museums*? Renown around the world or in his own country? Praised by many people? Oh dear, does that mean that the reversed is true for a little artist?

A great artist will have more and more admirers as time goes by. This is necessary because it is the truth. Those who possess an essence will naturally give off the scent. But that too needs time.

215. There are people who advertise themselves too much when even a little would have been unacceptable!

Certain artist said: "I do not like my paintings to be displayed in exhibitions – the criticisms, the praises, the critique make me feel less free". How complicated! Some people like to be criticised in order to spur themselves on to work harder (and so to reply his critics)! Others like to be praised so as to feel more encouraged in their work!

Don't be overtly self-confident while working. One must understand one's own capability, own talent and recognise both the strengths and the weaknesses. But sometimes, one must be doubtful when detected changes within oneself.

* Up until 1976, BUI XUAN PHAI only had one oil painting displayed in the fine Arts Museum, "Hanoi in the year 1946" purchase by the Museum from Mr. Pham Chi Luong. ("Nguyen Binh Street" was a copy of the original painting, done by the artist on a commission by the Museum, the original is now displayed in the Ethnology Museum).

- 216. Aren't artists those who chase after beautiful dreams even in everyday life?
- 217. I like a Beauty that's sincere and discrete. The glorious, splendid or resplendent seems to frighten me.
- 218. Vitality is an important condition in order to work with Art.
- 219. Passion – a formidable strength.
- 220. It is because of other people that we are good but it may be because of others that we are bad too.
- 221. The environment is indeed important. It moulds a person. A dishonest environment would only form people with false morals, false Art.
- 222. The good things can only come while you are working. If you want to have something that's instantly good, you can only wait haphazardly for mere chance to interfere.
- 223. It is indeed because of a lack of sureness that we now have the genius of Gauguin, Van Gogh, Soutine and maybe Matisse.
- 224. Painting incorrectly? Painting correctly? Both inadequate. One should only paint in such a way that it is beautiful.
- 225. Don't fear "inadequacy". "inadequacy" is just a general concept, a stiff, inflexible formula.

226. Is fame harmful for talent? Once he had achieved fame, would an artist no longer dare to seek for something that is courageously new in the fear of losing it again?

In the fear of losing their reputation, people keep on “protecting” it with an “inadequate, blunted talent”! That’s a regrettable thing. There are artists who left a beautiful life’s work precisely because of their disregard for public opinion, for example: Van Gogh.

227. Prudence is a good thing but too much prudence leads to timidity, coyness, both are unacceptable things in Art.
228. People want to talk about emancipation in Art. How skilful you must be in order to be free from the fear of “failing the exam”. Free from the fear of being left out when participating in an exhibition, the fear of not being able to sell while wanting to sell.
229. Art comes suddenly. But one must keep on painting, if it does not work then rub it out, discard it.
230. An artist paints all the time. Even when he is not doing anything, he is painting in his mind.
231. Greed in Art is a harmful thing. Just stuffing a dish with all sort of flavours does not make it a wonderful meal. Just as surely as the insufficiencies, the excesses ruin Art.

232. In life, there's no shortage of people without talent (in an artistic sense). It is best not to refer to them because even if you say it, they would still be disbelieving, unalterable, they would not try to learn from those who are good and they would only be resentful, causing you more irritations.
233. Criticisms are sometimes very necessary for people working with Art. It appears to be an initiator, a catalyst. It pushes these people to seek further, understand deeper, be more passionate. Satisfaction extinguishes desire.
234. There are people who are indeed without talent. And yet they are so terribly boastful! Well, there's nothing to it, these were just lucky. Luck is more useful than wisdom but luck couples with wisdom is even more beneficial. These people were of their time and they happen to answer.
235. How sad it is for those without talent. If only he's more decent and follows a career that's more suitable for him. But as it is he turns to deceiving and it is rather irritating.
236. Let's spend more time to think about the profession, about Beauty about our own artistic concepts. You will realise it if your soul is unmoved. Allow yourself be emotionally affected in order to paint. If you don't feel affected by something then change and paint something else, some thing that moves you.

It is not difficulty that I fear but inadequacy.

In reality, there is a confused mix, Beauty sometimes stands next to ugliness. To really see Beauty is not something as easy or simple as taking notes.

237. Don't confuse between a profound level with comfort with shallowness or lackadaisical attitude. Art is won't be capable of stirring feeling in people if it is mediocre and lacks sincerity.
238. Reality allows you to capture the truth. The truth is fundamentally for us to capture Beauty. From that captured Beauty we have some basis to "talk" about Art.
239. A talented artist is one who creates quality, not cheap, not well worn, not old – works, who does not imitate or following the moulds formed by school, who is not easily praised, does not fear being discarded or reviled
240. The authentic principles will be verified. It's the end, or almost the end of ridiculous things, of boasts, of the absence of talent or success ...
241. Too much talk about Art is tedious, let get to work, more specifically, let's paint. How can you call yourself a professional if you paint little or not at all? So talk little, save your time for painting; you are not a professional talker but professional painter. Pictorial Art is a muted form of Art, it is an Art for viewing, not for listening to.
242. Carry on working, even if you yourself are not satisfied with what you have done, try to go further, try to improve the quality. Fastidiousness is a valuable thing in Art, because it leads to greater requirements of oneself. Art is not born out of mediocre or sloppy paintings.

Work hard, research over and over again, paint over and over again until it is truly satisfactory. If necessary, rub it out, discard it, you would still benefit from all the experience you have acquired along the way. Sometimes the bad sketches may turn out to be valuable in documentary terms, in which case it is not advisable to throw them away.

I myself have, in certain cases, used a bad sketch as a starting point for a painting. The painting turned out rather well and I then threw away the sketches.

- 243. Paint calmly. Speed does not invariably mean fluidity.
- 244. It is still better to carry field visit and document it in sketches yourself. Using existing documentary you may be limited with details that you can not quite see. Use photographic documentaries as the absolute last resort and even then it will need amendments and alterations. Otherwise you will turn into a professional copier of photographs. It is pointless to paint like a photograph.
- 245. Doing illustrations can sometimes be a tormenting task for those who are amateur painters. One needs to read novels, to have good documents, life experiences, good a memory.

Sometimes one is forced to draw fictitiously but it is artistically a dangerous thing to do. Be careful!

- 246. Don't spend time pointlessly. Be passionate and paint. Be happy in your artistic work.

247. No, a talented artist will not be able to abandon his craft. He's full of promise, full of prospects. His paintings become more and more popular. His name will be referred to more and more regularly.
248. Paintings need time to verify their value, but in some cases, a painting has a certain destiny, it may be met with good fortune or bad luck – no different from a person. Whatever happens, those with a sophisticated eye will still discover the true value of Art.
249. It is impossible to have a Great Artist if the people surrounding him cannot understand what "Greatness" means. As for the artists themselves, he who cannot comprehend the great talents must be satisfied with being just a small talent!
250. To "understand" the sensitivity, or maybe for the sake of accuracy we should say to "feel" the sensitivity of a painting, is not a simple matter... Many beautiful paintings are recognised by only a few people because they have within them something new (that the viewers have yet to understand) and something sensitive (that the viewers have yet to feel).
251. Vietnamese vocabulary does not contain many words to clearly distinguish between the followers of the many disciplines that exist in pictorial Art. Often they are all just called Painter for the sake of convenience. As long as you paint, you will be known as a painter, regardless of what you paint with or what you paint. And once you are called a "painter", it seems that you are capable of doing anything at all.

Well, if you can paint anything at all then it would be difficult to paint certain something really well.

Is it possible that painting as a profession is not as highly regarded in our country as it is else where?

In other countries, the public tends to pay much attention to unique, original talent. Because there is such profusion of ordinary talent that it is not possible ...to take note of them all! For that reason, we should not be surprised when certain talents are frequently mentioned in the press. But don't forget that there are extremely original talents that have yet to receive any praise. Maybe time is needed to see if a talent will grow greater or become smaller!

252. The precious thing within an artist is his sensitivity. Without it, it is difficult to become a great artist. Diligence is not enough, neither are skilful hands. The skilful hands do not make you better than someone else, but richness and sensitivity of the soul do.
253. Be guileless when you paint. I say guileless, meaning that you should not set out to express anything and you should not try too hard.

Whatever is appealing in the painting must come from you yourself. It must be your won creation. How sad it would be if your painting is covered with a layer of "moss" (in the words of Chagall). That "moss" is made up of things that are not yours. It is similar to trying to jazz up something with a layer of plating.

254. One extremely important matter that tends to be disregarded by artists is health. Take care of your health, stay healthy at all time, don't "be sick 3 days out of 5" like some people (a Vietnamese saying to indicate a sickly person). That will definitely restrict your creativity.*

Time goes by, what is "today" will soon be known as "yesterday". The Good and the Beautiful will live on & vice versa. My friend, don't be so hastily proud*, how many works have you created? Are they true masterpieces?

It is best not to rate yourself too highly. Work diligently, work harder than you have ever done!

You cannot be satisfied with what you have done. My dear friend, shouldn't you do more and do better?

A phrase of modesty: "I have yet to create a significant work". Saying that so that one continues to try and work harder, not to just simply ... give up the race.

Hanoi September 2000

On the anniversary of the 80th birthday of Bui Xuan Phai (1.9.1920 – 1.9.2000)

BUI THANH PHUONG – TRAN HAU TUAN collected and edited.

* A few hours before his death. BUI XUAN PHAI did a self portrait and wrote underneath: "The most necessary thing now is to have health and be free from sickness".

* Viet Hai recounted; "In the 1950s, in the middle of a meeting for "criticism and self criticism", BUI XUAN PHAI said: "I think that I have talent" That statement left an impression on Viet Hai. Thirty years later, he repeated that statement and asked; "What would you say in judgement of yourself now?". BUI XUAN PHAI answered: "I suspect that I have talent".

BẢNG TRA

CÉZANNE, PAUL (1839-1906)

Họa sĩ Pháp. Cùng với Gauguin và Van Gogh, ông là họa sĩ Hậu-Ấn tượng vĩ đại nhất và là nhân vật then chốt của sự phát triển nghệ thuật thế kỷ 20. Cuối thế kỷ 19, ông được nhiều nghệ sĩ "tiền phong" coi là "người minh triết". Từ ngày ông mất, danh tiếng của ông không ngừng lớn mạnh trong giới phê bình và lịch sử nghệ thuật, và ông có ảnh hưởng sâu sắc với nghệ sĩ thế kỷ 20, nhất là đối với các họa sĩ Lập thể.

CHAGALL, MARC (1887-1985)

Họa sĩ, nhà vẽ kiểu gốc Nga, hoạt động chủ yếu ở Paris. Ông vẽ nhiều minh họa sách, vẽ kiểu kính màu, phông màn và trang phục sân khấu và ba lê. Hai hệ hình ảnh chủ đạo trong tác phẩm của ông là kỷ ức về đời sống của người Do thái và truyền dân gian mà ông biết khi còn trẻ ở Nga, và thánh kinh. Sự thuật vị không gian và ấn tượng màu sắc qua lăng kính trong tranh ông có nguồn gốc ảnh hưởng của phái Lập thể và phái "Trường nhạc điệu", nhưng ông đã tạo cho mình một phong cách riêng biệt, đáng chú ý vì cơ hường vì truyền thần tiên.

GAUGUIN, PAUL (1848-1903)

Họa sĩ, nhà điêu khắc, thợ đúc chữ người Pháp, theo phong cách Hậu-Ấn tượng, chủ trương ly khai với đời sống và nghệ thuật đương thời. Ông tìm cảm hứng sáng tạo từ các miền hoang vu của thổ dân, ở Tahiti. Gauguin sống cuộc sống hoang dã như thổ dân bất chấp sự nghèo đói, thiếu thốn, ông đã vẽ những bức tranh đẹp nhất ở đây.

GOGH, VINCENT VAN (1853-1890)

Họa sĩ Hà Lan, ông với Cézanne và Gauguin là những họa sĩ Hậu-Ấn tượng vĩ đại nhất. Thoạt tiên làm việc sư, đến năm 1880 ông nhận ra rằng nghệ thuật là thiên hướng của mình và là phương tiện mà mình có thể dùng để an ủi đồng loại. Từ đó mở đầu thực hiện "sứ mạng" của mình một cách mê cuồng, toàn tâm toàn ý và chịu cảnh nghèo nàn cùng cực, số tranh ông vẽ trong mười năm cuối đời thật hết sức lớn lao. Ông đã để lại khoảng 800 bức tranh.

LEGÉR, FERNAND (1881-1955)

Họa sĩ Pháp. Từ khoảng năm 1909, ông đã gắn liền với các họa sĩ Lập thể. Tác phẩm của ông có tính tình và cấu tạo chính xác và tròn nhẵn của bộ máy, và ông rất thích đưa vào đó hình ảnh của bộ phận cơ khí. Hoài bão của ông là tạo ra một nghệ thuật mà mọi giai tầng xã hội đều đại có thể với tới được. Ông thấy có giá trị thi ca nằm trong giới hạn rõ rệt của những vật dụng thường ngày và ông ưu tiên chọn những đề tài về giới vô sản, mô tả chúng với sự sáng sủa và chính xác như những chủ đề lấy ra từ nền văn hóa cơ khí.

LEONARDO DA VINCI (1452-1519)

Nghệ sĩ nhà khoa học, nhà tư tưởng người Firenze, người có trí thức hoàn thiện nhất về nhiều mặt trong thời Phục hưng ở Ý. Những hình tượng cường nghị và hổ càn hào hùng tuyệt đẹp là nền tảng cho phong cách Cao trào Phục hưng, có ảnh hưởng đặc biệt đối với hai họa sĩ lớn đồng thời, Michelangelo và Raphael, và phương pháp tạo hình nổi bật vì của ông qua ánh sáng và bóng cho thấy phương thức năng tiên sơn dầu.

MATISSE, HENRI (1869-1954)

Họa sĩ nhà điêu khắc, nhà đồ họa, nhà vẽ kiểu, người Pháp. Từ khoảng 1920 ông với Picasso đã có danh tiếng quốc tế là họa sĩ hàng đầu thời đại của mình. Ông cũng chủ xất khuyến hướng nghệ thuật của thế kỷ 20.

MODIGLIANI, AMEDEO (1884-1920)

Họa sĩ, nhà điêu khắc, nhà đồ họa Ý. Hoạt động ở Paris từ năm 1906. Mặc dầu hầu như toàn bộ cuộc đời và sự nghiệp của ông dành ra ở Pháp, cơ sở phong cách của ông đã được hình thành ở Ý qua sự nghiên cứu của các danh họa thời Phục hưng.

MICHELANGELO BUONARROTI (1475-1564)

Nhà điêu khắc, họa sĩ, nhà kiến trúc, họa sĩ đồ họa, nhà thơ, người Firenze, một trong những nhân vật vĩ đại nhất ở thời Phục hưng, và là một trong những nguồn lực đã tạo hình cho phong cách Kiểu cách.

Có rất ít tài liệu đáng tin nhưng lại có quá nhiều huyền thoại về cuộc đời ông và trong tin tưởng tưởng hình dân thì ông điển hình của thiên tài lãng mạn đã chết đói trong một gác xếp, nạn nhân của rượu che và ma túy nhưng say mê vẽ và điêu khắc từ mức như bị ám ảnh.

NGUYỄN SÁNG (1923 - 1988, Tiền Giang)

Một trong những họa sĩ nổi tiếng của Việt nam thế kỷ XX. Tới nghiệp trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông dương khoa XIV, (1940-1945), tác giả của các đề tài cách mạng đồ sộ. Thành công ở tranh sơn mài và sơn dầu với phong cách khỏe mạnh. Thành viên ban chấp hành hội Mỹ thuật Việt Nam nhiệm kỳ I (1957-1983). Triển lãm cá nhân đầu tiên tại Hà Nội, 1984, Giải thưởng Hồ Chí Minh (đợt I, 1996).

PICASSO, PABLO (1881-1973)

Họa sĩ, nhà điêu khắc, nghệ sĩ đồ họa, nhà vẽ kiểu, nghệ sĩ nổi danh nhất, đa tài nhất và sáng tác nhiều nhất của thế kỷ 20, người Tây Ban Nha. Ông đã tạo ra sự thực đầy cho phần lớn những thay đổi cơ bản cách mạng trong thời nghệ thuật thế kỷ 20. Để lại một sự nghiệp đồ sộ khoảng 25.000 tác phẩm hội họa, điêu khắc, đồ họa và gốm.

RAPHAEL (tên thật là Raffaele) (1483-1520)

Họa sĩ và nhà kiến trúc Ý, trong tác phẩm của ông, tư tưởng của thời đại Phục hưng đã được thể hiện trọn vẹn nhất. Do ảnh hưởng đặc biệt của Leonardo và Michelangelo tác phẩm của ông trở nên hùng vĩ và tinh vi hơn.

Năm 1508, mặc dầu ông mới 25 tuổi nhưng danh tiếng của ông đã vững chắc đến nỗi ông được đức Giáo hoàng Julius II (1453-1513) triệu tới Roma giao cho vẽ bích họa trong đền Vatican. Ông tiếp tục làm việc tại Roma cho tới khi ông chết năm 1520. Danh tiếng sau khi ông chết còn lớn hơn nữa, vì cho tới thế kỷ 19 hầu hết các nhà phê bình còn coi ông là họa sĩ vĩ đại nhất từ xưa tới nay. Nguyên nghệ sĩ đã diễn đạt các học thuyết của Giáo hội Cơ đốc qua những hình tượng có vẻ đẹp của thần thánh xứng đáng với nghệ thuật Cổ đại.

TOULOUSE - LAUTREC, HENRI DE (1864-1910)

Họa sĩ, nhà đồ họa Pháp, một trong những nghệ sĩ thử nghiệm màu sắc nhất thế kỷ 19.

Ông có liên hệ với các họa sĩ Ấn tượng và Hậu Ấn tượng. Khoảng sau năm 1898 ông bắt đầu vẽ phông sân khấu, nhạc kịch. Cùng năm này ông giao du với Gauguin và bắt đầu thích tranh in Nhật Bản, sự say mê lần đầu.

Bệnh nghiện rượu và cuộc sống bê tha đã gây cơn đột quỵ vào năm 1898 và tranh ông vẽ trong thời gian ngắn ngủi từ lúc bình phục tới lui qua đời năm 36 tuổi.

TÔ NGỌC VÂN (1906-1954) Hải Hưng)

Họa sĩ, tốt nghiệp Trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông dương niên khóa 1926-1931. Giáo sư trường Cao đẳng Mỹ thuật Đông dương năm 1939-1945. Hiệu trưởng trường Mỹ thuật Việt Nam 1950 - 1954. Một trong những người tiên phong của nghệ thuật hiện đại Việt Nam. Ông là người tận tụy trong giáo dục và giảng dạy. Ủy viên ban chấp hành Hội văn nghệ Việt Nam, Ủy viên Ban Mỹ thuật Việt Nam. Giải thưởng Hồ Chí Minh (đợt I, 1996).

PHIÊN BẢN – REPRODUCTION

1. Ma May street

Oil on canvas - (34x25)cm

2. Hang Bac street

Oil on canvas - (60x40)cm

3. Hanoi's roof tops

Oil on canvas - (78x76)cm

4. Still life

Oil on paper board - (16x30)cm

5. Still life

Oil on paper board - (22x32)cm

6. Still life

Oil on canvas - (34x25)cm

7. Old street

Oil on canvas - (108x60)cm

8. Self-Portrait

Gouache on newspaper - (30x40)cm

9. Hang Ga street

Oil on canvas - (40x30)cm

10. Ancient street

Oil on canvas - (80x40)cm

11. Tam Bac – Hai Phong

Oil on canvas - (70x50)cm

12. Rural

Oil on canvas - (42x31)cm

13. Nude

Oil on canvas - (50x40)cm

14. Make-up

Oil on canvas - (34x25)cm

15. Opera play

Oil on canvas - (80x60)cm

16. Tam Bac – Hai Phong

Oil on canvas - (50x40)cm

17. Sea

Oil on canvas - (34x25)cm

18. Nguyen Huu Huan street

Oil on canvas - (60x40)cm

19. Cat Ba

Oil on canvas - (65x54)cm

20. Night's Hoi An street

Oil on canvas - (50x40)cm

21. Old street

Oil on canvas - (80x60)cm

22. Old street

Oil on canvas - (40x30)cm

23. Old street

Oil on canvas - (34x25)cm

24. Hang Bac street

Oil on canvas - (80x60)cm

25. Still life

Oil on canvas - (34x25)cm

26. Still life

Oil on canvas - (40x30)cm

27. Still life

Oil on canvas - (40x30)cm

28. Old street

Oil on canvas - (45x35)cm

29. Hang Be street

Oil on canvas - (80x27)cm

30. Market

Oil on canvas - (80x60)cm

31. The Sea

Oil on canvas - (34x25)cm

32. Night's Hanoi street

Oil on canvas - (80x27)cm

33. Ancient street

Oil on canvas - (100x70)cm

34. Sea

Oil on canvas - (40x30)cm

35. Song Da

Oil on canvas - (56x46)cm

36. Sea

Oil on canvas - (34x25)cm

37. Sea

Oil on canvas - (40x30)cm

38. Self Portrait

Oil on canvas - (40x50)cm

39. Sea

Oil on canvas - (34x25)cm

40. Self Portrait

Oil on canvas - (30x40)cm

ĐÃ XUẤT BẢN

1. BÙI XUÂN PHÁI trong sưu tập của Trần Hậu Tuấn – 1992
2. “Tranh chèo” BÙI XUÂN PHÁI trong sưu tập của Trần Hậu Tuấn – 1995
3. HỘI HỌA VIỆT NAM ĐƯƠNG ĐẠI trong sưu tập của Trần Hậu Tuấn – 1995
4. BÙI XUÂN PHÁI – Phố cổ – Trừu tượng – Tự họa – 1996
5. BÙI XUÂN PHÁI – Cuộc đời và tác phẩm – 1998
6. BÙI XUÂN PHÁI – “Viết dưới ánh đèn dầu” – 2000

PUBLISHED

1. BUI XUAN PHAI in the collection of Tran Hau Tuan – 1992
2. “Paintings cheo” BUI XUAN PHAI in the collection of Tran Hau Tuan - 1995
3. VIETNAMESE CONTEMPORARY PAINTING in the collection of Tran Hau Tuan – 1995
4. BUI XUAN PHAI – Ancient city – Abstract – Self portrait – 1996
5. BUI XUAN PHAI – Life and work - 1998
6. BUI XUAN PHAI – “Under the light of an oil lamp” - 2000

Chịu trách nhiệm xuất bản

Biên tập

Dịch tiếng Anh

Chụp ảnh

Publisher: Trương Hạnh

Editor: Bùi Thanh Phương - Trần Hậu Tuấn

English translator: Thúy Anh - Stephen Gaskill

Photos by: Đỗ Huy - Trần Huy Nhân - Nam Dương

In 1000 cuốn, khổ (14x16) cm tại Công ty In Trần Phú - Thành phẩm sách in Fahasa
GPXB số: 92/MT-TNKH NHÀ XUẤT BẢN MỸ THUẬT

Chúng tôi mong được tiếp nhận thư từ đóng góp về tư liệu của Họa sĩ Bùi Xuân Phái.

Họa sĩ Bùi Thanh Phương
31 Cửa Đông - Hà Nội
Tel : 048.281156 - 048.269451
Mobile : 091.552.450
Email : artistphuong@hn.vnn.vn

Trần Hậu Tuấn [▲]
14 Lý Chính Thắng
Q.3 - HCMC
Tel : 08.8441317
Email : tran_h_tuan@yahoo.com

Self Portrait . 1986 . Oil on canvas . (30 x 40) cm

HA NOI Night Street . 1983 . Oil on canvas . (95 x 71) cm

bù xuôn phải viết dưới ảnh

